Delavska enotnost

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 18. april 1986
številka 15, letnik 45, cena 45 dinarjev

Pravočasno ukrepanje je tričetrt uspeha

Izvršilni odbor Gospodarske zbornice Slovenije predlaga, naj bi z izvršnim svetom republike pripravila seminar za občinske vodstvene delavce za branje podatkov iz tako imenovane »rdeče knjige GZ«, v kateri so vsakoletni kazalci uspešnosti gospodarjenja združenega dela. Z drugimi besedami povedano, predlog je svojevrstna klofuta ali opomin vodstvom družbenopolitičnih skupnosti, naj se vendarle naučijo razbirati prihodnost iz tako čitljivo napisane preteklosti. V rdeči knjigi, ki jo vsako leto izda gospodarska zbornica, so podatki o kakovosti gospodarjenja sleherne organizacije združenega dela pri nas (v Sloveniji).

Kdor zna prebirati podatke, ki se kopičijo iz leta v leto, ta ve, v katerem ozdu ali tozdu se začnejo pojavljati znaki krize – izgube ali vsaj poslovanja na robu donosnosti (drugače temu pravimo poslovanje s pozitivno ničlo). Izguba ali kriza namreč ne nastaneta čez noč – razen v redkih primerih, ko nenadne spremembe na svetovnem trgu takoj vplivajo tudi na naše gospodarske razmere.

Izvršilni odbor Gospodarske zbornice do svojega predloga ni prišel po naključju in ga ni izdelal na pamet. Razčlenitev vzrokov za lanske izgube, ki so, mimogrede povedano, za več kot 120 odstotkov večje kakor leto prej, je namreč pokazala, da bi se marsikatero izgubo dalo zmanjšati ali celo odpraviti, če bi tisti dejavniki, ki imajo moč odločanja, znali ali pa nemara hoteli razbirati podatke, ki jih imajo vsako leto na voljo tudi v zbornični »rdeči knjigi«.

Kajpak nočemo trditi, da je rdeča knjiga zdaj lek za vse gospodarske tegobe, zlasti pa za odpravljanje izgub. Izgubo je potem, ko je že nastala, sorazmerno težko odpraviti (odpraviti ni isto kot pokriti). Precej uspešneje je ukrepanje takrat, ko šele znaki (ki so zapisani tudi v rdeči knjigi) nakazujejo, da se kakovost gospodarjenja v neki delovni organizaciji zmanjšuje. Ponavadi upadanje učinkovitosti gospodarjenja v večini delovnih organizacij traja nekaj let. To pa je ravno prav, da bi lahko notranje in zunanje občinske sile ukrepale – če bi seveda pravi čas zaznale, kaj se dogaja oziroma kaj se bo zgodilo, če . . .

Kajpak ne trdimo, da bi pravočasni ukrepi rešili sleherno delovno organizacijo izgube, občinske može pa glavobola. Vsekakor pa bi pravočasno in strokovno prebiranje kazalcev uspešnosti gospodarjenja lahko prihranilo precej denarja, ki ga (večinoma potem, ko je prepozno) namenjano za ozdravitev izgubarjev. Zato bi bil seminar, ki ga predlaga izvršilni odbor GZ, prav gotovo dobrodošel ukrep v vrsti zveznih ukrepov za izboljšanje slabega gospodarskega položaja.

Boris Rugelj

Kaj o tem menite vi ?

Dve leti je minilo, kar smo v našem časniku pisali o blago rečeno dvomljivi potezi vodstva Katronažne tovarne Ljubljana. Mimo vseh samoupravnih aktov so si s sklepom delavskega sveta priborili posebne dodatke na osebni dohodek. Prejemke so si zdebelili vsi delavci s posebnimi pooblastili – od 15 do 30 odstotkov, pač glede na funkcijo. Pri tem so se sklicevali na nekakšno podporo občinskih družbenopolitičnih organizacij.

Vmes je posegel družbeni pravobranilec samoupravljanja in vse skupaj zavrnil kot nezakonito dejanje. Osebne dohodke bi morali kajpak poračunati in nezakonite dodatke vrniti. S poslovodnega odbora sta se nanj vsula ogenj in žveplo, toda »pojasnila« vodstva KTL so potem zavrnili tudi na občinskem sindikalnem svetu Ljubljana Center.

Opravljena stvar! Kje pa! Delavski svet je sicer prisluhnil jasnim argumentom pravobranilca in razveljavil svoje sklepe o dodatkih. Sprejel je tudi nove o vračilu nezasluženega. Vračanje naj bi steklo ob prvem izplačilu osebnega dohodka po novosprejetih aktih o nagrajevanju v delovni skupnosti KTL.

Družbeni pravobranilec samoupravljanja je večkrat opozarjal, da se morajo teh sklepov delavskega sveta držati. Pristal je tudi na to, da bi nezakonito izplačane osebne dohodke lahko vračali v obrokih – po sprejetju novih samoupravnih aktov, za katere so mu predstavniki KTL zagotavljali, da jih bodo sprejeli do konca leta 1984.

Še danes jih niso, saj je bil referendum o njih nekajkrat neuspešen. In še do danes vodilni delavci denarja niso vrnili. Družbeni pravobranilec samoupravljanja zdaj to ocenjuje kot kršitev družbene lastnine: »Ker izplačila v obliki dodatkov na osebne dohodke nimajo pravne podlage, so udeleženci dolžni vrniti nezakonito izplačane osebne dohodke...

Da so udeleženci Miran Rižner, Janez Moder, Jože Novosel, Henrik Odlazek, Slavko Stanković, Drago Milinović, Janez Sedej, Drago Krošec, Oskar Karlatec, Marijan Caf in Milovan Nikolić dolžni vrniti del osebnih dohodkov, ki so jih v letih 1983 in 1984 prejeli na podlagi razveljavljenih sklepov delavskega sveta v višini, ki naj jo ugotovi sodišče in z obrestmi...«

Vse to pod datumom 4. april 1986?! Obresti bo ugotavljalo sodišče, tiste druge, bolj boleče pa so na dlani – in o tem, ali je bilo vredno takšnega madeža, sprašujemo predsednika kolektivnega poslovodnega odbora, prvega varuha zakonitosti v Kartonažni tovarni.

Za uredništvo
Ciril Brajer

10. KONGRES ZKS

Zveza komunistov Slovenije

Razmere niso rožnate. Pogled nazaj je potreben za poduk, vnaprej pa mora biti jasno, da po starem ne gre več. Ne gre tako, da se nekaj dogovorimo, v dejanjih pa odpovemo! Še manj, da govoričimo o socializmu v starih predstavah, kajti mlajši rodovi imajo svoje predstave o socializmu. Gradijo na dosežkih očetov, njihovih spopadih, in povsem normalno je, da njihovo budno in raziskujoče oko najde marsikaj, kar ni več po njihovi meri.

Svet se spreminja in sinovi gradijo svoj svet. Prelomnost!? Da in ne! Da zategadelj, ker so gospodarske in družbene razmere tako zapletene, da kongresi morajo najti izhod in postati začetek udejanjanja zapisanih vrednot. Ne pa zategadelj, ker se kaže spomniti na izročilo čebinskega kongresa, na njegovo frontno naravnanost in naloge komunistov pri pridobivanju delavcev in delovnih ljudi za spreminjanje razmer.

Zveza komunistov mora nadvse konkretno uveljavljati svojo vlogo idejne sile v družbi in narodu. Z argumenti in še posebej z zgledi vsakega člana in vse organizacije. Ustvarjanje razmer za demokratični dialog, snovanja in preverjanja odločitev je njena poteza za jutrišnji dan. Razmislek o oblasti delavcev namesto oblasti v imenu delavcev je središčnica odločitve posameznika in celote. Ne z besedami, temveč v vsakodnevnem delovanju! Seveda pa to zahteva več znanja in sposobnost za spopade v demokratičnem soočanju misli in rešitev.

Marjan Horvat

Zelena čepica s peresom

Ko inflacija doseže takšne razsežnosti, kot jih je pri nas, postane največja ovira vsakemu še tako resnemu poskusu urejanja družbenoekonomskih razmer. Zavoljo tega ni čudno, da pri nas vsi, ki imajo kaj vpliva na ekonomsko politiko, na vse kriplje iščejo zdravilo za to »bolezen«. Žal je bolnik, družbenogospodarske razmere, še vedno videti tako, kot da bi ga doslej zdravili s čajčki, namesto z antibiotiki.

Pred kratkim je »zdravniški konzilij« dosedanjim terapijam sklenil dodati novo: pretirano rast inflacije naj bi zadušil tako, da bi gospodarskim subjektom, ki svoj (monopolni) položaj izkoriščajo za pretirano navijanje cen, odvzel tako pridobljeni (ekstra) dohodek in ga porabil za pospeševanje proizvodnje ter za spodbujanje izvoza. ZIS pravi, da takšen ukrep ne bi bil administrativen, ampak ekonomski in bi spodbudil delovne organizacije k povečevanju ekonomike poslovanja, povečevanju proizvodnje, izvoza itd. Skratka, po načelu, »če ti vzamem, kar si nezasluženo zaslužil, se v prihodnje ne boš trudil za tak, ampak povsem normalno zasluženi dohodek.« ZIS meni, da bo s tem in nekaterimi drugimi ukrepi (sprememba kratkoročnih posojil v dolgoročne) uspel utrditi položaj gospodarstva in zajeziti pretirano rast cen.

Tako meni ZIS. Vprašanje pa je, ali je puščanja krvi res prava terapija bolezni te vrste. Kajti ne gre za odvzemanje na enem koncu in (robinhoodovsko) dajanje ali vračanje drugje. Gre celo za prelivanja, ki so v svojem bistvu nezdrava, saj je monopolno dosežen dohodek napihnjen, inflacijski, torej nestvaren. Bo injekcija z inflacijo okuženih sredstev res pomagala tistemu gospodarstvu, ki jo bo dobilo? Najbrže bi se podoba članov ZIS, oblečenih v uniforme Robin Hoodove »bande« in pokritih z znamenitimi zelenimi klobuki, prilegel kristalno čisti javni podobi zveznega izvršnega sveta, za katero se je ves čas zelo trudila tudi predsednica Milka Planinc. Toda današnji Robin Hoodi morajo znati še kaj drugega kot obračunavati s tistimi, ki živijo na račun drugih. Na primer to, da s sredstvi, ki jih v bistvu ni, ni mogoče spodbujati izvoza ali večje proizvodnje in da so tem inflacijo celo spodbujamo – samo na drugem koncu. Zato je pravzaprav velika škoda, da se takšen organ, kot je zvezni izvršni svet, ubada s tako obrobnimi vprašanji, kot je zajetje ekstra dohodka in njegova prerazdelitev, ko pa nima urejenih mnogo pomembnejših, temeljnih zadev. Na primer razmer, v katerih bi jugoslovansko gospodarstvo vendarle lahko začelo gospodariti tako kot drugod po svetu, kjer vladajo gospodarske zakonitosti...

Robin Hood s svojimi akcijami zoper (neupravičeno) bogate ni v ničemer izboljšal položaja revnih. Ali bo sodobni dobrotnik iz jugoslovanskega »sherwoodskega gozda« uspel narediti, kar njegov predhodnik pred nekaj stoletji ni mogel?

Boris Rugelj

KMALU NAROD VEGETARIJANCEV?

Namesto da bi bilo težav v naši živinoreji iz leta v leto manj in da bi se na napakah učili, jih je vse več. Leta 1981 smo v srednjeročni načrt zapisali, da bomo imeli lani za trg 50 tisoč ton govedine, imeli pa smo jo komaj 36,5 tone ali 73 odstotkov načrtovanih količin. Podobno je bilo tudi s svinjino: namesto 42 tisoč ton smo je imeli za trg le dobrih 31 tisoč ton, torej daleč za načrti.

Težave in velika nihanja v ponudbi kmetijskih pridelkov izvirajo iz administrativnega urejanja cen. S prilagajanjem cen hudo zamujamo, zato se je položaj živinoreje v primerjavi s prejšnjimi leti še poslabšal. Če je bil lani dohodek na delavca v slovenskem gospodarstvu 100, potem je bil v kmetijstvu le 85, v živinoreji pa približno 87. Dalje: delež izgub kmetijstva in živilske industrije je bil v prvih devetih mesecih leta 1984 slabih 8 odstotkov izgub celotnega gospodarstva, lani v enakem času pa že skoraj 12 odstotkov. Izgube v kmetijstvu so najhitreje naraščale prav v živinoreji, na katero v omenjenem obdobju lanskega leta odpade kar 82,5 odstotka izgub.

– Če imate pravico do svobodnega oblikovanja cen mesa, potem si tudi midva jemljeva pravico do svobodnega oblikovanja brezmesnega jedilnika.

Razumljivo je, da se zaradi neustreznih oziroma nerealnih odkupnih cen povečuje črni zakol, to je klanje živine na domovih. Tako je šlo lani v naši republiki pod nož mimo klavnic blizu 13 tisoč telet in več kot 19 tisoč odraslih govedi. Seveda je šlo teh 6.500 ton mesa v zasebne zamrzovalne skrinje. Vendar le tistih, ki so imeli denar za nakup mesa »na debelo«, kar pa je seveda neugodno vplivalo na oskrbo ostalega prebivalstva, to je večine ljudi.

Ne glede na vse podatke in opozorila se naši živinoreji očitno še ne obetajo tako kmalu boljši časi. Januarski zakol govedi je bil najslabši po letu 1982, saj pridelava počasi, vendar vztrajno drsi navzdol. In tako lahko zagotovo prav kmalu znova pričakujemo nove motnje v preskrbi. Sicer pa gre tudi v tem primeru za dvorezen meč. Ne glede na to, da je cena živine za pridelovalce kljub podražitvam še vedno prepoceni, je zrezek za naše državljane vse dražji in zato vse bolj poredko na krožniku. S petdesetimi kilogrami letne porabe mesa na prebivalca pa smo že zdaj prav na repu evropske lestvice.

A. U.

IZ KONGRESNE PISARNE

Za deseti kongres ZKS je bilo v občinskih organizacijah izvoljenih 639 delegatov, po statusu jih je 166, navzočih pa je tudi 457 gostov.

Kongres spremlja 391 akreditiranih novinarjev, med njimi iz Slovenije 254, iz drugih republik in pokrajin 132 in iz tujine 5.

Delegacije iz tujine: PSUC Katalonije v sestavi: Josep Quintanas in Antoni Cuadras, oba sta člana sekretariata CK PSUC bo v petek, 18. aprila 1986 obiskala Titovo Velenje. Ob 10. uri bo pogovor v OK ZKS Titovo Velenje, ob 11.45 bo delegacija obiskala delovno organizacijo Modni salon, ob 13. uri muzejske in galerijske zbirke na velenjskem gradu. Delegacija deželnega komiteja KPI za Furlanijo in Julijsko krajino v sestavi: Roberto Viezzi, tajnik deželnega komiteja, in Boris Iskra, član, in delegacija deželnega komiteja KPI za Piemont v sestavi: Germano Calligario, Giorgio Ardito, bosta 18. aprila obiskali Maribor. Ob 10. uri bodo gostom prestavili organiziranost zveze komunistov v Mariboru in aktualne družbenopolitične probleme, s katerimi se ukvarjajo (Mestni komite ZKS Maribor), ob 12. uri bo ogled delovne organizacije Livarna in pogovor o razvojnih usmeritvah ter delu samoupravnih organov, ob 15,30 pa bo obisk Splošne bolnišnice Maribor. Delegacija deželnega vodstva KP Avstrije za Koroško v sestavi: Arnulf Raimund, sekretar deželnega vodstva, in Wolfgang Burger, član, bo obiskala Novo mesto. Program obiska predvideva ogled in pogovor v delovni organizaciji Krka (ob 11. uri), ogled muzeja in galerije v Novem mestu (ob 15. uri) ter ogled Kostanjevice. Delegacija MSDP Železne županije v sestavi: Janos Rac in Zofija Mešičnekörnyek bo 18. aprila obiskala slovensko obalo. Ob 11. uri bodo gostje obiskali Luko Koper, ob 15.30 pa si bodo ogledali marino in letališče v Portorožu. Delegacija slovenskih organizacij v zamejstvu: Slovenska kulturno gospodarska zveza: Boris Race in Dušan Udovič; Zveza slovenskih organizacij Koroške: Feliks Wieser in Marjan Šturm; Narodni svet koroških Slovencev: Janko Urank in Franc Wedenig. Delegacije bodo od 18. aprila gostje Medobčinskega sveta ZKS Ljubljana, obiskale bodo delovno organizacijo Motvoz in platno (ob 10. uri), Jurčičev muzej na Muljavi in Bogenšperk (ob 15. uri).

Deseti kongres ZKS dela v štirih komisijah. Začel se je v četrtek dopoldne, končan pa bo v soboto v zgodnjih popoldanskih urah.

NOVE BATERIJE ZA POSLOVANJE BREZ IZGUB

Delovna organizacija Iskra-Baterija Zmaj je lansko leto sklenila z izgubo 190 milijonov dinarjev, medtem ko je za prvo letošnje četrtletje ne predvidevajo več. Do konca maja bo pripravljen sanacijski načrt, o katerem direktor Vlado Podlogar pravi, da temelji na treh poudarkih: dvigu kakovosti okroglih baterij, povrnjenem zaupanju trga in širjenju asortimaja na višji tehnološki ravni.

V Zmaju delajo z 90% odpisano opremo. Vanjo so v prejšnjih petih letih vlagali celo manj, kot je znašala njihova amortizacija! Sedanja naložba pa je vredna 430 milijonov (pretežno deviznih) dinarjev. Kupujejo opremo brez tehnološkega postopka, za katerega so se – ob sodelovanju inštitutov Boris Kidrič in Jožef Stefan – usposobil sami. Delo v novih razmerah bo zaradi nevarnosti dehidracije v tako imenovani suhi sobi potekalo s skrajšanim delavnikom.

V Zmajevem proizvodnem programu za zdaj še prevladuje klasični Leclanchejev postopek, ki pa so ga izboljšali. Okrogle baterije so sedaj ploščate, iztoka ni. Da bi se sčasoma čimbolj približali japonski kakovosti, nameravajo baterijske tulce še znotraj prevleči in dodatno zatesniti. Ob tem se pojavlja vprašanje (pre)visokih cen vhodnih materialov. Cink, denimo, je doma kar za 30 do 40 odstotkov dražji kot v svetu.

Počasi, vendar zanesljivo se v tovarni zastareli Leclanchejev postopek za izdelavo baterij vendarle umika novejšim, sodobnejšim. V manjših serijah že izdelujejo alkalne baterije, ki so energetsko dva do trikrat močnejše od Leclanchéjevih, pa tudi iztoka ne poznajo. Do leta 1987 naj bi za to proizvodnjo sami izdelali sodobnejše linije (in nadomestili uvožene v nasprotnem primeru za vsako posamično po 6 milijonov dolarjev).

I. Ž.

DOBLJENA BITKA V GORENJU

Sanacija Gorenja, tudi glede Körtinga in poslovanja drugih enot in poslovalnic v tujini, je, kot vse kaže, uspešna. France Popit in Dušan Šinigoj, ki sta ta teden skupaj z odgovornimi tovariši iz slovenskega izvršnega sveta in bank obiskala Gorenje, sta za opravljeno delo izrekla priznanje delavcem in vodstvenim delavcem Gorenja. Ti so skupaj s predsednikom kolektivnega poslovodnega organa Hermanom Rigelnikom opravili delo, ki omogoča nadaljnji razvoj tega dvajsettisoččlanskega sistema. Vodilni delavci Gorenja in predstavnik občinske skupščine so izrekli zahvalo združenemu delu iz vse Slovenije za pomoč pri odpravljanju velikih izgub, ki so pred leti grozile s stečajem Gorenja, največjega izdelovaca bele tehnike v Jugoslaviji in enega največjih v Evropi.

Gorenje, ki se danes vse bolj odpira v jugoslovanski prostor, bo z novim razvojem, ki ga delavci te organizacije združenega dela načrtujejo, doseglo že v bližnji prihodnosti pomembno mesto v Jugoslaviji in na mednarodnem tržišču.

F. K.

O CANKARJEVEM DOMU

Skupno število vseh lanskih prireditev v Cankarjevem domu znaša 1000 (1032 leta 1984), vseh obiskovalcev je bilo 466.003 (368.744 leta 1984). V prostorih Cankarjevega doma je bilo 882 (914) kulturnih in kongresnih prireditev s 417.254 (330.534) obiskovalci.

Sedemstoeno (754) kulturnoumetniško prireditev v Cankarjevem domu je obiskalo 376.994 obiskovalcev (299.484). Največ jih je bilo na 191 (178) glasbenih prireditvah 148.955 (128.255); od tega je 32 abonmajskih koncertov Slovenske filharmonije poslušalo 43.623 poslušalcev, 8 koncertov RTV pa 7990 poslušalcev. Gledališki program je na 120 (181) predstavah spremljalo 30.367 (31.394), 112 (132) filmov pa si je ogledalo 22.564 (25.123) gledalcev. 193 (225) kulturnovzgojnih, poljudnoznanstvenih in izobraževalnih prireditev si je ogledalo 50.146 (41.685), 33 (21) razstav z 52 (25) spremnimi kulturno-vzgojnimi prireditvami pa rekordnih 124.962 (73.057) obiskovalcev, od tega Slovenski knjižni sejem z 32 spremnimi prireditvami 50.025 obiskovalcev.

Zunaj CD je bilo 11 glasbenih rockovskih prireditev z 41.889 obiskovalci, 8 gledaliških gostovanj s 1700 obiskovalci in še 53 drugih kulturnih prireditev.

V okviru kongresne dejavnosti je bilo v Cankarjevem domu 181 (160) kongresnih prireditev s 40.260 (31.050) udeleženci, zunaj Cankarjevega doma pa še 46 (59) prireditev s 5160 (6330) udeleženci. Domačih kongresnih prireditev je bilo 206, mednarodnih pa 21.

Cankarjev dom si je organizirano ogledalo približno 35.000 obiskovalcev iz Jugoslavije in tujine.

Leto 1985 je Cankarjev dom sklenil poslovno uspešno.

Ob koncu leta so bile odplačane vse obveznosti za gradnjo Cankarjevega doma. Poleg podpisnikov družbenega dogovora o financiranju naložbe – mesto Ljubljana, KSS, IS SRS, Emona, Iskra in Ljubljanska banka, so potrebna sredstva za odplačilo mednarodnega posojila v višini 3 milijone dolarjev, prispevale tudi tele delovne organizacije: Smelt, Lesnina, Intertrade, Slovenijales, Petrol, Jugotekstil Impeks, Astra, Kemija, Metalka, Mercator in Avio Airways.

POVZEMAMO

SOJENJE ARTUKOVIĆU

Vojni zločinec Andrija Artković je v sredo med nadaljevanjem glavne razprave pred kazenskim svetom okrožnega sodišča Zagreb zanikal tudi četrto navedbo obtožnice – množični poboj ujetih partizanov ob dvorcu v Somboru leta 1943.

Obtožnica ga bremeni, da je dal nalog za poboj več sto partizanov, ujetih na območju Žumberka. Do poboja je z rafali mitraljezov na neki livadi tudi prišlo. In Artkovićev odgovor:

»Razumel sem, česa me obtožnica bremeni. To je čisto preprosto laž. Pri tem sem sodeloval prav toliko kot vi, ki me danes zaslišujete.«

Sicer pa se je glavna razprava v sredo začela s predlogom obrambe, naj uporabijo magnetofonske posnetke sojenja kot del zapisnika glavne preiskave. Predsednik kazenskega sveta je ta predlog zavrnil, češ da so že sklenili, naj se posnetke uporablja le za dokumentacijo. Upošteval pa bo ugovor obrambe na celotno vsebino zapisnika s torkove razprave. Potrudil se bo, da bodo vse izjave obtoženca in vsa pomembna pričevanja dobesedno zapisana v zapisniku.

Sledil je zdravstveni bilten Artkovića – zjutraj pred razpravo so zdravniki obtoženega natančno pregledali in ugotovili, da »v njegovem telesnem in psihičnem zdravju ni kvalitetnih sprememb, ki bi preprečile njegovo sodelovanje v nadaljevanju sojenja.« Predsednik kazenskega senata je potem Artkovića opozoril, da mu bo postavil nekaj vprašanj, ki se nanašajo na oceno njegove osebnosti, njegovo politično dejavnost in tudi na njegovo predvojno emigracijo.

Glavno razpravo je v sredo končal novi ugovor obrambe na vodenje zapisnika. Artković da namreč nima možnosti za nemoteno pojasnjevanje v svoji obrambi. Večina vprašanj, ki mu jih postavi predsednik kazenskega sveta, že vsebuje odgovore. *Povzetek iz Vjesnika*

10. KONGRES ZKS

Zveza komunistov Slovenije

Iz referata Andreja Marinca, predsednika CK ZKS

SPREJMIMO IZZIVE ZA NAPREDEK IN DELUJMO Z ZNANJEM, POGUMOM, UGLEDOM IN ODGOVORNOSTJO

Danes ne zadostuje več, da večina ljudi, in še posebej članstvo zveze komunistov, ve, kje so poti in izhodi iz kriznih procesov in katera je prava perspektiva. Potrebna sta splošna demokratizacija na temeljih socialističnega samoupravljanja in v njej idejna bitka zveze komunistov za oblikovanje progresivne družbene zavesti ter praktični boj, skupaj z vsemi ustvarjalnimi silami družbe, za uveljavitev zgodovinsko nujnih sprememb. Le tako bomo spodbudili kakovosten razvoj sodobnih proizvajalnih sil ter zagotovili resnično in trajno oblast samoupravno organiziranih delavcev in delovnih ljudi nad vsemi družbenimi dogajanji. Te naloge zahtevajo več znanja, boj mnenj in diferenciacijo, nenehno ustvarjalno pobudo, razjasnjevanje ob konkretnih opredelitvah in učinkovito delo med ljudmi. Seveda delo z argumenti in zgledom, ne z ukazi in prepovedmi. Zaskrbljenost ljudi za perspektivo, njihova nakopičena energija in nestrpnost, njihovi predlogi in že sprejete usmeritve so podlaga, da predlagano resolucijo 10. kongresa Zveze komunistov Slovenije v razpravi dopolnimo in opredelimo realne usmeritve za družbeni razvoj in za potrjevanje ter razvijanje naše izvirne socialistične samoupravne poti, ki delavce postavlja v položaj odgovornih za gospodarjenje z družbeno lastnino – torej v položaj upravljalcev in hkrati nosilcev družbenega razvoja.

Na kongresih zveze komunistov moramo zagotoviti idejno in akcijsko enotnost jugoslovanskih komunistov pri uresničevanju vizije socialističnega samoupravljanja, kakor smo jo začrtali s Titom in Kardeljem, in ki pomeni uresničevanje učinkovitega, demokratičnega in humanega socialističnega projekta.

Za vso družbo je zdaj najbolj pomembno, da dokažemo svojo moč in vitalnost predvsem pri konkretizaciji perspektive za kakovosten, dinamičen in usklajen ekonomski, kulturni in politični razvoj Slovenije v Jugoslaviji in svetu, na podlagi sprejetih planskih dokumentov. Ti pa niso nedotakljivi, marveč jih bomo morali nenehno dopolnjevati v skladu z novimi znanstvenimi spoznanji, ki omogočajo drugačno postavljanje družbenih prioritet.

Prednosti samoupravljanja se morajo dokazati s sposobnostmi za utiranje razvoja

Prednosti socialističnega samoupravljanja se morajo v današnjih razmerah izkazati tudi v njegovi sposobnosti za povezovanje vseh subjektivnih socialističnih sil pri utiranju izhoda iz razvojne zagate na podlagi realnih razvojnih možnosti, v hitrem odkrivanju in aktiviranju tistih družbenih zmožnosti, ki so ta trenutek najbolj zanemarjene, torej lastnih moči, naše kolektivne samozavesti in vsega individualnega in družbenega znanja, ki je sposobno spreminjati razmere. Staro se le v spopadu umika novemu. Resnično je naša prva dolžnost oblikovati razmere in zavest, da moramo postati ustvarjalna družba. Zato pa moramo komunisti spoznati silnice in smeri razvoja sodobnih proizvajalnih sil in njim ustreznih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov.

Uresničevanje strateških ciljev vidimo v politiki dosledne odprtosti v svet, trajnem vključevanju v mednarodno delitev dela na podlagi enakopravnosti in uveljavljanja družbene inovativnosti, v hitrejšem vključevanju znanstvenih in tehnoloških dosežkov v razvojno prestrukturiranje na podlagi lastnega znanja in inventivnosti, v vsestranskem razvoju kulture, višji kvaliteti dela in življenja, skrbi za zdravo in čisto okolje, v uveljavljanju družbenih dejavnosti kot produkcijskih tvorcev, večji integraciji združenega dela na območju vse države na podlagi samoupravnega združevanja dela in sredstev, in še v čem. Za tak razvoj Jugoslavije smo soodgovorni z vidika dolgoročnih interesov delavskega razreda, slovenskega naroda in tudi vseh drugih narodov in narodnosti.

Razvojna politika mora spodbuditi in opredeliti, kako bomo izpeljali prestrukturiranje gospodarstva v okoliščinah znanstveno-tehnološke revolucije, na družbeno-lastninski osnovi in na samoupraven način.

Da bi pospešili ta proces, smo sooblikovali in podprli tudi akcijo za usposobitev in zaposlitev dva tisoč novih raziskovalcev. To pa, tovarišice in tovariši, ni stvar samo načelne odločitve. Za zvišanje znanstvenotehnološke ravni družbe in za dejansko uveljavitev inovacijsko naravnane, na izvirni invenciji zasnovane zgradbe združenega dela je potrebno povečati vlaganja v znanost – prek neposredne svobodne menjave dela med delavci zainteresiranih organizacij združenega dela in prek skupnih družbenih akcij za razvoj znanja, ki se oblikuje ob bazičnih raziskovanjih. V ta namen oblikujemo tudi enotno strategijo tehnološkega razvoja v Jugoslaviji.

Zveza komunistov Slovenije se zavzema za množično inovativno gibanje. Razviti ga moramo tako, da se bo neposredno vsidralo v temeljnih organizacijah združenega dela in samoupravnih delovnih skupinah, da bo postalo sestavina poslovne in razvojne politike organizacij združenega dela. To zahteva pri nas ustvarjanje močne znanstvenotehnične kulture kot podlage raziskovalnega dela in iz njega izpeljane družbeno organizirane in usmerjene inovacijske dejavnosti. Vrsta kolektivov je že dokazala ekonomske, tehnološke in kulturne prednosti uveljavljanja inovativnosti kot množičnega gibanja.

Razvojna jedra v ozdih morajo biti središče pobude za napredek

Zato je pomembno, da v organizacijah združenega dela uveljavimo teamsko delo in oblikujemo razvojna jedra. V to delovanje morajo biti vključeni vrhunski strokovnjaki pa tudi delavci v proizvodnji in vodstveni delavci, saj le organizirano inovativno delo lahko skupinam in posameznikom omogoči razviti njihove sposobnosti. Takšna jedra bodo središče pobude za tehnološki napredek v organizacijah združenega dela in kanal za pretok znanja v organizacije združenega dela in raziskovalno-znanstvenih ustanov, in obratno. Uvajanje sodobnih tehnologij je lahko šele tedaj temelj za množičen prehod na novo, višjo stopnjo kakovosti dela in samoupravljanja.

Zveza komunistov je že doslej pomagala premagovati ozkosti glede oblikovanja materialnega in moralnega spodbujanja hitrejše prenove družbe na podlagi krepitve znanstveno-raziskovalnega in inovativnega dela. Zato se bomo zavzemali, da postaneta osebni dohodek in dohodek organizacij združenega dela na podlagi inovacij – inovacijski dohodek – pomembna sestavina samoupravne in sistemsko zasnovane motivacije za delo in gospodarjenje in pomemben kriterij za presojo sposobnosti strokovno in družbeno najodgovornejših delavcev.

V ustavo smo zapisali, da v sistemu družbene lastnine nihče nima pravice upravljati z družbenimi sredstvi, če z njimi smotrno ne dela in gospodari, in hkrati ne zagotavlja tudi razširjene reprodukcije. To načelo moramo uveljaviti tako za posameznika kot tudi za celotne kolektive. Ta ustavna opredelitev in vse večja odvisnost delavcev v organizacijah združenega dela od rezultatov lastnega in učinkovitosti celotnega družbenega dela zahtevata, da to obveznost ustrezneje definiramo v družbeno-ekonomskem sistemu in ekonomski politiki. Družbena lastnina predpostavlja upoštevanje delovanja zakona vrednosti in tržnih zakonitosti v razmerah socialistične blagovne proizvodnje, hkrati pa krepi tak sistem samoupravnega družbenega planiranja, ki upošteva strokovna in znanstvena spoznanja ter interese delavcev in delovnih ljudi.

Ekonomskih zakonitosti in tržnih mehanizmov ne bomo uveljavili s ponavljanjem parol. Uveljavljali jih bomo z mehanizmi ekonomske politike, ki bodo ustvarjali ekonomsko prisilo in spodbudo za racionalno obnašanje gospodarskih subjektov. Z dograjevanjem družbenoekonomskega sistema, zlasti pa z ukrepi ekonomske politike moramo torej nenehno ustvarjalno iskati in preverjati delovanje vzvodov za uspešnejše gospodarjenje v organizacijah združenega dela in za kvalitetnejši razvoj na podlagi mednarodno priznanih meril za ovrednotenje družbene produktivnosti del. V družbi kot celoti bomo morali odločno uveljaviti načelo, da bomo vsi skupaj in vsak posebej živeli le od rezultatov lastnega dela in gospodarjenja. Na tej podlagi temelji tudi ustavno zasnovani sistem vzajemnosti in solidarnosti v sistemu združenega dela in v vsej državi. V družbi pa bomo morali dosledno preprečevati lažno solidarnost z razvojno brezperspektivnimi gospodarskimi subjekti in odločneje onemogočati pridobivanje in delitev dohodka, ki ni rezultat tržno in družbeno priznanega dela in gospodarjenja.

V družbi moramo opredeliti take sistemske mehanizme, da se bo družbeni dohodek kot družbena lastnina usmerjal na tiste razvojne točke, kjer bo na podlagi dela delavcev ustvaril možnosti za povečevanje in povezovanje akumulacije. Gre zlasti za to, da spodbudimo združevanje sredstev po ekonomskih interesih delavcev združevalcev, saj gre za združevanje rezultatov njihovega minulega dela. Le tako bomo ustvarili takšno koncentracijo družbenega kapitala, ki bo omogočila uresničiti projekte ključnega pomena za prestrukturiranje, za razvoj in za prodor v svet, pa naj gre za kmetijstvo, mikroelektroniko, robotiko, informatiko, turizem ali drobno gospodarstvo.

Zveza komunistov bo podpirala napore velikih sistemov organizacij združenega dela za njihovo prestrukturiranje in za usposabljanje, da postanejo nosilci nove, prožnejše gospodarske infrastrukture, kar je pogoj za hitrejše prestrukturiranje in boljšo povezanost gospodarstva v vsej državi.

Vendar pa moramo tudi čisto na novo izbirati in presojati, kako še dodatno odpirati nove smeri razvoja gospodarske strukture, ki bo dominantna v svetu jutrišnjega dne. Te smeri so pogosto tvegane in zahtevajo veliko posamičnega in družbenega poguma. Zato moramo ustvarjati možnosti za nastajanje novih organizacij združenega dela in drugačnih proizvodnih enot, zasnovanih na uveljavljanju družbenolastninskih odnosov. Izkušnje sodobnega sveta in povojni razvoj pri nas dokazujejo, da mali obrati s sodobnimi programi, zasnovanimi na znanju, podjetnosti in kreativnosti, tudi danes zaslužijo vso podporo. Vanje pa naj bodo za uresničitev projektov zbrani ali združeni tudi osebni prihranki ali druga zasebna sredstva ter iniciativnost delovnih ljudi. Nekateri poskusi bodo morda tudi propadli, vendar v celoti lahko tudi ta pot vodi do potrebne prenove slovenskega in še zlasti jugoslovanskega gospodarstva.

Prav je, da mladi odločno postavljajo zahteve v imenu lastne in skupne prihodnosti

Zveza komunistov, skupaj z organiziranimi socialističnimi subjektivnimi silami, tudi sama kritično ocenjuje lokalistično zapiranje pri probrazbi šolske mreže, preobremenjenost in ozkost učnih programov, zastoj pri posodabljanju pouka in zoževanje preobrazbe sistema vzgoje in izobraževanja zgoj na šolsko reformo. Poudarjamo pomen splošnega znanja, a ne za ceno, da bi tisti, ki po srednjem usmerjenem izobraževanju odhajajo na poklicno delo, ne obvladali osnovnih veščin poklica, ki jih vsako zahtevno delo potrebuje. Podpiramo usmeritev, da najbolj nadarjenim posameznikom sistem omogoči dodatno pridobivanje znanja, ne pa vtapljanje v sivino poprečij. Smo za elitno znanje, zavračamo pa elitizem kot pristop v sistemu vzgoje in izobraževanja, pristop, ki ga tudi večina mladih ne sprejema. Podpiramo ustreznejše materialno in družbeno vrednotenje izobraževalnega in pedagoškega dela. Bili smo kritični do poskusov nezadostnega upoštevanja posebnosti vsakega naroda in narodnosti pri snovanju enotnih osnov vzgoje in izobraževanja v državi in še posebej materinščine. Spodbujamo hitrejši prenos znanja v družbene proizvodne, razvojne in upravljalske procese. Razvojni preobrazbi, ki je pred nami, pa ne bomo kos z eno tretjino nekvalificiranih delavcev med današnjimi zaposlenimi. Pri došolanju in prekvalificiranju sedanjih delavcev, torej pri izobraževanju iz dela in ob delu, in pri usposabljanju bodočih delavcev moramo upoštevati tako današnje kot tudi prihodnje potrebe sistema združenega dela. Ne moremo in ne smemo niti prehitevati časa niti nerealno tehtati naših dejanskih možnosti in potreb. Kako to realistično oceniti, je stvar izvajalcev in uporabnikov in njihovega medsebojnega sporazumevanja. Še posebej odgovorno moramo zato ravnati pri reformi in nadaljnjem razvoju visokega šolstva, ki mora zagotoviti enotnost in nedeljivost izobraževanja in raziskovanja, sintezo univerze in združenega dela.

Pristojni v naši republiki naj torej čimprej zagotovijo strokovno neoporečno oceno dosedanjih rezultatov preobrazbe vzgoje in izobraževanja in jo družbeno verificirajo. Le tako bo mogoče dobre rešitve obdržati, tiste, ki jih zaradi skrčenih materialnih možnosti družbe ne moremo takoj uveljaviti, uveljavljati postopno, spremeniti pa tiste, ki se niso obnesle.

Mladi si kritičen, a pošten odnos do revolucionarnih dosežkov svojih dedov in očetov lahko zgradijo le tako, da po svojih najboljših močeh in prepričanjih sodelujejo v progresivnem premagovanju bistvenih današnjih družbenih protislovij. Velika večina mladih tako perspektivo sprejema za svojo. Med mladimi poteka diferenciacija. Veča se utemeljen odpor zoper vse oblike paternalizma, mladi pa zavračajo tudi tiste posameznike, ki sejejo malodušje in ponujajo meščansko ali ultraradikalno brezperspektivnost.

Vse to zahteva, da mladi odločno spregovorijo tudi znotraj zveze komunistov in prispevajo svoj ustvarjalni delež pri duhovni in kulturni rasti družbe in pri dograjevanju naše moralno-vrednostne strategije razvoja.

Komunisti se ne zavzemamo ne za moraliziranje, ki ne spreminja odnosov, ne za vrednostni sistem neke daljnje prihodnje družbe. Smo za upoštevanje interesov celote gibanja na današnji stopnji razvoja socializma in za realistično vizionarstvo, ki utira poti razvoja v smeri brezrazredne komunistične družbe. Ključni kriterij te vrednostno-razvojne strategije je za zvezo komunistov človek kot nosilec lastne osvoboditve, dejavni oblikovalec in nosilec svoje lastne usode ter graditve družbene zveze na delu z družbenimi sredstvi samoupravno povezanih delavcev, ki so prehodniki družbe svobodnih proizvajalcev.

▶

Ponovno so se potrdila izhodišča za razvoj samoupravljanja, enakopravnosti, bratstva in enotnosti narodov in narodnosti

Na podlagi kritične analize delovanja političnega sistema in izkušenj iz družbene prakse moramo prenehati s posplošenimi pozivi, naj delavci zagospodarijo s celotnim dohodkom. Za dosledno uresničevanje ustavnih osnov političnega sistema je treba uveljaviti pozitivne izkušnje v organizacijah združenega dela, ki so s konkretizacijami določb zakona o združenem delu dokazale življenskost z ustavo opredeljenega sistema družbenoekonomskih odnosov. Ponuditi pa moramo tudi konkretne pobude za njegovo vsebinsko dograditev, ki bodo konkretna opora za krepitev samoupravne oblasti delavcev in za odpravljanje pretiranega normativizma, formalizma in birokratizma.

Ne branimo torej slabosti v političnem sistemu, marveč njegova temeljna načela, kajti socialistično samoupravljanje se mora predvsem potrditi z ekonomsko učinkovitostjo. Kriterij za dograjevanje družbenoekonomskega in političnega sistema je torej krepitev upravljalske moči delavcev pri ustvarjanju in razporejanju ustvarjenega dohodka, še zlasti pa podružbljenega minulega dela v vseh odnosih družbene reprodukcije.

V zadnjem času se med komunisti širi občutek nemoči pred neučinkovitostjo političnega sistema. Očitno prepogosto bežimo pred spopadom z lastnimi ozkostmi, nedoslednostjo in zaverovanostjo zgolj v pragamtične interese lastnega življenjskega ali delovnega okolja, kar krepi težnje in prakso etatizma tudi v republikah in občinah. Proti temu se bomo borili s povečevanjem naše usposobljenosti in zaostrovanjem odgovornosti za bolj osmišljeno in enotno aktivnost komunistov v delavskih svetih in delegacijah, v socialistični zvezi delovnega ljudstva, v zborih združenega dela, v skupščinah sploh. Zavzemali se bomo za takšno razvijanje delegatskega sistema in delegatskih odnosov, da bo zagotovljen neposreden vpliv najbolj ustvarjalnih delov sistema združenega dela na urejanje sistemskih vprašanj in na določanje ter izvajanje ekonomske politike. Torej ne le izvajanje, marveč tudi določanje! Le tako bodo delegatske skupščine dejansko najvišji organ oblasti in družbenega samoupravljanja.

Na 11. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije smo s Kardeljevimi »Smermi razvoja...« ugotovili, da moramo pospešeno razvijati zlasti delovanje subjektivnih sil v političnem sistemu. Ker tega nismo dovolj uspešno uresničili, smo se že na 9. kongresu Zveze komunistov Slovenije zavedali, da se zaostruje razredni spopad med silami birokratsko-etatistične uzurpacije upravljanja v imenu delavcev in silami socialističnega samoupravljanja. V povezavi s kriznimi procesi se je spopad v medkongresnem obdobju stopnjeval celo do odkrito izraženih zahtev po spreminjanju naših temeljnih strateških opredelitev, iz katerih je rasel naš politični sistem od AVNOJ-a do danes.

Kritična analiza delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja in nedavna razprava na centralnem komiteju Zveze komunistov Jugoslavije o odnosih v federaciji sta ponovno potrdili temeljna zgodovinska izhodišča razvoja socialističnega samoupravljanja, enakopravnosti, bratstva in enotnosti narodov in narodnosti v Jugoslaviji. Od Cankarja naprej, prek čebinskega kongresa in Speransa do kočevskega zbora odposlancev slovenskega naroda se je gradila in dozorevala zavest o usodni povezanosti boja delavskega razreda z bojem za suverenost, državnost in razvoj slovenskega naroda v povezanosti z drugimi jugoslovanskimi narodi na načelih enakopravnosti in solidarnosti, kar se državno-pravno izraža v federativni ureditvi.

Demokratično opredeljevanje skupnih interesov v Jugoslaviji zahteva spoštovanje enakih pravic in odgovornosti ter razumevanje različnosti položaja

Zato si bomo komunisti prizadevali, da postane naša republika še bolj odprta skupnost, dosledna v uresničevanju enakopravnosti pripadnikov vseh narodov in narodnosti, ki v njej živijo in delajo skupaj s slovenskim narodom in obema narodnostma. To je mogoče le na osnovi uresničevanja temeljnega proizvodnega odnosa, v katerem delavci in delovni ljudje svobodno in odgovorno urejajo vse svoje medsebojne, tudi mednacionalne odnose, s tem ko odločajo o presežnem delu, ob upoštevanju ustavnih zasnov enotnega jugoslovanskega trga, enotno zasnovanega družbenoekonomskega in političnega sistema, skupne razvojne in tekoče ekonomske politike ter opredeljenih načel solidarnosti. To pomeni, da bomo svojo in skupno odgovornost za izhod iz sedanjega zapletenega ekonomskega in političnega položaja uresničevali predvsem z uveljavljanjem vseh ustavnih prvin našega sistema, z učinkovitejšo graditvijo Slovenije in Jugoslavije kot »republike dela«.

Slovenski narod je z ustanovitvijo lastne države v okviru Socialistične federativne republike Jugoslavije in z uveljavitvijo oblasti delavskega razreda v sistemu socialističnega samoupravljanja uresničil svoje zgodovinske

cilje. Delavci in delovni ljudje, ki živijo v Sloveniji, so edini suvereni, ki v okviru republike smejo upravljati z rezultati in pogoji svojega dela. Zato je revolucionarna naloga komunistov v prihodnje, da pokažemo, da dejanski vzroki številnih težav, s katerimi se spoprijemamo, ne izhajajo iz protislovja med razrednim in nacionalnim, temveč iz prepočasne krepitve ustavnega položaja samoupravno združenih delavcev in iz premajhne odločenosti za njegovo nadaljnje razvijanje. Na vsebinsko istih izhodiščih temeljita tudi naše razumevanje in praksa uveljavljanja enakopravnosti italijanske in madžarske narodnosti v Sloveniji.

Za uresničitev ustavnega koncepta federacije je torej bistveno, da delavci v republikah in pokrajinah uveljavljajo polno odgovornost za svoj razvoj in za razvoj Jugoslavije kot celote. Komunisti vidimo trajen interes svojega naroda, obeh narodnosti in vseh delovnih ljudi v Sloveniji v federativni, neodvisni, socialistični, samoupravni in neuvrščeni Jugoslaviji. Ta interes določa tudi našo odgovornost zanjo in za vse, kar se v njej dogaja. Tudi za razmere v avtonomni pokrajini Kosovo, za premagovanje kontrarevolucije, za probleme izseljevanja Srbov in Črnogorcev, za gospodarski napredek Kosova kot izrazito manj razvitega območja, in tudi za odnose v Socialistični republiki Srbiji, kakor tudi za odnose v drugih republikah in v avtonomni pokrajini Vojvodini.

Marsikaj je potrebno in mogoče storiti za veliko bolj učinkovito, dosledno in odgovorno sporazumevanje in uresničevanje odločitev, sprejetih v federaciji. Zavračamo pa tiste predloge, ki se formalistično zavzemajo za preseganje objektivnih razlik v interesih, pogledih in stališčih s preglasovanjem. Boj za demokratično opredeljevanje skupnih interesov, pa tudi za demokratično odločanje v primerih, ko teh skupnih interesov ni ali še ni dozorela zavest o njihovem obstoju, zahteva spoštovanje enakih pravic in odgovornosti ter razumevanje različnosti položaja, v katerem so posamezni deli delavskega razreda, narodov in narodnosti, združenega dela, posamezne republike oziroma pokrajini. Poskusi vsiljevanja, ugotavljanja in uresničevanja skupnih interesov, opredeljenih mimo demokratičnih ustavnih poti v preteklosti, zasnovani na pojmovanju federacije kot nadnacionalne skupnosti, so vedno vodili v resne mednacionalne zaostritve. Dosledno uveljavljanje integrativne vloge organiziranih socialističnih subjektivnih sil, še zlasti socialistične zveze delovnega ljudstva, in krepitev odgovornosti zveze komunistov za doseganje in ohranjanje enotnosti v ugotavljanju in uresničevanju skupnih interesov na ustavnih načelih in idejnopolitičnih temeljih ter zaostritev odgovornosti za nespoštovanje sprejetih dogovorov so nujni pogoji za učinkovitost ustavnega načina urejanja skupnih interesov in odločanja o njih. So pa tudi pogoj razvoja političnega in družbenoekonomskega sistema v celoti, zasnovanega na suverenosti narodov in narodnosti ter oblasti delavskega razreda in delovnih ljudi.

Z delovanjem med ljudmi bo zveza komunistov dobivala množično podporo za svojo politiko

Delovni ljudje danes mnogo razglabljajo o svobodi in demokraciji. Ker gre za izjemno pomembne in vedno aktualne cilje socialističnega razvoja in ker se v javnosti srečujemo tudi z nasprotujočimi si teorijami, je prav, da pojasnimo, kako komunisti gledamo na ta vprašanja.

Delovni ljudje v Jugoslaviji smo si izbojevali in z ustavo utemeljili legitimno osnovo za takšne družbene odnose, ki segajo daleč čez meje meščanske demokracije in njenega pojmovanja človekovih pravic in svoboščin. Čeprav se tega pogosto ne zavedamo dovolj, smo klasičnemu razumevanju individualne človekove svobode dodali bistveno novo razsežnost: uveljavljamo sistem družbenih odnosov, v katerem postaja človek kot delavec gospodar nad delom in dohodkom, v katerem enakopravno in svobodno odloča o vseh vprašanjih, ki zadevajo njegovo usodo, usodo njegovega življenjskega in delovnega okolja ter celotne družbe.

Nedotakljivost pravic in svoboščin si delovni ljudje zagotavljajo sami z uresničevanjem in poglabljanjem socialističnega samoupravljanja, ustavnosti in zakonitosti, ne pa z zatekanjem k takim spremembam političnega sistema, kjer bi nam te pravice velikodušno poklanjala močna država.

Za te cilje so umirali na barikadah komunardi, v ječah predaprilske Jugoslavije komunisti in med vojno borci za našo nacionalno in socialno osvoboditev. Uveljavljanje te vizije kot aktualne naloge našega časa je izvirna pridobitev jugoslovanskih komunistov in naš prispevek k širjenju dejanske enakopravnosti ljudi, kar ima širši in civilizacijsko daljnosežen pomen.

S še večjo aktivnostjo med najširšimi ljudskimi množicami za samoupravljanje opredeljenih ljudi, med katerimi bomo komunisti za svoje opredelitve in politiko z argumenti dobivali množično podporo, bo zveza komunistov pomagala graditi revolucionarno naravnano družbeno soglasje o smereh in poteh razvoja, kar je edino poroštvo politične moči delavskega razreda, delovnih ljudi in občanov.

Tako bo tudi najbolj zvesta svojemu stališču, da so subjekti revolucije in socialistične preobrazbe naše družbe delavski razred in delovni ljudje, socialistične subjektivne sile z zvezo komunistov vred pa organizmi, instrumenti in sredstva njihove družbene akcije.

Komunisti smo po zgodovinski in ustavni vlogi svoje organizacije odgovorni pred delavskim razredom, ljudstvom, svojim narodom in celotno jugoslovansko skupnostjo za nadaljnji razvoj in danes tudi za obrambo dosežkov socialističnega samoupravljanja. Svojo avantgardno vlogo smo v medkongresnem obdobju uresničevali v bistveno težjih in bolj zapletenih družbenih razmerah. V mnogo ostrejši obliki so prišle do izraza konfliktnost, protislovnost in interesna razslojenost naše družbe. Delavski razred je danes številnejši, vse bolj izobražen, pod pritiskom kriznih procesov, zlasti pa se z vključevanjem v mednarodno delitev dela njegova zavest naglo spreminja. Kljub tem pomembnim spremembam pa delavski razred sestavlja še vedno množica neposrednih proizvajalcev. Vsidranost zveze komunistov med njimi je bistvenega pomena za to, da delavski razred sam in z njim zveza komunistov uveljavlja in uresničuje njegove zgodovinske intertese. Izkazalo se je, da načelno dosežena enotnost komunistov o poteh dolgoročnega družbenega razvoja ni zadoščala za obvladovanje konkretnih kaznivih pojavov in da je bilo treba dejansko enotnost zveze komunistov in večine delovnih ljudi vsakokrat izbojevati v družbeni akciji ob vsakem konkretnem vprašanju.

V protislovnosti razmer in ob odločenosti, da vztrajamo na samoupravni poti, smo morali pogosto hoditi po samem robu med revolucionarnimi hotenji in realnimi možnostmi. Samo kadar smo tako delovali, smo se mogli uspešno in samokritično upirati delovanju voluntarizma, pragmatizma, birokratizma, dogmatizma in s tem tistim idejnim in političnim tokovom, v katerih so posamezniki in skupine v kriznih materialnih razmerah poskušali izrabljati naše razvojne težave za razlaščanje delavcev od upravljanja s presežnim delom. V takšnih družbenih okoliščinah so nekateri poskušali zanikati naše dosežke, sejati defetizem in jalovo kritizerstvo, širiti nezaupanje v naš razvoj. Niso se ustrašili niti potvorb posameznih zgodovinskih dogodkov. Iz vseh teh osnov se je začel javno oglašati nacionalizem. Takšnim in podobnim primerom in tokovom so nasedali tudi posamezni člani zveze komunistov.

Premostimo neskladja med svojimi sklepi in akcijami

Čeprav je naš pogled usmerjen naprej, ne smemo niti podcenjevati niti precenjevati dosežkov zgodovinskega razvoja. Ob tej priložnosti ni potrebno ponovno utemeljevati družbeno-zgodovinskega smisla narodnoosvobodilnega boja in revolucije. Prav pa je, da kritično presojamo napake tudi v naši polpretekli zgodovini. Glede tega smo bili zelo jasni: pogumno in odkrito smo priznali napake iz preteklosti in jih tudi, kolikor je to sploh bilo mogoče, popravljamo. Ne bojimo se zgodovinske resnice. Še več, v najglobljem interesu ohranjanja revolucije in avantgardne vloge zveze komunistov je, da samokritično razjasni svoje zmote in napake in da pogumno zre v oči svojim notranjim protislovjem. Zato smo bili komunisti že do sedaj nosilci predlogov, da se dokazane krivice in zmote popravijo. Sami smo zahtevali, da se naše ravnanje v preteklosti in sedanjosti brez tabujev razisku-je zaradi resnice in z znanstvenimi metodami. Naša revolucija pa se bo branila pred zlonamernostjo tistih, ki poskušajo – zlasti v očeh mladih – zmanjšati njeno veličino, tako da napihujejo njene slabosti.

Delovanje komunistov v trdih razmerah zadnjih štirih let je vodstvom, članom in tudi celotni javnosti razkrilo – sicer razpršeno in teoretsko še ne dovolj osmišljeno ter organizacijsko še premalo povezano – nastajajočo novo revolucionarno zavest v zvezi komunistov. Izražajo jo člani, ki objektivno pripadajo tistim temeljnim slojem delavskega razreda, ki si morejo svoja bistvena življenjska vprašanja urejati le z lastnim družbeno produktivnejšim delom in učinkovitejšim samoupravljanjem, in tisti člani, ki se v skladu z družbenoekonomskih položajem in interesi zavestno tako opredeljujejo. Ti člani vztrajno poskušajo avantgardno delovati neposredno v svojih okoljih – v temeljnih organizacijah združenega dela, v krajevnih skupnostih, institucijah političnega sistema, v družbenopolitičnih organizacijah, v javnem boju mnenj, v sredstvih javnega obveščanja, skratka povsod tam, kjer so potekali in se še bijejo praktični spopadi za socialistično zavest in za razvoj proizvajalnih sil, za enakopravnejše vključevanje v mednarodno delitev dela, za razvijanje socialistične samoupravne demokracije, za bratstvo in enotnost in naš neuvrščeni položaj v svetu. Vse bolj glasna in določna je zahteva, naj zveza komunistov premosti neskladja med svojimi sklepi in svojo akcijo, okrepi ustvarjalno vlogo in odgovornost člana in osnovne organizacije zveze komunistov, obnovi svojo teoretično prodornost in moralni ugled, zaostri odgovornost vodstev pred članstvom in celotno zvezo komunistov pred ljudstvom, lastnim narodom in delavskim razredom v vsej Jugoslaviji, naj se še bolj odpre in prisluhne vsem naprednim težnjam delavcev za stroji, združenih kmetov, intelektualcev, večine občanov in zlasti še mladine, naj se odločneje postavi za samostojnost, odgovornost in za demokratizacijo vseh družbenopolitičnih organizacij in celotnega političnega sistema, za delitev po rezultatih dela in za resnično razredno solidarnost, za ustavnost in zakonitost, za objektivno in pravočasno obveščanje, za svobodno in argumentirano družbeno kritiko, za uveljavljanje osebne in kolektivne odgovornosti v skladu z resničnim vplivom posameznika ali izvršilnih sestavov na pomembne družbene odločitve. Za delavski razred, delovne ljudi in Zvezo komunistov Jugoslavije resnično ni druge alternative kot demokratizacija družbenih odnosov, uveljavitev socialistične zveze delovnega ljudstva kot najširše fronte organiziranih subjektivnih socialističnih sil, skupaj z Zvezo komunistov Jugoslavije. Od tega je v prvi vrsti odvisno, kako hitro se bodo strnile in tudi številčno okrepile – v zvezi komunistov in v družbi – najbolj revolucionarne sile socialistične samoupravne zavesti v boju za zastavljeno razvojno preobrazbo naše družbe.

Če sem referat začel z mislijo, da so za današnji čas značilni krizni procesi, potem ga želim skleniti z mislijo, da so zaostrovanja družbenih protislovij in nasprotij sestavni del življenja, ki ga živimo in ga bomo živeli doma in v svetu. Od vseh skupaj, od delovnih ljudi, od naše sposobnosti, odločenosti, pripravljenosti in angažiranosti, je odvisno spreminjanje družbenih razmer in odpravljanje vzrokov kriznih procesov. Dosegli smo tisto stopnjo razvoja in družbenih odnosov, ki zahteva prehod v novo, kakovostno stopnjo napredka. Sprejmimo vse te procese kot izziv vsemu ustvarjalnemu, ki naj deluje z močjo znanja, poguma, ugleda, požrtvovalnosti in odgovornosti.

RAZČLEMB POLOŽAJA IMAMO DOVOLJ, ZDAJ JE TREBA STVARI SPREMINJATI

Predsedstvo republiškega sveta ZSS v novi sestavi in pod Ravnikovo taktirko se je na torkovi seji soočilo z aktualnimi gospodarskimi gibanji na začetku letošnjega leta. Deloma je bila ta točka dnevnega reda namenjena pripravam na sejo republiškega sveta, na kateri bodo čez dobra dva tedna temeljiteje razčlenili družbenogospodarske tokove, deloma pa tudi opozorilu vsem družbenim dejavnikom in še zlasti sindikalnim organizacijam in organom, naj učinkoviteje odpravljajo vrzeli pri gospodarjenju v lastnih okoljih in vsej družbi.

Uvodoma je Janko Goleš nanizal nekaj najbolj zaskrbljujočih podatkov o tem, da sta si tudi tokrat, na začetku leta, resolucijsko hotenje o družbenoekonomskem razvoju in ciljih ter praksa v nasprotju. V naši republiki nam je uspelo v prvih dveh mesecih letos le za dva odstotka povečati industrijsko proizvodnjo (načrtovali smo 2,5 odstotka) v nekaterih dejavnostih pa je celo krepko pod ravnjo v primerjavi z enakim obdobjem lani.

Skupni izvoz v naši republiki je bil v februarju za 1,5 odstotka večji kot januarja letos in za 10,8 odstotka manjši kot v povprečju lanskega leta. Izvoz na konvertibilno tržišče je bil februarja za 11,1 odstotka višji od januarskega, vendar pa za 12,8 odstotka manjši kot je bil povprečni lanski konvertibilni izvoz.

Zunanjetrgovinski režim trga gospodarske vezi

Bržkone za to vsaj na začetku letošnjega leta ne gre kriviti le slabe oskrbe s surovinami in reprodukcijskim materialom, pa tudi ne oskrbe iz uvoza, saj je znano, da so se organizacije združenega dela sorazmerno dobro založile s tem. Naivno pa bi bilo zapisati, da neurejen splet družbenoekonomskih odnosov s tujino zavoljo nekonsistentnega zakona ni tisti dejavnik, ki na razpoloženje v organizacijah združenega dela in predvsem na prizadevanja za večji izvoz nima pomembnega vpliva. Bržkone je zdaj tudi snovalcem ekonomske politike v federaciji že jasno, da tako ne gre in da bo treba v sistemskih zakonih marsikaj spremeniti. »Za našo republiko so urejeni družbenogospodarski stiki s tujino bistvenega pomena,« je med drugim poudaril Lojze Fortuna, »kajti slovensko gospodarstvo tvori četrtino skupnega jugoslovanskega izvoza na konvertibilno tržišče in precej organizacij združenega dela pridobi zunaj tudi 60 odstotkov celotnega dohodka.« Dodajmo še njegovo oceno, da novi zunanjetrgovinski režim, namesto da bi v celoti pospeševal in krepil poslovne dohodkovne vezi v jugoslovanskem gospodarstvu, jih trga. Nad tem se mora zamisliti tudi zvezna vlada.

O pogojih za gospodarjenje je bilo v razpravi slišati precej kritičnih misli pa tudi zahtev za odgovorno ravnanje oblikovalcev ekonomske politike in tistih, ki jo v delegatskih skupščinah sprejemajo.

Še bolj razburljiva pa je bila razprava članov predsedstva in predsednikov medobčinskih svetov ZS o rasti cen in neučinkovitosti vseh družbenih dejavnikov pri uveljavljanju protiinflacijske politike. To smo sicer zapisali za prednostno nalogo v vseh naših družbenih prizadevanjih, žal pa gospodarski ukrepi, ki so bili sprejeti po starem, poskušajo gasiti požar, namesto da bi se z njimi lotili pravih vzrokov za inflacijo, razrednega sovražnika številka ena, če uporabimo izraz prejšnje sestave slovenskega sindikalnega vodstva. Ne novi obračunski zakon ne drugi ukrepi niso pripomogli k temu, da bi stvari uredili, in tik pred tem, ko bi vse to moralo dati prve sadove, smo ga spremenili tako, da spremembe spodbujajo inflatorno gospodarjenje na podlagi fiktivnega in nerealnega dohodka. To pa seveda ni nič drugega kot zmanjševanje temeljev nadaljnjega razvoja.

Resolucije in samoupravnih aktov se moramo držati

Da ne znamo brzdati cen, nam najbolj nazorno priča vsakdanje naraščanje cen izdelkov in storitev, še zlasti tistih, ki pomembno vplivajo na življenjsko raven delavcev in občanov. V prvih mesecih letos so se cene na drobno povečale za 14,8 odstotka glede na december lanskega leta. Podatkov bi lahko našteli še več, in že obvestila o spremembah cen in zvezne pristojnosti, kot je dejal Janko Goleš, ki jih pošiljajo ozdi 30 dni pred uveljavitvijo nove cene, cene pa oblikujejo sicer samostojno, kažejo, da so nameravana povečanja le redkokdaj nižja od 30 odstotkov, sežejo pa tudi do 200 odstotkov.

Tudi tokrat se razprava ni mogla izogniti vlogi in odgovornosti sindikatov na vseh ravneh organiziranosti za takšno gibanje cen. Morda bi najbolj jedrnato lahko povedali, da je treba v politiki cen v ozdih spoštovati samoupravne interne akte in se držati tudi resolucijskih okvirjev. Za to pa seveda ne morejo biti enako odgovorni poslovodni delavci, strokovne službe in sindikalne organizacije.

Predsednik slovenskih sindikatov Miha Ravnik je opozoril, da se v naši družbi vse preveč izgubljamo v razčlenjevanju posameznih gibanj in tudi dogodkov, premalo pa storimo za spremembo razmer. To lahko pripišemo tudi predstavniku slovenskega izvršnega sveta, ki je opozoril na neskladje v delitveni politiki, saj je rast osebnih dohodkov v lanskem letu za 6,6 odstotka prehitela dohodek v rasti. Vendar po njegovem to ni glavni vzrok za inflacijo. Opozoril je, da je gibanje osebnih dohodkov čedalje manj povezano s kakovostnimi dosežki gospodarjenja in vse bolj prilagojeno gibanju življenjskih stroškov.

Ko je dejal, da bodo občinski izvršni sveti zdaj razčlenjevali gibanja osebnih dohodkov v posameznih okoljih in tudi preverjali, koliko so planske listine organizacij združenega dela usklajene z resolucijo o družbenogospodarskem razvoju, kajti le-ta ima zapisane konkretne in jasne cilje in od nje seveda ni moč odstopati.

Za čim manj izjemnih ukrepov

Nekaj poudarjenih tonov o takšnem razmišljanju je bilo slišati, zlasti zato, ker bi morali imeti izvršni sveti bržkone sproti v rokah, če se tako izrazimo, vse podatke o dogajanju v gospodarstvu, sproti opozarjati in ravnati tako, da bi bilo v sedanjih zapletenih družbenih razmerah treba čimmanjkrat posegati po izjemnih ukrepih. Seveda tudi osebni dohodki izgubarjev kažejo na svojevrstno protislovnost v naši družbi. Ivan Kramer je dejal, da v celjski regiji dobivajo delavci v ozdih, ki imajo izgubo, od 25 do 72 tisoč dinarjev dohodka. K temu pa je pribil, da se on ne bo boril za zmanjšanje osebnih dohodkov – ali celo vračanje preveč izplačanega denarja pri izgubarjih, kajti skrajni čas je, da v teh okoljih prodremo globlje, spremenimo proizvodne programe in zagotovimo možnosti za dolgoročno gospodarsko in socialno varnost delavcev in kolektivov.

Predsednik sindikata kovinarjev Albert Vodovnik se ne more strinjati z načinom dela, ko se v družbi dogovorimo za nekatere usmeritve in za politiko, potlej pa z ukrepi ekonomske politike na mah izničimo precej prizadevanj družbenopolitičnih subjektov. Pa tudi preveč tarnanja, zlasti vodilnih in strokovnih delavcev, je v organizacijah združenega dela po njegovem mnenju, preveč dvigovanja rok, češ, saj se nič ne da spremeniti, in zato niti ni čudno, če se tudi sindikalnih aktivistov tu in tam loteva malodušje.

Miha Ravnik je opozoril, da smo ta čas v obdobju spreminjanja številnih sistemskih pogojev za gospodarjenje in da je bržkone tudi zategadelj marsikje precej zmede. Toda v ospredje vseh teh prizadevanj in sprememb je treba postaviti gospodarske osebke, njihovo večjo samostojnost in odgovornost, pa tudi večjo motiviranost za boljše gospodarjenje. Pri tem pa je treba upoštevati zlasti vidik gospodarjenja z družbenimi sredstvi v sedanjih razmerah in le-te tako spreminjati, da bomo ustvarili stabilnejše pogoje za gospodarjenje in ekonomski instrumentarij. Rezerv v naši družbi tudi zdaj ne manjka. Marsikje so šibko samoupravno in poslovno organizirani, pa bore malo naredijo, da bi to spremenili. Zavzel se je za odprto bitko povsod za večjo proizvodnjo, za večji izvoz in za urejeno delitev dohodka in sredstev za osebne dohodke. Vse to pa mora zavezovati vse družbene dejavnike v tej družbi.

Marjan Horvat

Predsedstvo RS ZSS je na svoji seji sprejelo tudi sklep o podelitvi zlatih znakov Zveze sindikatov Slovenije v letu 1986. Ta sindikalna odličja bo letos sprejelo 5 sindikalnih organizacij in 30 sindikalnih aktivistov, podelili pa jih bodo na slovesni seji, ki bo 29. aprila. Predsedstvo je obravnavalo tudi nekaj kadrovskih in finančnih vprašanj ter sprejelo sklep o uporabi sredstev solidarnosti.

TEHTANJE KOŠARICE

Raziskava o metodologiji ocenjevanja življenjskih stroškov prebivalstva v Sloveniji, ki jo je na pobudo zveze sindikatov, izvršnega sveta, gospodarske zbornice in skupnosti socialnega varstva izdelal letos januarja inštitut za ekonomska raziskovanja v Ljubljani, pomeni pionirsko delo na tem področju. Omogoča namreč enoten način sestavljanja košaric potrošniških dobrin oziroma izračunavanja življenjskih stroškov posameznega tipa porabnika ali gospodinjstva.

Stroški izbranih družin

Zdaj so že na voljo podatki o življenjskih stroških izbrane štiričlanske družine (v kateri opravljata starša lahko fizično delo in imata 3 do 6 let starega sina ter 10 do 14 let staro hčerko), pa tudi o stroških tričlanske družine (starša prav tako opravljata lahko fizično delo in imata 7 do 9 let staro hčerko). V primeru obeh družin so upoštevali prebivanje v najemnem družbenem stanovanju.

Novembra lani je tako izbrana tričlanska družina potrebovala za kritje svojih življenjskih potreb povprečno 163.183 dinarjev, minimalno pa 101.439 dinarjev. Izbrana štiričlanska družina pa je novembra lani potrebovala za pokrivanje potreb povprečno 198.897 dinarjev in minimalno 123.620 dinarjev.

Kot je opozoril Jože Stegne, član predsedstva RS ZSS, pa višina življenjskih stroškov ni edini element, ki ga je treba upoštevati pri določanju ravni gmotne in socialne varnosti. Stvarne možnosti za pokrivanje življenjskih potreb so namreč bistveno odvisne od ravni družbene produktivnosti dela in splošnih družbenoekonomskih razmer. Ocena teh razmer je stvar skupne in usklajene ocene družbenih dejavnikov, odgovornih za takšne rešitve.

»V zvezi sindikatov bomo tako izračunane življenjske stroške uporabljali predvsem pri izdelavi metodologije za določanje najnižjega osebnega dohodka oziroma za določanje vrednosti enote enostavnega dela za normalne rezultate dela,« je poudaril Jože Stegne. V dozdajšnji praksi namreč sindikati niso imeli na voljo elementov, s katerimi bi lahko natanko ugotovili višino najnižjega osebnega dohodka. Zato so izhajali predvsem iz prakse, da se najnižji osebni dohodek v svetu giblje nekje nad 70 odstotki ravni povprečnega osebnega dohodka.

Izračunane košarice življenjskih stroškov izbranih družin bodo v sindikatih uporabljali skupaj z drugimi dejavniki pri določanju tistega z zakonom zajamčenega najnižjega osebnega dohodka, ki ga dobivajo delavci v organizacijah združenega dela, ki poslujejo z izgubo.

Dohodek, ki bo zagotovil varnost

Zelo pomembne so možnosti za uporabo izračunanih življenjskih stroškov pri določanju družbeno dogovorjene ravni socialne varnosti. Ta je po samoupravnem sporazumu o uveljavljanju socialno varstvenih pravic osnova za dodeljevanje različnih oblik pomoči.

Ob obstoječi skupni evidenci bi se vrednost pokazala ne le v pravičnejši in učinkovitejši razporeditvi družbenih sredstev za socialno varstvene pomoči, ampak tudi v znatnem prihranku pri administriranju. Zdaj namreč poznamo 20 oblik družbene pomoči in dokajšnje število sisov, ki se s tem ukvarjajo.

Prednostna naloga, ki izhaja iz družbenega dogovora o skupnih merilih samoupravnega urejanja odnosov pri pridobivanju in delitvi, pa je izdelava metologije za določanje vrednosti enote enostavnega dela. V sindikatih bodo izhajali iz opredelitve, da mora osebni dohodek v višini vrednosti enostavnega dela zagotoviti delavcu, ki opravlja z normalnim delovnim učinkom v polnem delovnem času najenostavnejša dela, vsaj enostavno reprodukcijo njegove delovne sposobnosti.

To pomeni, naj bi delavec prejel takšen osebni dohodek, da bi tako njemu kot vsaj enemu otroku zagotovil gmotno in socialno varnost. To pa bi bilo kajpak odvisno tudi od splošne ravni produktivnosti dela v danem obdobju.

Predsedstvo se je zavzelo za realni izračun vrednosti enote enostavnega dela, ki bo odraz naših stvarnih možnosti in bo delavce spodbujala k boljšemu delu – zlasti še tiste, ki slabo gospodarijo z zaupanimi družbenimi sredstvi. To pa še zdaleč ne pomeni tega, da bi si lahko delavci v tistih delovnih organizacijah, v katerih proizvodnja in dohodek tega ne omogočata, izplačali najnižji osebni dohodek v vrednosti enote enostavnega dela. Za razporejanje in delitev dohodka veljajo letošnje družbene usmeritve.

Podatki naj bodo javni

»Zato v sindikatih zahtevamo, naj bodo podatki o višini življenjskih stroškov v Sloveniji javni,« se je zavzemal Jože Stegne. Javni podatki so namreč lahko pomembna spodbuda za naše napore, da bi življenjske stroške pokrili z delom v rednem delovnem razmerju, ne pa na račun našega prostega časa.

Opozoriti kaže še na ugotovitve strokovnjakov s področja porabe, da rezultati niso dani za vselej. Poraba prebivalstva, njen obseg, kakovost in sestava se nenehno spreminja, odvisno od splošnih gospodarskih razmer in potrošnih navad. Naročniki raziskave so že dosegli, da bo slovenski zavod za statistiko dvakrat letno, aprila in novembra, zbral cene življenjskih pobud iz študije in izračunal košarice življenjskih stroškov.

Predsedstvo RS ZSS pa je predlagalo, da bi skupaj z drugimi družbenimi dejavniki spodbudili stalno in sistemsko interdisciplinarno znanstveno-raziskovalno delo na tem področju, da bi tako zagotovili stalno usklajevanje metodologije za ocenjevanje življenjskih stroškov v Sloveniji.

Marija Frančeškin

Predsedstvo RS ZSS meni, da so izpolnjeni pogoji za predčasno določitev najnižjega zneska, ki zagotavlja gmotno in socialno varnost delavca, in sicer v višini 35.000 dinarjev. Predsedstvo predlaga, naj bi predlog odloka čimprej sprejeli in ga uporabljali od 1. maja letos naprej.

Zakon o zajamčenem osebnem dohodku in izplačevanju osebnih dohodkov v tistih ozdih, ki poslujejo z izgubo, namreč zavezuje republiški izvršni svet, da po predhodnem mnenju sindikatov in gospodarske zbornice določi najnižji znesek, ki zagotavlja gmotno in socialno varnost delavcev. Roka za določitev tega zneska sta maj in december, izjemoma pa jih lahko določijo več. Od novega leta je v veljavi znesek 30.000 dinarjev, določen pa je bil decembra lani.

Osmi kongres Zveze sindikatov Srbije

GOSPODARSKE KRIZE NI MOGOČE ODPRAVITI S POLITIČNIMI GESLI

Delegati so v razpravah poudarili, da sindikat v medkongresnem obdobju ni opravil vseh nalog, ki si jih je zadal na zahtevo delavskega razreda. Zato je nujno, da se v prihodnje loteva pravih vprašanj, ki tarejo delavce in da se bolj kritično opredeljuje do posameznih potez tekoče ekonomske politike, ki vpliva na padanje življenjskega standarda širokih delavskih slojev. Pri tem pa se mora zavedati, da gospodarske krize ni moč odpraviti z dekreti in političnimi parolami.

Kongres, ki je trajal slabe tri dni, je mineval v znamenju grenkega spoznanja, da se ne moremo pohvaliti z večjim materialnim napredkom, višjo življenjsko ravnijo ljudi in višjimi osebnimi dohodki. Naloga sindikata in drugih subjektivnih dejavnikov je torej predvsem ta, da se odkrito soočimo s stvarnostjo in da poskušamo najti izhod iz resne družbene, gospodarske in politične krize, v kateri smo se znašli. Prav gotovo je prehod od ekstenzivnega gospodarjenja k intenzivnemu in spoštovanje mednarodnih meril produktivnosti tista zdrava načelna opredelitev, pri kateri moramo vztrajati in jo operacionalizirati. To pa z drugimi besedami pomeni, da moramo najti odgovor na vprašanje, zakaj sta naše gospodarstvo in vsa družba premalo učinkovita in kje tiči poglavitni vzrok za preskromno oplajanje družbenega kapitala: v strojih ali v ljudeh. Dejstvo je, je v pozdravnem pogovoru dejal predsednik CK ZK Srbije Ivan Stambolič, da imamo dovolj delovne sile, premalo pa kapitala, da bi pospešili družbeni razvoj. Vendar si moramo priznati, da več kot milijona inženirjev in tehnikov in okoli 24.000 raziskovalcev v Jugoslaviji (polovica jih dela v SR Srbiji) ne znamo dobro izkoristiti, saj jih večina med njimi opravlja vlogo opazovalca družbene reprodukcije, ne pa vlogo raziskovalca in proizvajalca, tako da ni čudno, da je industrija na mednarodnem tržišču premalo konkurenčna.

Nesmotrnost na vsakem koraku

Poudarjeno je bilo, da je znanje naš največji adut in da bomo lahko znižali proizvodne in druge stroške le z večjo storilnostjo, sproščanjem ustvarjalnih sposobnosti delavcev in znanstvenoraziskovalne dejavnosti. V nasprotnem primeru, če bomo še naprej proizvajali izdelke ne glede na previsoke stroške, preveliko porabo energije in materiala na eno to proizvoda, pa se bo vrednost dela na mednarodnem trgu še zmanjševala in dobivali bomo manj deviz, dajali pa jih več... V kakšen položaj pa nas lahko to pripelje, ni treba posebej razlagati.

Delegati so menili, da je vse premalo družbeno koristnega dela, da marsikdo živi od nedela, da so realni osebni dohodki v zadnjih petih letih resda padli za več kot tretjino, skupna osebna poraba pa le za 10 odstotkov. Socialne razlike so se še povečale, gospodarske razmere pa se zaostrujejo. Pa ne le zaradi jugoslovanske prezadolženosti in dragega tujega kapitala, ampak predvsem zaradi slabe organizacije dela, blokade ustvarjalnega dela in naše nesposobnosti, da bi oplodili naložbeni kapital. Tako pa je tudi zato – je bilo slišati v razpravi – ker načrtovanja razvoja v republikah, pokrajinah in panogah ne podrejamo ekonomskim zakonom. Zaskrbljujoče je, da smo negospodarni pravzaprav na vsakem koraku, tako v proizvodnji kot zunaj nje, da nespametno rabimo energijo in material, namesto da bi bila motor našega razvoja lastno znanje in tehnološka pamet, ki bo v 21. stoletju odločilno vplivala na našo prihodnost. Zato je zadnji čas za spoznanje, da jugoslovanske krize ni mogoče odpraviti z dekreti in s političnimi parolami, ampak zgolj z agresivnejšim uveljavljanjem zakonov sodobne blagovne proizvodnje.

Novi predsednik RS ZS Srbije Novica Filipović je kvalificirani delavec, član CK ZK Srbije, doslej je bil predsednik občinske konference ZK Niš.

Udeleženci kongresa poslušajo pozdravne govore prvi dan kongresa.

Kako sestankujemo

»Če pogledamo, kaj se skriva v bistvu odločitev, lahko ugotovimo, da pred odločanjem nikdar ne nudijo več predlogov. Analiz in informacij je premalo, življenjsko pomembna vprašanja pa pogosto obravnavajo pod točko razno.«

Stojan Jovanović

Sindikat bi moral protestirati...

»Bodimo pošteni in povejmo, ali je sindikat dobro opravil svoje osnovne naloge. Dejstvo je, da jih ni in zato ni nič čudnega, da so delavci izgubili zaupanje v to organizacijo. Zato ne moremo pozitivno oceniti medkongresno delovanje Zveze sindikatov Srbije.

Morda bodo republiški sindikalni voditelji pripomnili, češ da jih nihče ni nič vprašal, ko se je odločalo, tako da so bili postavljeni v nemogoč položaj. Verjetno je tako res bilo, toda sindikalno vodstvo bi moralo protestirati in zahtevati, da se upošteva delavska beseda in delavski interesi, ko je stekla razprava o novem obremenjevanju gospodarstva, osebnih dohodkov...«

Dušan Borak
na seji komisije
za gospodarski razvoj

Razlaščanje delavcev

Če citiramo predsednika srbskih sindikatov Stojana Stojiljkovića, se lahko sindikati in drugi družbeni dejavniki pohvalijo na gospodarskem področju le z začetnimi rezultati, ki se kažejo v rasti industrijske proizvodnje, večji pokritosti uvoza z izvozom, rednejšemu poravnavanju obveznosti do tujine. A kaj, ko se je tudi v SR Srbiji družbena produktivnost dela zmanjšala, da predrage režije, visoke inflacije, finančne nedisciplina niti ne omenjamo. Dejstvo je, da se proces »razlaščanja delavcev« nadaljuje, saj je srbsko gospodarstvo pred tremi leti gospodarilo s 65 odstotki ustvarjenega dohodka, sedaj pa delavci odločajo le še o 53 odstotkih. Za nameček pa gospodarski subjekti brez ekonomskih meril dvigujejo cene, izkoriščajo monopolni položaj na jugoslovanskem tržišču, težijo k prelivanju dohodka od bolj produktivnih k manj produktivnim proizvajalcem in podobno.

Vprašanje je torej, kako bo srbskim sindikatom v naslednjih štirih letih uspelo zaposliti 730.000 novih delavcev, če ne bomo uspeli povečati učinkovitosti gospodarjenja z družbenim kapitalom.

Sindikat je odgovoren delavcem, ne pa državi

Ključno vprašanje je še vedno, kako ustvariti razmere, v katerih bodo delavci odločali o ustvarjeni presežni vrednosti. Po oceni srbskih sindikatov bi v tem smislu kazalo razmisliti o argumentiranem predlogu o zboru združenega dela kot novem zboru v zvezni skupščini, kar naj bi »okrepilo družbeno moč delavcev«, kot je dejal Stojan Stojiljković. Hkrati pa bi morali sindikati odpirati prava vprašanja in se upreti ukrepom tekoče ekonomske politike, ki ne krepijo družbenoekonomskega položaja delavcev. Sindikat naj torej za svoje (ne)delo odgovarja najširšemu sindikalnemu članstvu, ne pa državi, je bilo slišati v razpravi. Zato pa kaže med drugim premagati težnje po federalizaciji jugoslovanskih sindikatov, ki so prišle do izraza v pripravah na kongres.

Emil Lah

Zastoj gospodarstva

Kot so poudarili razpravljalci na seji komisije za samoupravni družbeno-ekonomski razvoj in tekoče gospodarjenje, se je industrijska proizvodnja predlani povečala za 7,2 odstotka, lani pa za 3,1 odstotka (brez pokrajin). Družbeni proizvod celotnega gospodarstva se je v SR Srbiji povečal v povprečju za 0,3 odstotka na leto. Realni osebni dohodki so se lani povečali za okoli 2 odstotka (v SAP za okoli 4 odstotke), vendar ne na temelju večje produktivnosti dela, ampak na račun akumulacije (produktivnost dela se je lani zmanjšala za 1,8 odstotka).

Neugodna gospodarska gibanja so bila seveda predmet razprave večine delegatov. Tako je Vukoje Marković v imenu rudarjev zahteval svobodno oblikovanje cen premoga in drugačno naložbeno energetsko politiko, ki bo pripomogla k posodabljanju rudnikov. Slavko Matić je opozoril na cenovna nesorazmerja, na primer v proizvodnji umetnih gnojil, ki ima kljub 90-odstotnemu izkoriščanju zmogljivosti izgube. Mnogi delegati so opozarjali na težave v kmetijstvu tako zaradi cen kmetijskih pridelkov, kot tudi zaradi nizkih spodbud za kmetijstvo. Nič bolje se ne godi gradbincem, ki so zgradili lani manj stanovanj kot je bilo načrtovano, pa jim kljub temu primanjkuje zidarjev, inštalaterjev in drugih delavcev.

Delegati med odmorom, na svežem zraku...

Republiški odbor sindikata delavcev gozdarstva in lesarstva

ČE DANES REČEMO KATASTROFA, KAJ BOMO REKLI JUTRI

Za uvod v poročilo s seje ROS delavcev gozdarstva in lesarstva Slovenije smo segli po podatkih splošnega združenja te dejavnosti. Nič obetavni niso: slovenski lesarji so lani res izvozili za 209 milijonov dolarjev, od tega za 184 milijonov na konvertibilne trge. Uvozili so le za 73 milijonov dolarjev. Toda to jim je bore malo pomagalo.

Prodaja doma je padla za 12 odstotkov, akumulacija je bila slaba kot že zlepa ne, njen delež v čistem dohodku nižji kot povprečno v gospodarstvu. Izguba 2740 milijonov dolarjev v devetmesečju je bila za 358 odstotkov večja kot leto prej. **Najslabše so se odrezali izvozniki, za katere niti tečaj dinarja niti izvozne stimulacije ne pomenijo nobene spodbude.** Kreditiranje izvoza je tudi še daleč od uradno razglašane politike. Na eni strani monopolni pritiski dobaviteljev surovin in reprodukcijskega materiala, na drugi neurejeni odnosi s trgovino, tehnološki zaostanek, 80-odstotno odpisana oprema...

Nič čudnega torej, da so sindikalisti že uvodoma resetali, kakšno izrazoslovje naj uporabijo za položaj svoje dejavnosti – **ali je njenih 40.000 delavcev v brezizhodnem ali zelo težavnem položaju?!** Čeprav so se nagnili k slednjemu, so njihove razprave bolj opravičevale prvega.

Več kot trikratna rast izgub, Uniles je ima v trimesečju več kot lani v vsem letu. V istem času 11 prekinitev dela in ne kaže, da jih bo konec. Redno kar 22 organizacij združenega dela najema posojila za osebne dohodke, skoraj za poldrugo milijardo dinarjev se nabere teh posojil. Več kot 20 organizacij ne dosega 80 odstotkov izvoznega načrta, tudi skupni izvozni načrti dejavnosti so ogroženi. Rezultati so slabi, ne katastrofalni – ker katastrofa šele prihaja. Kdor več izvaža, je bolj tepen. Vsak dolar ima z lastno ceno komaj 30- do 40-odstotno kritje. Preplačevanja deviz ni več, tečaj dinarja je nerealen, izvozne spodbude pičle. S tečajem se še igračkajo. Proti koncu vsakega meseca za nekaj pade, ker pridejo takrat plačila anuitet. Potem se takoj spet dvigne, kar je več kot očitna podpora uvoznikom na rovaš izvoznikov.

Če bo Uniles uresničil izvozne načrte, bo padlo po njem za 14 milijard izpada dohodka. Zato se tozdi že otepajo izvoznih ponudb. Prodajati hočejo doma ali kvečjemu na klirinški trg.

Proizvodnja se zmanjšuje, delavcem grozi, da bodo ostali brez dela. Prve tovarne, ki naj bi jih zaprli, stoje na nerazvitih območjih. Bo sindikat za zapiranje tovarn?! Menda ne, moral pa bi biti proti tistim, ki dajejo tako neodgovorne javne izjave!

Res je približno 30 odstotkov zmogljivosti brez domače surovine. Tudi v Italiji in na Danskem so skoraj brez surovine, pa so veliki izvozniki. Ker se jim splača.

Unilesova tovarna spalnic je resno vzela vse družbene usmeritve o nujnosti izvoza. Dvignili so kakovost, se lotili dizajna, verjeli besedam politikov o spodbujanju izvoza in se trdno zasidrali na najbolj zahtevnih tujih trgih – zato, da je tovarna prvič v svoji zgodovini v izgubi. **Izvoz je zdaj za 180 delavcev pot v propad.**

O nemogočem položaju dejavnosti je govoril tudi predstavnik Bresta. Ker v škripcih ni ena ali nekaj tovarn, ampak kar celota, je krivda očitno sistemske narave. Tudi GLG, ki ima sicer le enega izgubarja, je na ničli ali že malce pod njo. Kdor izvozi več kot 30 odstotkov proizvodnje na konvertibilo, je ogrožen. Živi le lastnik obratnih sredstev, ki posoja in živi od obresti. **Renta in čisti kapitalistični odnosi, nobenega socializma več.**

Podobno iz Alplesa. V energetski krizi so prisluhnili pozivom družbe in sredstva usmerili v energetiko. Prej letna poraba 2000 ton mazuta, zdaj le še 28 ton. Družbeni pomen že, toda denarja ni več, stroji pa za na odpad. Izvoz je donosen, 1000 delavcev ne verjame več v svoj jutri.

Kubik predelanega lesa iz Jugoslavije je vreden 2000 dolarjev. Zanj dobe Korejci 7500 dolarjev, Skandinavci že 9000 dolarjev. Vsako dogovarjanje se sprevrže v reševanje lastne kože za vsako ceno, sindikat premalo ščiti delavce in delo, bolj bo moral biti trmast pri revolucionarnih sistemskih spremembah. Prekinitve dela izpričujejo zamajano zaupanje v sistem...

Nekaj kapljic vode je na požar vlil le predstavnik RS ZSS, češ, saj bo šlo z nekaj vedrine. Obrniti se bo treba k sebi, se potruditi, varčevati, se bolj organizirati... Povedal je, da sicer to res zveni kot »deklarativne usmeritve«, a da drugače pač ne bo šlo. V stiski je namreč še kdo drug razen lesarjev – slovenska industrijska proizvodnja zaostaja za 2 odstotka, za za pol odstotka je padla produktivnost, izvoz je bil februarja za dobrih 10 odstotkov manjši, kot je lansko mesečno povprečje. Ampak, treba je vztrajati... Hm?

Člani ROS so podprli in dopolnili predloge, ki jih splošno združenje naslavlja na slovenski izvršni svet. Ne bomo jih nizali, saj so pač izšli iz omenjenih težav. Ponovimo le pripombo iz razprave, da je iz izvršnega sveta že prišel jasen namig, da so predlogi v smeri sprememb ekonomskega sistema nerealni, da bo težko, toda – saj smo že zapisali. Treba bo vztrajati.

Ciril Brajer

KOMISIJA ZA PROIZVODNA TEKMOVANJA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA GRADBENIH DELAVCEV SLOVENIJE

razpisuje

12. proizvodno tekmovanje delavcev gradbeništva Slovenije

Tekmovanje bo 7. junija 1986.

Tekmovali bodo:

- *zidarji,*
- *tesarji,*
- *odrarji,*
- *železokrivci in*
- *žerjavisti*

Prireditelj je Gradbeno podjetje Grosuplje, Taborska c. 13, sodeluje pa tudi Zvezni center za izobraževanje gradbenih inštruktorjev iz Ljubljane.

Prijave** sprejema Republiški odbor sindikata delavcev gradbeništva Slovenije, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, **do 25. aprila 1986.

Komisija za proizvodna tekmovanja

OD ČETRTKA DO ČETRTKA

Pripravlja Andrej Agnič

Tudi minuli teden so bili na občinskih sindikalnih svetih, če sklepamo po številu sej, nadpovprečno aktivni. Iz dnevnih redov pa lahko ugotovimo, da je veliko takšnih sej, kjer se odbori in komisije prvič sestajajo, volijo predsednike in sprejemajo programe dela. Precej je tudi sestankov odborov sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja. Številne so tudi seje svetov za vprašanja življenjskih in delovnih razmer, na katerih pa se v glavnem seznanjajo z osebnim in družbenim standardom zaposlenih. Nekateri občinski sindikalni sveti pa se morda malo kasno seznanjajo z rezultati gospodarjenja delovnih organizacij v lanskem letu, prav tako pa tudi z akcijo zaključni računi. Tudi kazalce gospodarjenja v prvih treh mesecih letošnjega leta marsikje že poznajo. Še vedno pa se v mnogih občinah na posvetovanjih predsednikov osnovnih organizacij seznanjajo z delom 11. kongresa Zveze sindikatov Slovenije.

LJUBLJANA – MESTNI SVET ZSS

Te dni poteka v Ljubljani tekmovanje kovinarjev ljubljanske regije. Prijavljenih je bilo kar 235 tekmovalcev. Največ je bilo strugarjev, 40, najmanj pa strojnih kovačev, le štirje. Tekmujejo v 15 poklicih. Na republiškem tekmovanju bo 14 poklicev, na zveznem pa letos le 12. Prav o tem je bilo na tiskovni konferenci, ki so jo pripravili na mestnem sindikalnem svetu, tudi precej govora, saj se tekmovalci tistih poklicev, ki ne morejo naprej, čutijo zapostavljene. Pokroviteljstvo oziroma mentorstvo nad tekmovanjem v posameznih poklicih so prevzele številne ljubljanske delovne organizacije (Saturnus, Tovarna kovinske galanterije, Litostroj, Srednja šola tehničnih strok, Elektro Ljubljana Mesto, Avtomontaža, Šolske delavnice tehničnih šol, Gradis, Iskra, Avtocommerce in Avtoobnova. Ob tem so povedali, da stane tekmovanje mestni sindikalni svet 1,9 milijona dinarjev, da pa bodo delovne organizacije prispevale precej materiala in pokrile druge stroške. Posebej so povedali, da so za mentorstvo zaprosili tudi ljubljansko Metalko, ta pa je šele čez mesec dni odgovorila in odklonila.

Ob tekmovanju so v preddverju Mestnega gledališča ljubljanskega odprli razstavo likovnikov amaterjev kovinarjev z naslovom Oblikujemo kovino, kovina oblikuje nas.

LENDAVA

V Lendavi se je te dni konstituiral odbor za obveščanje in politično propagando pri občinskem sindikalnem svetu in že na prvem sestanku so se dogovorili za široko in zanimivo akcijo. Pripravili bodo anketo o kakovosti in vplivu obveščanja na odločanje v temeljnih organizacijah. Že dalj časa namreč ugotavljajo, da sicer pogosto raziskujejo obveščanje delegatov občine in raznih sisov, da pa obveščanja znotraj tozda ne poznajo. V besedah in načelih pa mu dajejo zelo velik pomen.

Kot je povedal sekretar občinskega sindikalnega sveta Lendava Janez Bošnak, bo anketo, seveda s pomočjo občinskega sindikalnega sveta, izdelal študent podiplomskega študija Franjo Strbad, kar bo njegova magistrska naloga. Anketirati nameravajo vsakega desetega delavca s približno 30 vprašanji. Anketirali bodo od 700 do 750 delavcev.

Da obveščanje v tozdu tudi pri njih ni najboljše, vedo. Od ankete pa pričakujejo, da bodo z odgovori dobili tudi predloge za izboljšanje.

NOVA GORICA

Na seji predsedstva občinskega sindikalnega sveta v Novi Gorici so minuli teden poleg ocenjevanja volitev, kadrovskih zadev in še nekaterih drugih točk dnevnega reda namenili pozornost vprašanjem obrti v občini. Govorili so o zasebnih trgovinah, s katerimi naj bi izboljšali oskrbo prebivalcev. Ta je namreč v novogoriški občini, tako v mestu, še posebej pa v odročnejših krajih, zelo slaba. Trgovci oziroma Primorje Gorica ne skrbijo dovolj za popolno ponudbo, ker trdijo, da odročnejše trgovine niso donosne.

Na predsedstvu so oblikovali stališče, ki podpira le specializirane trgovine v mestu. To so predvsem živilske, s sadjem in zelenjavo, domačimi siri in mesnimi izdelki domače obrti, saj se prav za te večji trgovci ne zavzemajo. Kljub temu pa zahtevajo bistveno izboljšanje ponudbe družbene trgovine. Vse preveč se izraža občinska zaprtost tudi pri izbiri blaga. Največ kritike pa je na račun preskrbe s kmetijskim reprodukcijskim materialom, ter delovnega časa prodajaln Kmetijskega kombinata Vipava, saj se ta ne zna prilagoditi potrebam kmetov.

Novogoriški trgovci so resda v nekem posebnem položaju, predvsem zaradi bližine meje. Ne bi pa se smeli zanašati na ponudbo italijanskih trgovcev, saj morajo naši ljudje tam plačevati z devizami.

LJUBLJANA VIČ-RUDNIK

Na posvetu predsednikov osnovnih organizacij zveze sindikatov so se dogovarjali o delu po 11. kongresu ZSS. Predsednik občinskega sindikalnega sveta Igor Vidrih je povedal, da so se dogovorili za prednostne naloge, ki naj bi jih bilo manj, vendar naj bi jih v resnici tudi izpolnili.

Gre tudi za akcijo o pospeševanju oziroma spodbujanju inovativne dejavnosti, s katero se v občini doslej ne morejo pohvaliti. Obiskali bodo delovne organizacije ter skupaj z izvršnimi odbori prevetrili in dopolnili pravilnike. Odbor za inovativno dejavnost pri občinskem svetu pa bo poskrbel, da se bodo teh dogovorov tudi držali. Vloga odbora je pomembna, ker v delovnih organizacijah ni pravih pobud za pospeševanje množične inovativnosti, marsikje pa se tudi ubadajo z vprašanjem, kaj je inovacija. Dogovorili so se tudi, da bodo skupaj z delovnimi organizacijami postavili merila, ki naj bodo preprosta in razumljiva.

Delo novega odbora za inovativno dejavnost prav gotovo ne bo lahko, saj imajo v občini 184 osnovnih organizacij, to se pravi, tudi toliko delovnih organizacij.

POSTOJNA

Poleg gospodarjenja v lanskem letu so na seji predsedstva občinskega sindikalnega sveta Postojna najbolj kritično ocenjevali akcijo zaključnih računov in z njo niso bili zadovoljni. Dogajalo se je tudi, da so v šestih delovnih organizacijah sprejemali zaključni račun skoraj brez vsakršnega gradiva oziroma pojasnjevanja gibanj gospodarjenja. Sicer pa se, kot je dejal sekretar občinskega sindikalnega sveta Jože Šantelj, pojavljajo novi izgubarji, posebno v kmetijstvu in lesni industriji. V slednji povzročajo izgube drage surovine, predvsem kemični izdelki, in nenazadnje nova devizna zakonodaja.

Govorili so tudi o prekinitvah dela oziroma o izsiljenih sestankih v Krojaški delavnici v Pivki, kjer že skoraj redno zamujajo z izplačili osebnih dohodkov ter o izsiljenem sestanku mehanikov v Transavtu zaradi prenizkih osebnih dohodkov. Ti so v lanskem letu znašali 46 tisoč dinarjev. Sestanek so sorazmerno hitro končali s sklepom, da bodo nadomestili izgubljene delovne ure. Pooblastili pa so izvršni odbor sindikata, naj se pri vodstvu bori za njihove zahteve.

Zaplet ob Raziskovalnem centru za samoupravljanje pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije

RAZISKAVAM SE NE BI SMELI ODREČI

Slovenska in jugoslovanska novinarska srenja je namenila precej pozornosti reorganizaciji (beri: ukinitvi) Raziskovalnega centra za samoupravljanje pri republiškem svetu ZSS. Neprijetna poteza prejšnjega sindikalnega vodstva, zlasti še za šest raziskovalcev, je bila prvi hip presenetljiva zato, ker je bila sprejeta na takò imenovani zaprti seji predsedstva RS ZSS (27. 2. 1986), dva tedna kasneje pa je predsedstvo seznanilo republiški svet s svojo odločitvijo, ki jo je ta tudi potrdil.

Predsedstvo je odločilo, da bodo temeljne raziskovalne naloge v RS ZSS v prihodnje na osnovi razpisa poverili raziskovalnim organizacijam, tudi Jugoslovanskemu centru za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj v Ljubljani. Raziskovalno aplikativne naloge razvojnega značaja, kot je dejala bivša podpredsednica RS ZSS in predsednica sveta Raziskovalnega centra za samoupravljanje Francka Herga, pa bodo opravljali delavci delovne skupnosti RS ZSS v posameznih organizacijskih enotah. Po sklepih predsedstva morajo biti vse začete raziskovalne naloge dokončane v predvidenem roku, tedaj pa prenehajo delati tudi projektni sveti, ki usmerjajo raziskovanje in spremljajo izpolnjevanje posameznih nalog. Delavci, ki delajo v Raziskovalnem centru, pa naj se razporedijo na dela in naloge »razvojno aplikativnega, strokovno svetovalnega in strokovno političnega značaja« v drugih organizacijskih enotah delovne skupnosti, kajpak skladno z njihovo strokovno usposobljenostjo. Po sklepu predsedstva RS ZSS Raziskovalni center za samoupravljanje 30. junija 1986 preneha delati.

Razhajanja

Francka Herga je v informaciji o ukinitvi Centra poudarila predvsem dva vzroka za takšno odločitev predsedstva RS ZSS: »Najprej spremenjeno kadrovsko politiko v raziskovalnem centru, ki je težila k zaposlovanju ljudi brez ustrezne prakse in tudi strokovnopolitičnih izkušenj. Zato se je po njenem menju delovanje Centra vse bolj odmikalo od ciljev, zaradi katerih je bil ustanovljen, in vse bolj so se uveljavljale raziskave, ki po tehnologiji zahtevajo večletno delo raziskovalca. Izsledkom sicer dajejo družbeno uporabno vrednost in so lahko zasnova dolgoročnih ciljev, vendar so manjše vrednosti za oblikovanje politike dela v zvezi sindikatov. Po mnenju Francke Herge so se ob kadrovskem preustroju v Centru vse bolj uveljavljala osebna nagnjenja in s tem v zvezi prevelika specializacija raziskovalcev. Zato je tudi prišlo do nasprotja med potrebami RS ZSS in njegovih organov po znanstvenih dognanjih in Centrom, ki ni usposobljen za takšne raziskovalne naloge. Bojda predvsem zato niso bile opravljene lanske raziskovalne naloge, kar še posebej velja za raziskovalni projekt »Delavci v organizacijah združenega dela SR Slovenije«, saj sta Center in projektni svet stežka prišla do idejne zasnove projekta, kar je potrdil tudi direktor Centra Alfred Golavšek.

Med stvarmi, ki pa očitno najbolj burijo duhove v »sindikalni hiši«, je oporekanje raziskovalcev Predsedstvu RS ZSS pravici naročanja raziskovalnih nalog in celo usposobljenosti za vrednotenja raziskovalnih dosežkov.

Šele začetek zgodbe

Takšna odločitev predsedstva RS ZSS je vznejevoljila raziskovalce in še marsikoga, kajti »utemeljitve« resnici na ljubo niso bile utemeljene. Zato so raziskovalci želeli povedati svoje mnenje tudi na seji RS ZSS (zadnji pred kongresom), vendar niso prišli do besede. Poslali pa so obvestilo javnosti. V njem sporočajo, da je »razpustitev utemeljena le s splošnimi in netočnimi ugotovitvami« ter da v fazi »likvidacije« Centra niso imeli možnosti z nikomer od pristojnih razpravljati o resničnosti navedenih razlogov za ukinitev. Opozarjajo na bogato bero raziskovalnih rezultatov, strokovnih publikacij in člankov ter poudarjajo, da je z ukinitvijo Centra ustavljeno dvajsetletno plodno delo in to v »času, ko se deklarira znanje in izkoriščanje znanja kot družbena nuja, brez katerega se ne bomo mogli izkopati iz gospodarske in družbene krize.«

Priznati je teba, da je sindikalni raziskovalni center v dvajsetih letih opravil obilico prepotrebnih raziskav, ki so tesno povezane z vlogo in položajem delavca v naši družbi, pa tudi številne takšne, ki morda ožje posegajo v nekatere dele človekovega opredeljevanja in ravnanja, bodisi v samoupravnih procesih, gospodarjenju, njegovih možnostih za dejavnosti zunaj rednega delovnega časa, o najnižjih osebnih dohodkih in minimalnem življenjskem standardu in o podobnem.

Doslej ni še nihče strokovno oporekal raziskavam in zategadelj očitno tudi predsedstvo v tem ni iskalo vzrokov za »reorganizacijo« centra. Navsezadnje so ravno ti raziskovalci, ki so bili do omenjenega sklepa še v Centru (eden izmed njih se je že zaposlil drugje) objavili v času svojega raziskovanja 207 samostojnih del, v minulih štirih letih pa izdali v zbirki Vidiki samoupravljanja, sami in z zunanjimi sodelavci 14 dokaj obsežnih publikacij.

Brez polresnic

Direktor Centra Alfred Golavšek nam je povedal, da nobena raziskava ni obležala v predalu, vse so bile objavljene, le da mu še vedno ni jasno, zakaj na prejšnjem kongresu ni bilo moč razdeliti brošure, ki so jo pripravili njihovi raziskovalci skupaj z nekaterimi zunanjimi izvedenci z zanimivim naslovom Delavci o družbenoekonomskem razvoju in nalogah sindikatov, ki je bila namenjena prav delegatom 10. kongresa ZSS.

Ne da bi bili pikolovski, vendar velja dodati, da so slej ko prej vse raziskave zagledale luč sveta, bile objavljene, namenjena jim je bila tudi ustrezna pozornost, vendar pa sta očitno ostala v predalih raziskava in poročilo o »Vplivu delovnega časa na življenje in delo delavcev« in »Posledice premika delovnega časa«, ki sta nastala po povsem nepremišljeni akciji vodstev SZDL, Gospodarske zbornice, Izvršnega sveta in RS ZSS leta 1983, ko so sprejeli dogovor o poznejšem začetku delovnega časa.

Preveč bi bilo naštevati bibliografijo izdanih del v Centru ali pa povzemati izsledke posameznih raziskav. Kazalo pa bi opozoriti na misel Ivana Svetlika, ki je v imenu upravnega odbora Slovenskega sociološkega društva zapisal, da raziskovalni centri pri drugih sindikalnih organizacijah odkrivajo in razčlenjujejo pereče družbene probleme, ki naj bi jim politične organizacije posvečale pozornost, so zrcalo političnim organizacijam, v katerem se vidijo uspehi in napake. Na temelju strokovnih spoznanj pa tudi predlagajo ukrepe, ki naj bi jih sprejemale družbenopolitične organizacije. Torej ne gre za zahtevo po apologiji in »znanstvenem potrjevanju« vnaprej sprejetih sklepov – četudi v naši družbeni praksi takih zadev ne manjka – temveč za resno strokovno delo, pri katerem se nihče vnaprej ne boji rezultatov raziskave, temveč jih zna hitro izrabiti za spreminjanja razmer.

Kopja med raziskovalci, direktorjem in svetom Raziskovalnega centra so se lomila lani vse leto. Začetek tega procesa je bil očitno že prej, kajti nekdanji direktor Centra dr. Slavko Spichal je v sobotni prilogi Dela zapisal, da se je odnos do raziskovalnega dela s prihodom novega vodstva (danes že bivšega) sindikatov leta 1972 bistveno spremenil: uveljavljala se je težnja po zmanjševanju avtonomnosti in kritičnosti; Center pa je postajal vse bolj servis, ki naj bi sproti proizvajal »raziskovalne izsledke«. Očitno je zaradi takšnega razpoloženja in zaradi zaostritve odnosov med Centrom in vodstvom RS ZSS, zlasti pa tedanjim sekretarjem Zdravkom Krvinom, ki je bil »zadolžen« za center, dr. Spichal odšel.

Sedanji direktor Centra Alfred Golavšek pravi, da so se stvari začele zapletati ob programu dela in delu Centra. Skratka med tem, kar je zahtevalo vodstvo republiškega sveta in kar so raziskovalci od tega sposobni uresničiti. O odnosih v Centru samem pravi, da so bili načeti, vendar opazovalec tega ne more zaznati, saj raziskovalci nastopajo enotno, čeprav gre morda temu ali onemu »afera« že na živce.

Morda do vsega tega ne bi niti prišlo, če se ne bi zapletlo s pripravo raziskave »delavci v združenem delu SR Slovenije«, ki so jo začeli snovati že leta 1984 ter z njo seznanili člane predsedstva na stalnem delu in vodje organizacijskih enot. Raziskavo tvorijo: Oblike in način uresničevanja samoupravljanja, 2. Subjektivna reflekcija delavcev na organizacijsko tehnološke pogoje gospodarjenja, 3. Socialna politika in socialna varnost delavcev v OZD, 4. Delitev po delu, 5. Družbenoekonomski odnosi, 6. Informiranje, 7. Konflikti in vrednote, 8. Aktivnosti in uresničevanje vloge sindikata, 9. Kadrovska politika, 10. Delovne razmere, 11. Mnenja delavcev o aktualnih družbenih vprašanjih.

Očitno so se začeli prepiri že zaradi instrumentarija, ki bi bil uporabljen v teh raziskavah, kar je mimogrede povsem strokovno delo, kajti raziskovalec mora sam najti ustrezne oblike z operacionalizacijo raziskave. Spor je »presekal« kolegij predsednika RS ZSS (člani predsedstva, ki delajo v RS ZSS), ki se ni strinjal z zasnovo raziskave. Na svetu Centra so nato imenovali projektni svet za omenjeno raziskavo, idejno skico zanjo je izdelal direktor centra in vodja projekta Alfred Golavšek. Po večkratnih razpravah je bila nova zasnova raziskave potrjena, v središču raziskovanja pa naj bi bili tile tematski sklopi: 1. Razvitost samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, 2. Razvitost samoupravne (institucionalne) organiziranosti združenega dela in oblik uresničevanja samoupravnih pravic, obveznosti in odgovornosti, 3. Razvitost uresničevanja in zagotavljanja življenjskih in delovnih razmer delavcev, 4. Razvitost in učinkovitost organizacije in delovanja sindikata v uresničevanju njegove ustavne vloge in odgovornosti.

Združevanje je lahko dobra stvar...

Pa!? Morda bi iz vsega tega še kaj bilo, če ne bi ravno v tisti čas padla (začetek januarja 1986. leta) zamisel o morebitni združitvi raziskovalnih centrov Edvard Kardelj in RS ZSS. Združevanje raziskovalnih sil (tako kot vseh drugih) je bržkone dobra stvar, vendar mora vsa stvar teči tako, kot je to zapisano v zakonu o združenem delu in kot je to tudi praksa v naši družbi. Ali se bo pobuda izjalovila, niti ni važno, vendar je nekdanje sindikalno vodstvo očitno želelo speljati stvar do konca in sprejelo sklep o »reorganizaciji« centra.

Če je bilo jedro spora v razmerju med politiko in stroko, kot temu nekateri pravijo in v zadnjem pismu raziskovalci tudi to potrjujejo, potlej bi kazalo ravnati drugače kot predsednica sveta Centra Francka Herga, ki nekaterim raziskovalcem, kot pravi Golavšek, ni dovolila razpravljati o njihovih nalogah oziroma oceni poročil. Če je kdo od raziskovalcev nesposoben, mu je treba to dokazati s potrebnimi strokovnimi argumenti. Če pa raziskovalci zaradi svojih osebnih raziskovalnih teženj niso hoteli prevzeti nalog, ki jih je zahteval republiški svet in njegovi organi, se vsej stvari spet drugače streže.

Birokratska brezdušnost?

Raziskovalno delo pa seveda ni takšne narave, da bi si lahko kdorkoli iz dneva v dan izmišljal, kaj je treba raziskati, in še manj pisarniško delo birokratskega tipa. Toda birokratska brezdušnost v delovni skupnosti republiškega sveta ima prav gotovo prste vmes pri sporu, kajti celo Francka Herga je za mariborski Večer o disciplini raziskovalcev izjavila, da so jo zahtevali predvsem člani delovne skupnosti, kajti vseskozi jih je jezilo, da se morajo lotevati dnevnih nalog, raziskovalci pa se lahko držijo svojih raziskav.

Pa pustimo obrobnosti zgodbe. Zdi se, da v Domu sindikatov doslej niso zmogli rešiti temeljnega problema: kako nagrajevati raziskovalce glede na opravljeno delo in tudi ne, kako uveljaviti svobodno menjavo dela med Raziskovalnim centrom za samoupravljanje in ustanoviteljem. Zato je tudi prišlo do kratkih stikov v odnosih, do neustreznega vrednotenja raziskovalnih dosežkov, zaradi narave dela pa so lahko raziskovalci tudi črne ovce v delovni skupnosti.

No, sklep je sprejet. Očitno se ga bodo tudi držali in Center reorganizirali. Ali bo ostal v sindikalni hiši ali ne niti ni pomembno vprašanje. Dejstvo je, da sindikalna organizacija in njegovo vodstvo rabita številne raziskave za svoje smotrno politično delovanje in temu temeljnemu namenu se ni moč odreči. Iz kislega jabolka, ki je bilo obrano na žalost tik pred minulim slovenskim sindikalnim kongresom, bi moral marsikdo potegniti ustrezen nauk.

Marjan Horvat

P. S.

V »razpravljanjih« o Raziskovalnem centru za samoupravljanje lahko opazimo tudi nizke udarce, ki h kvaliteti dialoga in demokratizaciji odnosov prav gotovo nič ne prispevajo. Papirnata vojna, v kateri so sodelovali tudi raziskovalci, je razumljiva, je reakcija na skrajno nedemokratično metodo ukinitve centra, da ne rečemo razhajkanja. Sama po sebi pa seveda problema ne bo odpravila, kajti zdaj so potrebni temeljit razmislek, objektivna ocena in strpnost, kar smo v dogajanju ob Centru hudo pogrešali.

Turistični delavci, v nasprotju z uradnimi napovedmi, ne skrivajo svojih skrbi

NAMESTO MANJ JE LETOS ŠE VEČ PREPREK

Tujci so lani porabili 20,5 dolarja na dan, včasih pa že kar 33

Uradne ocene o lanski turistični beri so bile v glavnem precej neugodne. Število prenočitev tujih gostov je bilo večje kot leto prej, iztržili pa smo, vsaj po ocenah narodne banke, več kot milijardo dolarjev. Tudi s tem naj bi bili kar zadovoljni, čeprav je veliko drugačnih mnenj. Po uradni statistiki so namreč lani pustili tujci v povprečju le po 20,5 dolarja na dan, medtem ko so porabili na primer že leta 1978 kar 30, tri leta kasneje pa celo 33 dolarjev dnevno.

Na dlani je, da gostom iz tujine, domači seveda niso izvzeti, ne nudimo tega, kar si želijo in kar bi pri nas radi kupili. Ne znamo ali se nam ne ljubi prodajati niti tega, kar imamo, kaj šele, da bi prisluhnili tudi nekaterim bolj zahtevnim željam. Zato se tudi ne gre čuditi, porabijo tuji gostje pri nas tako malo oziroma manj kot najmanj v drugih turističnih deželah stare celine.

Pa smo spet na zečetku zgodbe oziroma pri temi, ki je vsako leto najbolj aktualna na štartu sezone in tudi ob koncu, ko preštevamo izkupiček.

– To že vidimo, da pada... Ampak zdaj je treba počakati, da vidimo, kako globoko bo padel.

Sicer pa se tudi letošnje napovedi o turizmu in gostinstvu ne razlikujejo kdo ve koliko od tistih, ki smo jih že nekako vajeni. Uradne so, kajpak, spet precej svetle, medtem ko mnogi drugi, predvsem turistični delavci sami, ne skrivajo svojih skrbi. Pri tem opozarjajo na mnoge prepreke, ki močno otežujejo razvoj te gospodarske dejavnosti, namesto da bi bilo nasprotno oziroma vsaj približno tako, kot pravimo, da bi si naš turizem – bogat, toda neizkoriščen vir deviz – zaslužil.

Ja, bojazen ni brez podlage. Stiki med turističnimi in drugimi organizacijami, zlasti ko gre za razširjeno reprodukcijo, so praktično pretrgani. Novi devizni zakon ne predvideva, naj bi za turistične organizacije združnega dela izračunavali družbeno priznane reprodukcijske potrebe, zato te nimajo kaj deliti z drugimi in na tej podlagi tudi ne morejo spodbujati interesa mnogih, da bi vlagali v turistično gospodarstvo ali se tesneje povezali z njim. Zaradi devizne nemotiviranosti in pretrganih povezav z ostalim gospodarstvom se zna izcimiti marsikaj, tudi rdeče številke tam, kjer jih doslej niso poznali.

Lani je bila preskrba kar solidna, vendar predvsem po zaslugi družbenega dogovora o zagotavljanju in porabi deviz za plačila prednostnega uvoza nekaterih stvari ter samoupravnih sporazumov o združevanju deviz turističnega gospodarstva z organizacijami združenega dela agroindustrijskega kompleksa. Kot vemo, po novem ni več tako, kar gre seveda pripisati veljavnemu deviznemu zakonu.

Zato je skrb, kakša bo oskrba letos, najmanj, kar lahko zapišemo, upravičena. Letos se je namreč že začelo zatikati. In če bomo skušali založiti z najnujnejšim le turistične kraje, medtem ko bo drugod pomanjkanje tega ali onega, potlej se bo znova začelo zapletati pri temeljni ponudbi in upravičenih razlogov za negodovanje turistov bo spet na pretek. Saj dobro vemo, kako je, če je denimo kave, masla, olja, mesa in podobnih stvari dobolj le na obali, medtem ko jih v zaledju primanjkuje. Vsaj iz izkušenj, ki so vse prej kot dobre, bi to morali vedeti.

Le kdo se bo šel popuste na svojo škodo?

Z dinarskimi čeki Narodne banke Jugoslavije smo imeli že doslej bolj slabe izkušnje. Napak pa nismo odpravili, prej narobe. Ček, ki naj bi pritegnil turiste od drugod, je sprememba odloka zveznega izvršnega sveta, ki je črtala izvozno stimulacijo, verjetno že pokopala. Le kdo naj bi še odobraval popuste tujcem na svojo škodo?

Andrej Ulaga

Množične odpovedi

Igranje velikih sil z orožjem zna imeti hude posledice za evropsko turistično gospodarstvo. Zaradi strahu pred terorističnimi akcijami ameriški turisti množično odpovedujejo letovanja v Evropi. Razlog za odpoved potovanj pa ni le strah pred terorizmom, temveč tudi padanje vrednosti dolarja, ki je v zadnjem letu v primerjavi z zahodnonemško marko izgubil približno četrtino svoje vrednosti. No, glavni razlog za odpovedi pa je vendarle strah pred terorizmom. V nekaterih evropskih državah bo letos letovalo celo polovico manj ameriških turistov v primerjavi z lanskim letom. Lani je bilo pri nas približno 100.000 Američanov, z njhihovim obiskom pa je Jugoslavija zaslužila 40 milijonov dolarjev.

Nemirno spanje

V portoroških hotelih lani ni bilo kdo ve koliko domačih gostov, letos pa jih bo zagotovo še manj. V hotelu kategorije B (Mirna, Neptun, Lucija) bo veljal penzion v dvoposteljni sobi 9300 dinarjev, za turistično kosilo v središču Portoroža pa bo treba odriniti dva tisočaka. Nekoliko »ceneje« bo v Žusterni, kjer bo cena celodnevne oskrbe od 6600 do 7100 dinarjev.

Drago bo letos tudi v kampih. V lucijskem bo v glavni sezoni cena za domačega gosta 900 dinarjev na dan, seveda brez turistične takse, elektrike, uporabe hladilnika... Za sezonsko namestitev prikolice bo potrebno odriniti 165 tisočakov, za celoletno pa 175 tisoč dinarjev.

Pa cene pri zasebnikih? Penzion s prenočiščem v sobi druge kategorije bo veljal v piranski občini dobrih 5 tisočakov, medtem ko bo potrebno odšteti za postelje prve kategorije 3100 dinarjev na noč. Ni kaj, spanje bo verjetno nekoliko – nemirno.

V Ljubljani bo Slovenijaceste-Tehnika oktobra začela postavljati tovarno stanovanj

GRADBINEC SE BO PRELEVIL V INDUSTRIJSKEGA DELAVCA

Stanovanja je treba zidati hitreje in ceneje. To zahtevo je zadnje čase slišati povsod, kjer razpravljajo o gradnji stanovanj, v stanovanjskih skupnostih, družbenopolitičnih organizacijah pa tudi med samimi gradbinci. Ceneje in bolje je moč graditi tudi z racionalizacijo, tipizacijo in standardizacijo. Tega se zavedajo tudi v eni največjih slovenskih gradbenih delovnih organizacij, v SCT. Zato so v srednjeročne razvojne listine na prvo mesto postavili industrializacijo zidave stanovanj in drugih objektov, s katerimi bodo uveljavili povsem domačo tehnologijo in znanje.

Tako odločitev so narekovale tudi vse večje potrebe po novih stanovanjih, saj naj bi jih po načrtih samo na ljubljanskem območju letno zgradili okoli 2000. Del tega bodo od prihodnje jeseni izpolnjevali v novi tovarni stanovanj, ki jo bodo postavili v industrijski coni BP – 10 Črnuče. V tovarni bodo letno lahko izdelali sestavne dele za 600 stanovanj, če bodo delali samo v eni izmeni.

Z združevanjem sodobnih projektnih rešitev in tehnoloških postopkov bo možno doseči bolj gospodarno in kakovostno gradnjo. Največja prednost industrijske zidave v primerjavi s klasično je, da večino proizvodnje okoli 70 do 80 odstotkov opravijo v tovarni, preostalo pa na gradbišču. Razmerje pri klasični gradnji pa je ravno obrnjeno. V tovarni bodo izdelovali armirane betonske ali prednapete elemente, v katere bodo vgrajevali električne, vodovodne in druge instalacije. Te dele bodo prepeljali na gradbišče, kjer jih bodo sestavili in spojili v funkcionalne celote.

S takšnim načinom zidave lahko prihranimo približno 40 do 50 odstotkov proizvodnih ur gradbincev, čas gradnje pa se zmanjša za več kot 30 odstotkov. V primerjavi s klasično zidavo se za dobrih 10 odstotkov zmanjšajo tudi stroški zanjo.

Gradbeni delavec se bo preselil v tovarno in postal industrijski delavec. Tako ne bo več toliko dela na prostem, v neugodnih vremenskih razmerah, mrazu, vročini, vlagi, zato bo manj bolniških izostankov in delovnih invalidov. Bolje si bo lahko uredil življenjske razmere, saj ne bo več toliko odsoten od doma, ne bo mu treba živeti v zasilnih delavskih naseljih ob gradbiščih in delati od zore do mraka.

V gradbeni delovni organizaciji se bodo zmanjšali stroški prevozov na delo, manj bo terenskih in ostalih dodatkov, povečala se bo izkoriščenost delovnega časa. Proizvodni delavci nižjih kvalifikacij se bodo zlahka priučili ponavljajočim delovnim opravilom, boljši in enostavnejši bo tudi nadzor nad kakovostjo proizvodnje.

Da bi izrabili omenjene prednosti industrijske zidave, se bo moralo marsikaj spremeniti. Predvsem bo potrebna večja povezanost strokovnjakov in ustanov pri načrtovanju in pripravi zemljišč, izdelavi lokacijske dokumentacije, projektov, organizacijskih in tehnoloških pripravah proizvodnje v tovarni ter montaži in finalizaciji na gradbišču. Nenazadnje velja upoštevati tudi izkušnje, ki jih imajo v številnih zahodnih državah, kjer je industrijska zidava stanovanj že utečena.

Sašo Novak

V novi tovarni bodo izdelovali dele stanovanjskih blokov pa tudi zasebnih hiš, vrstnih in atrijskih, garaž in drugih objektov. Velikopanelni elementi omogočajo gradnjo objektov po ponavljajočem se razporedu, kot na primer poslovne zgradbe, bolnice, hoteli šole, vrtci in podobno. Bistvena prednost velikopanelne montažne gradnje je fleksibilnost tlorisa. Veliki razponi – približno 6 do 7 metrov – bodo dajali možnost prerazporeditve stanovanj z lažjimi montažnimi stenami. Stanovanjski tloris se bo lahko spreminjal glede na različne potrebe v različnih življenjskih obdobjih (mladi par, družina z otroki, zakonci brez otrok...). V končnih obdelavah notranjih in zunanjih sten bo možno uporabiti poleg pleskanega betona tudi druge obloge in omete.

Zakaj se nekaterim razliva žolč

Morda histerija ni najboljši izraz za tisto, kar se je na zadnji seji izvršilnega odbora Gospodarske zbornice sredi minulega tedna dogajalo med obravnavo informacije o možnih vplivih odloka o pridobivanju registracije za opravljanje zunanjetrgovinskih poslov. Toda reakcija nekaterih članov odbora, samih direktorjev pomembnih slovenskih delovnih organizacij, je vsekakor spominjala na ravnanje človeka, ki se mu je zadnja kaplja zlila čez rob kozarca.

Ta kaplja je bil omenjeni odlok, katerega posledica naj bi bilo drastično zmanjšanje števila delovnih organizacij, ki bi od začetka prihodnjega leta naprej smele samostojno opravljati zunanjetrgovinske posle, odločen korak k povečanju vpliva zvezne in druge administracije na gospodarjenje in ne nazadnje vsaj na začetku uveljavitve odloka krepak padec izvoza – v Sloveniji menda za 650 milijonov dolarjev.

Nekateri direktorji, kot smo dejali, so »izgubili živce«: zahtevali so, naj izvršilni odbor GZ Slovenije ignorira nadaljnje dogovarjanje o odloku. Zaradi tega, so dejali, ker zbornica ni sodelovala pri njegovem pripravljanju. Pripravili so ga uradniki, ki ne vedo, kaj vse je potrebno za navezavo trdnih poslovnih in trgovskih zvezi s tujino, koliko truda, časa, sredstev in šolanih kadrov je za to potrebnih. Zbornica kot predstavnik gospodarstva lahko v predlogih ZIS samo popravlja lepotne napake. Pri vseh takih vprašanjih, tako so z nekaterimi primeri dokazovali na omenjeni seji, imajo odločilno besedo možje iz zvezne administracije – in nihče drug. Gospodarstvo sicer lahko poda mnenje, odločajo pa v »organih«. Sodelovanje pri sprejemanju prepdisov je pomembno zato, ker je (vsaj teoretično) le na takšen način mogoče uveljaviti tudi načela in koristi tako imenovanega vitalnega izvozno usmerjena gospodarstva. Kajti ni brez pomena, če se gospodarstvo organizira tako, da skuša iz položaja, kakršen je in se še poglablja (prevladujoč vpliv administracije na gospodarjenje), potegniti kar največ. Da se gre – grobo rečeno – gospodarsko gverilo, ali povedano bolj diplomatsko, da se prilagodi zamislim administracije in skuša rešiti, kar se rešiti da.

Da se je torej nekaterim direktorjem razlil žolč ob omenjenem odloku ZIS, ni toliko kriv odlok sam, kakor vrsta podobnih odlokov in zakonov, vsiljenih v zadnjem obdobju. V času torej, ko na vsa usta in na ves glas poudarjamo, da bomo z vsemi močmi podpirali uveljavljanje ekonomskih meril v gospodarjenju, v resnici pa vse bolj veljata beseda in volja tistih delavcev, ki jim popularno pravimo zvezna administracija in ki zagovarjajo politiko delitve, nameso politike ustvarjanja.

Boris Rugelj

Kriza zastira končni cilj naše poti

KOMUNIZEM – STVARNOST ALI UTOPIJA

Pripravlja Vinko Blatnik

(8)

Samoupravljanje prvič v zgodovini združuje neposredno delo in upravljanje v istem razrednem subjektu, v delavskem razredu, ki postaja tako politično in ekonomsko gospodar svoje usode. Združevanje neposrednega dela in upravljanja s sredstvi družbene reprodukcije – kar je bistvo socialističnega samoupravljanja – je zapleten in protisloven proces, ki nima v dosedanji zgodovini nobene večje izkušnje, na katere bi se lahko oprli. Lastne izkušnje pa nam dokazujejo, da prežijo na upravljanje kot združevanje dela in sredstev tudi številne nevarnosti, izkrivljanja, včasih celo nazadovanje v primerjavi z že doseženim, pa tudi, da samoupravljanje lahko polno zaživi in se uveljavi le na visoki ravni splošne kulture, znanosti in tehnologije. Težnja po samoupravljanju se pojavlja kot nujnost v vseh visokorazvitih industrijskih družbah, celo ne glede na politični sistem.

Ali komunizem ali barbarstvo

Sodobni svet živi v veliki negotovosti, pretresa ga globoka kriza.

Pri visoki stopnji razvitosti proizvajalnih sil in podružbljenosti dela, kakršno omogočajo najnovejši dosežki znanosti in tehnologije, ne bo več možno uspešno usmerjati družbenega razvoja in obvladovati nakopičenih nasprotij niti na podlagi kapitalističnih oziroma zasebno-lastninskih niti na podlagi državnolastninskih proizvodnih odnosov, čeprav si zagovorniki enih in drugih vseskozi žilavo prizadevajo, da bi jih priredili novonastajajočim razmeram. Revolucionarni napredek tehnologije sicer zmanjšuje razlike in nasprotja med ročnim in umskim delom ter po svoje pripomore k humanizaciji in osvobajanju dela, ne more pa odpraviti razrednih nasprotij, ki izvirajo iz takšnih proizvodnih odnosov in ki ob vse večjem podružbljanju dela dobivajo le še večje razsežnosti.

Pred človeštvom je izbira: ali komunizem ali barbarstvo. Bistvo komunizma je osvobajanje dela in človeka, torej graditev takšne svobodne ljudske skupnosti, kjer bo svoboden razvoj slehernega posameznika pogoj za svobodni razvoj vse družbe. Komunizem je zato v največji meri istoveten s svobodo in humanizmom, z odpravo sleherne odtujenosti človeka in vsakega monopola nad njegovim delom.

To pa pomeni, da jugoslovanski komunisti že danes največ prispevamo k ustvarjanju družbenih možnosti za komunizem in to z uspešnim uveljavljanjem socialističnega samoupravljanja. Prizadevamo si zagotoviti takšen družbenoekonomski položaj delavca v združenem delu in vsej družbi, da bo zares gospodaril s sredstvi, pogoji in plodovi svojega dela, posebno pa z njegovo presežno vrednostjo, in da bo obvladoval vso družbeno reprodukcijo. To pojmujemo za osvobajanje dela in človeka in ustvarjanje skupnosti svobodnih proizvajalcev in kar je pravzaprav istovetno s komunizmom.

Prav z uveljavljanjem socialističnega samoupravljanja smo v danih objektivnih razmerah nezadostno razvite dežele več kot kdorkoli storili za resnično osvobajanje dela in človeka, s tem pa tudi za nastajanje nujnih okoliščin za uresničenje brezrazredne komunistične družbe. Zato lahko sprejemamo za objektivno in dobronamerno le tisto kritiko, ki nas opozarja, da samoupravljanja nismo dovolj odločno in učinkovito uveljavljali; nikakor pa tiste, ki nas obtožuje, da smo s samoupravljanjem skrenili s poti revolucionarne družbene preobrazbe v smeri komunizma.

Z oporo na graditeljsko moč ljudskih množic

Razvoj KPS in ZKS dokazuje, da je bila na pravi poti, ko je delovala z zaupanjem v revolucinarno in graditeljsko moč ljudskih množic. Povezanost komunistov z množicami je omogočala zmagovito osvobodilno vojno in socialistično revolucijo pa tudi močan napredek naše domovine.

Slovenija se je tako kot Jugoslavija iz nerazvite povzpela v srednjerazvito industrijsko deželo. Socialistično samoupravljanje se je razširilo in utrdilo kot prevladujoč odnos v naši družbi. Kulturno življenje postaja vsak dan izrazitejša potreba delovnega človeka. Marksistična misel vse močneje črpa ustvarjalne pobude iz našega družbenega življenja. Narodi in narodnosti Jugoslavije imajo vse možnosti za svoboden razvoj. Demokratična notranja in na neuvrščenosti oprta miroljubna politika Jugoslavije ima v svetu veljavo in ugled.

Vsi ti procesi, ki so se razvijali in še trajajo, so kljub nasprotovanjem, občasnemu zastajanju, omahovanju in napakam dokazovali, da ima naša družba jasno začrtano smer razvoja. Najsi je reševanje nekaterih protislovij in razvojnih problemov vodilo tudi na stranske poti, konec koncev se je vselej uveljavila temeljna smer: krepiti ustvarjalno moč možic za vse hitrejši napredek družbe.

Tudi če se ne ozremo nazaj dlje kot v čas razvoja socialističnih samoupravnih odnosov, ki smo jih zarisali le z nekaj črtami, ostaja očitna nepogrešljiva vloga enotne in z demokratičnim centralizmom utemeljene zveze komunistov. V našem družbenem razvoju zato niso naletele na kakršen koli širši odmev gesla o spontanosti razvoja v razmerah samoupravljanja in ne druga, ki so tako ali drugače hotela postaviti zvezo komunistov na stranski tir družbenega dogajanja.

Zveza komunistov si ne lasti zaslug za vse dosežene uspehe; njena vodilna vloga se je izražala v tem, da je vztrajala pri začrtani poti in zanjo mobilizirala delovne ljudi, da je kritično obravnavala in odpravljala napake in odstopanja ter s tem širila politične izkušnje množic. Prav zato je iz mnogih spopadov z zunanjimi in notranjimi nasprotniki izšla končno vselej organizacijsko trdnejša in idejno enotnejša.

Doseženi uspehi zveze komunistov niso uspavali, zato ni zanemarjala ne slabosti v vsem družbenem življenju pa tudi ne v lastnem delovanju. Nikdar se ni sprijaznila z doseženim, zato je ohranila sposobnost usmerjati procese, ki vodijo k vse večji človekovi svobodi, k vse višjim smotrom človeka in človeštva.

Kakšen naj bo lik komunista

V naši družbi se je, kot vemo, razrasla vrsta vsestransko škodljivih pojavov, ki hromijo naš razvoj in spodkopavajo našo družbeno ureditev. Delovni ljudje pričakujejo od zveze komunistov, posebej pa še od njenih vodstev, da se odločno soprimejo s temi pojavi tako znotraj zveze komunistov kot zunaj nje, v vseh celicah in na vseh ravneh našega družbenega življenja. Gospodarska kriza, zlasti vse težavnejši položaj delavcev v neposredni proizvodnji pa tudi v družbenih dejavnostih, vse večja brezposelnost zlasti mladih in druge kritične točke v našem današnjem položaju – vse to zahteva od zveze komunistov jasnejšo opredelitev, predvsem pa odločnejšo akcijo. Brez odločne in organizirane široke akcije proti tem pojavom bo zveza komunistov še naprej izgubljala ugled v širokih množicah delovnih ljudi in v današnjih zapletenih gospodarskih in političnih razmerah ne bo mogla uspešno opravljati svoje avantgardne vloge.

V boju proti moralno vrednostnim izkrivljanjem v naši družbi in še posebej v sami zvezi komunistov bomo uspeli le, če bomo odkrivali njihove prave vzroke in povezovali boj proti njim z razvijanjem in uveljavljanjem samoupravno socialistične vrednostne strategije, če se bomo hkrati borili za takšno kakovost življenja in dela, za takšen sistem vrednot, ki ustreza viziji samoupravnega socialističnega humanizma kot družbe svobodno združenega ustvarjalnega dela.

Zato pogosto razpravljamo tudi o potrebi nekakšnega obnavljanja komunističnih moralnih vrednot in moralnega lika komunista. Toda tudi moralni lik komunista se, tako kot vse drugo, spreminja v odvisnosti od spreminjanja vseh družbenih razmer in seveda tudi od spreminjanja družbene vloge, idejne usmerjenosti in praktične dejavnosti zveze komunistov. Zato bi bilo odveč zahtevati, da bo današnji lik komunista povsem istoveten s tistim pred revolucijo ali v prvem obdobju po njej.

Za opredeljevanje lika komunista pa sta bili vedno doslej in bosta tudi naprej nepogrešljivi dve splošni pravili. Prvo pravilo je, da mora biti že sam pojem komunist istosveten s splošnim ljudskim pojmovanjem poštenega, delavnega in naprednega človeka. Drugo pravilo pa je, da je komunist privržen ideji komunizma in njegovim moralnim vrednotam. Kako bi se sicer komunisti razlikovali od drugih poštenih in naprednih ljudi, ki sicer iz kakršnihkoli idejno-nazorskih ali osebnih razlogov ne sprejemajo komunističnih idej, a se vendarle zavzemajo za uveljavljanje socialističnega samoupravljanja in za napredek vse družbene skupnosti? In kako bi se moglo katero koli komunistično gibanje imeti za naprednejše od drugih naprednih delavskih gibanj oziroma drugih zavestnih družbenih sil, če ne prav zaradi svoje privrženosti ideji komunizma?

Potemtakem morajo v zvezi komunistov dosledno uveljavljati tale načela: član zveze komunistov je komunist; komunist pa je lahko le tisti, ki je privržen ideji komunizma in ki to dokazuje tudi s svojo idejno usmerjenostjo, družbenim delovanjem in osebnim vedenjem. Kdor teh pogojev ne izpolnjuje, ni komunist in zato tudi ne more biti član zveze komunistov.

Osebna poštenost, delavnost, skromnost...

Zveza komunistov ima v svojem več kot dvamilijonskem članstvu ogromne ustvarjalne in moralne sile, ki bi jih lahko odločnejše poudarjanje privrženosti ideji komunizma še močneje povezalo in jih usposabljalo za uspešno uresničevanje njenih revolucionarnih programskih opredelitev. To bi vsekakor pospešilo tudi nujno idejno razločevanje znotraj zveze komunistov in olajšalo izločitev različnih karieristov in dvoličnežev iz njenih vrst. Obenem bi to vzpodbujalo napredne in poštene ljudi, zlasti mlade, da vstopajo v njene vrste in da se kot njeni člani tudi s ponosom in odgovornostjo razglašajo za komuniste, torej za privržence ideji komunizma.

Nadaljevanje prihodnjič

Ali družba lahko živi brez države

Dr. Albin Igličar:

»Menim, da koncept komunizma v zvezi z vlogo države preveč poenostavljamo. Idejo »družbe brez države« pogosto razumevamo kot da gre za neorganizirano družbo. Komunizem ljudje pojmujejo kot hedonistično družbo, kjer bo vsega v izobilju, pa tudi, da bo to družba absolutne svobode, družba brez države. Zato bi morali odnos med komunizmom in državo oziroma koncept komunistične državnosti jasneje opredeliti ter poudarjati, da si komunizem prizadeva za odpravo etatistične države, takšne države, ki razpolaga – s pomočjo svojih birokratov – z novoustvarjeno vrednostjo, da pa komunizem ni nekakšna neorganizirana družba brez države v smislu države kot obče organizacije družbe.

Komunistični manifest ne govori o odmiranju takšne države. Komunistični manifest pravi: ko bodo v teku razvoja izginile razredne razlike in bo vsa proizvodnja koncentrirana v rokah asociiranih individuumov, bo javna oblast izgubila politični značaj. Politična oblast v pravem pomenu besede je organizirana oblast enega razreda za zatiranje drugega. Torej ne beremo: bo javna oblast izginila. V Komunističnem manifestu je zapisano: bo javna oblast izgubila politični značaj. Naj to ugotovitev še podkrepim z Marxovimi stavki iz Kritike Gotskega programa. Ko Marx govori o državnosti v komunistični družbi in ko opredeljuje svobodo, pravi: svoboda je v tem, da se spremeni država iz organa, ki je družbi nadrejen, v organ, ki je družbi popolnoma podrejen. Ne govori torej o odpravi države, govori samo o njeni preobrazbi. Marx pri tem uporablja termin »državnost komunistične družbe«, seveda ne v smislu oblasti enega razreda nad drugim, v razredni družbi manjšine nad večino, ampak v smislu obče družbene organizacije, v smislu tistega, čemur bi lahko rekli »neetatistična državnost« neke splošne organizacije družbe, ki bi ji potem lahko dali tudi drugo ime: »generalna samoupravna interesna skupnost.«

DELAVSKA ČRTICA

»Vzgojno« nategovanje ušes

Pomlad nas vsako leto prebudi na poseben način, odrasle in otroke, vendar vsakega malo drugače. Otroci so polni energije kot prvi sončni žarki, ki se prebijejo skozi oblake, odrasli smo utrujeni, sitni... Vse, otroke in odrasle pa tudi v tem letnem času čakajo dolžnosti. Prve učenje druge službene obveznosti – vse pa delo. In prav pri delu se je tokrat zataknilo. V šolah ne žive in ne delajo le šolarji. Normalno je, da jih vzgajajo in učijo učitelji, ki jim je zaupana težka in odgovorna naloga izobraževanja in vzgoje naših mladih. Na nižji stopnji večino predmetov poučuje en učitelj, le za dva sprostitvena predmeta – telovadbo in glasbo, imajo ponekod posebne, za to usposobljene učitelje. Povsod morda ni tako, je pa gotovo na tej šoli, o kateri teče beseda. In prav tu se je v teh pomladanskih dneh zgodilo nekaj »zanimivega« žal pa skrajno nevzgojnega.

Učiteljica glasbe si menda kar večkat dovoli »poučevanje not« s konci svojih prstov na laseh in ušesih učencev. Srednji vek in njegova značilnost »šiba božja« je prav pri njej še vedno vzgojna metoda.

Pa k stvari.

Po končanem odmoru, ki kot vemo, vedno prehitro mine, so štirje kuštravci »prodajali zijala« pred razrednimi vrati in čakali, kdaj se bo prikazala ta nova »šička«, ki je nadomeščala glasbeni pouk. Vneto so raztegovali vratove, ko se je izza vogala pokazala pokončna postava tovarišice. Štirje enajstletniki so jo brž ucvrli v svoje klopi, toda »šičkinim« očem niso mogli pobegniti. Namesto pozdrava je takoj ukazala: »Naj vstanejo tisti štirje, ki so še po zvonenju dežurali pred vrati in čakali na moj prihod!« Pohlevno, s povešenimi glavami so štirje nesrečneži vstali in čakali, kaj bo. Prav hitro so spoznali strogost nove tovarišice, saj se je ustavila pri prvem grešniku in ga z vso močjo povlekla za ušesa kvišku in spraševala: »Za kaj nisi sedel v klopi in mirno čakal na moj prihod?« Fantič je stal že na prstih, ona pa ga je še kar naprej vlekla kvišku. Ostali trije so vedno bolj bledeli, ušesa prvega pa so se vedno bolj škrlatno barvala. Razred je nemo spremljal to nič kaj prijetno predstavo. Ko je tovarišica prvemu dobro navila ušesa, je postopek ponovila še trikrat in vsakokrat postavljala isto vprašanje. Seveda so mladeniči hitro spoznali, da tokrat molk ni le zlato, ampak da jim bo vsaj omogočil še nadaljnjo uporabo svojih, že nekoliko »nategnjenih« uhljev. Zato je potem vse tiho bilo...

»Šičkina« jeza se je počasi ohladila in prešla končno k namenu učne ure. Z otroki je začela ponavljanje državne himne. A groza! Tudi pri petju himne so jih otroci dobili po glavi, tokrat ne dobesedno, ampak le s plazom jeznih besed, ki so se tovarišici vsule iz ust.« Ja, kaj pa mislite? Kaj pa vi pri glasbeni uri sploh delate? Kdo pa vas je učil besedila himne? Ali se sploh znate prav učiti?...« Seveda bi ji večina v razredu rada odgovorila, da pri glasbeni uri pojejo, a so raje ostali tiho. Na srečo je molk pretrgal odrešilni šolski zvonec.

Da, pomladni čas. Čas, ko ptice svobodno žvrgole, čas, ko naj bi tudi človeka navdajal nov polet, ko bi svobodno zadihal... Ponekod pa še pri uri glasbe, ki naj bi po naporih matematike, narave, družbe, služila za sprostitev, otroci ne smejo biti vsaj malo razigrani, sproščeni. Namesto nasmejanih obrazov se skozi razredna vrata prikažejo pusti in dolgi nosovi in seveda pri nekaterih še umetno podaljšana ušesa, ki še niso prišla do svoje prave, naravne barve. Potem pa naj še kdo reče, da tisti, ki poje (beri: uči petje), dobro misli!

Nikita

Gorenje Muta prehiteva konkurenco

DELO ZA STROKOVNO USPOSOBLJENE

Kljub temu da v letu 1985 niso dosegli vseh ciljev, ki so jih načrtovali, je 1300 delavcev Gorenjeve delovne organizacije na Muti, ki izdeluje orodje, opremo in mehanizacijo za poljedeljstvo, vrtnarstvo in sadjarstvo, uspešno poslovalo. Izvozili so za milijon dolarjev in to v celoti na konvertibilno tržišče. Izvažajo klasično orodje: vile, lopate..,ki so ga kovači na Muti začeli izdelovati že pred več sto leti, pa tudi jekleni granulat, kovinsko čistilno sredstvo, ki ga ne morejo izdelati toliko, kot bi ga lahko prodali. V zadnjem času so razvili sodobnejši enoosni traktor, ki so prvotno proizvajali po licenci Rapid. Za nove motokultivatorje je dovolj veliko zanimanje na domačem tržišču, računajo pa tudi na izvoz, s tem da bodo še preučili možnosti na klirinškem področju.

Direktor delovne organizacije Marko Rutar je na nedavni tiskovni konferenci namenil precej besed tudi razvoju te največje organizacije združenega dela v radeljski občini. V načrt so zapisali, da bodo v tem srednjeročnem obdobju razvijali le sedanjo proizvodnjo, ne pa širili ustaljenega programa. Povedal je, da si na Muti prestrukturiranja ne predstavljajo tako enostavno kot ga včasih v javnosti prikazujemo. Ob tem ko bodo skušali stalno izpolnjevati svoje izdelke in izboljševati njihovo kakovost, bodo skušali zaposlovati tudi vse tiste, ki iščejo delo na njihovem območju. Zato bodo povečali delež lastnega znanja in dela na račun zmanjšane odvisnosti od kooperantov, ki sedaj prispevajo kar 70 odstotkov vrednosti njihove kmetijske mehanizacije.

Peter Vražič je to konkretiziral z menjalnikom za njihov enoosni traktor, ki naj bi ga kmalu izdelovali na Muti. V delovni organizaciji bodo za takšno delo zaposlili okoli 80 strokovno usposobljenih delavcev, skušali pa bodo zaposliti tudi ženske z njihovega območja, ki sedaj težje najdejo zaposlitev. Na tiskovni konferenci smo tudi zvedeli, da se v Gorenju obetajo boljši časi za vse naložbe, ker so sprejeli pomemben samoupravni sporazum o združevanju sredstev akumulacije za naložbe v proizvodnjo. Računajo, da bodo že letos s tako zbranim denarjem vpeljali novo proizvodnjo zložljivih nosilnih stolpov, za katere je kar precejšnje zanimanje na domačem tržišču. Te zložljive stolpe so uspešno razvili mladi strokovnjaki z Mute kot enega od zanimivih razvojnih projektov, s katerimi so se ukvarjali. Podoben način financiranja pričakujejo tudi za razširitev zmogljivosti za proizvodnjo enoosnih traktorjev in priključkov zanje.

Treba je seveda povedati, da temeljijo načrti te delovne organizacije zlasti na relativno ugodnih gibanjih proizvodnje in prodaje v zadnjih letih, ne glede na to, da je v zadnjih letih kar precej padla prodaja kmetijske mehanizacije, kar je tudi posledica zmanjševanja kupne moči prebivalstva. Tudi glede izvoza nimajo nobenih trdnih zagotovil, da bo moč še naprej povečevati proizvodnjo za tuje kupce. Sami pa so prepričani, da bo za njihove proizvode še naprej dovolj veliko povpraševanje po vsej Jugoslaviji in v tujini. Menijo, da ima najboljše možnosti njihov tako imenovani zeleni program, zato je proizvodnjo klasičnega poljedeljskega orodja, katerega prodajo ne more ogroziti nobena kriza, mogoče lahko celo pospeši. Podobno velja tudi za lahko kmetijsko mehanizacijo.

F. K.

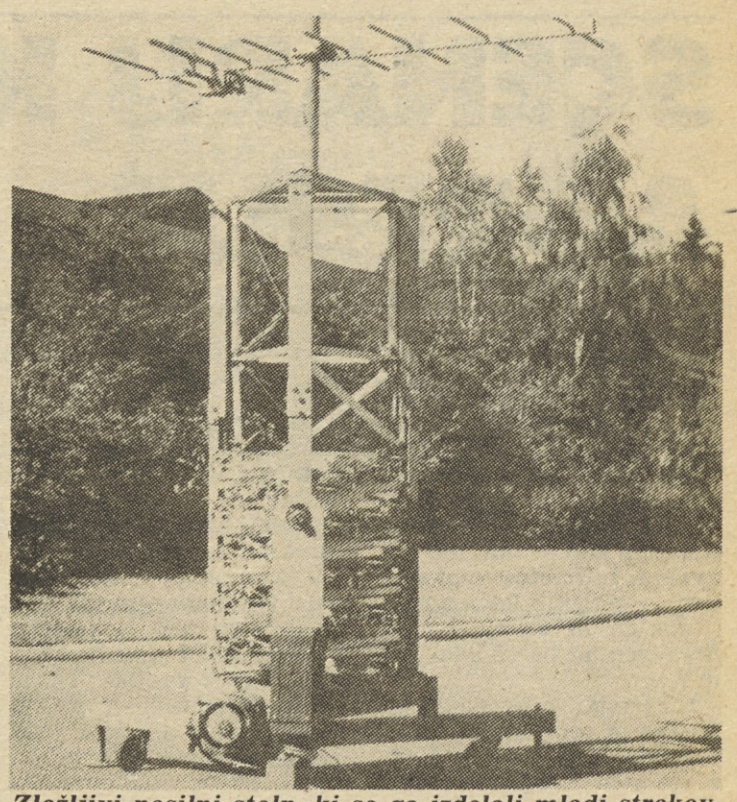

Zložljivi nosilni stolp, ki so ga izdelali mladi strokovnjaki Gorenja Muta

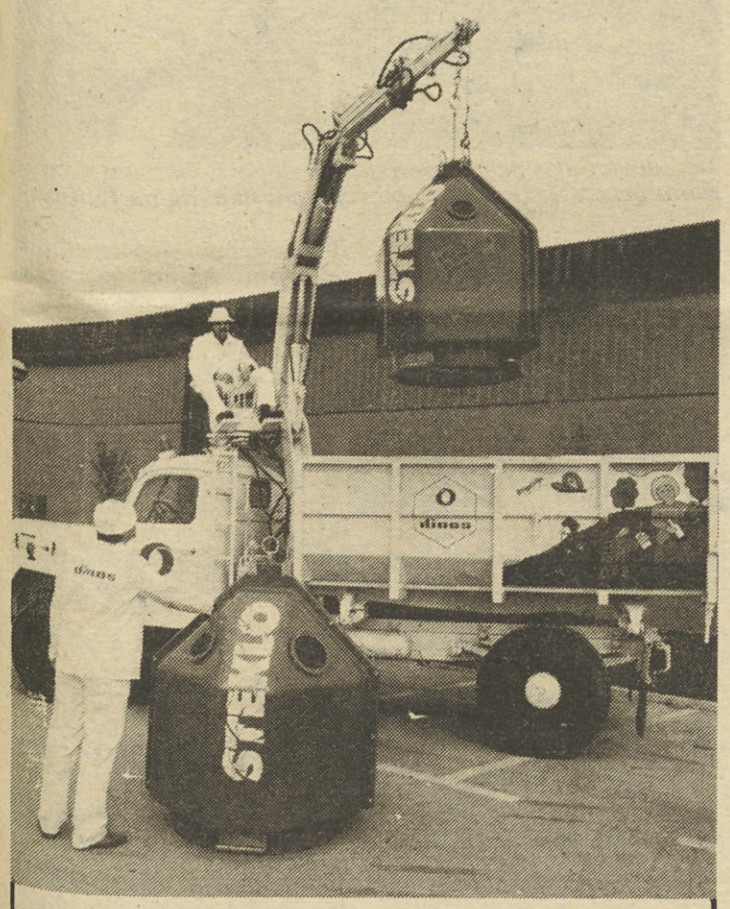

Steklo je koristen odpadek

Pretekli teden sta delovni organizaciji Donit Medvode in Dinos iz Ljubljane na ploščadi Cankarjevega doma predstavili novo tehnologijo in opremo za zbiranje odpadne steklene embalaže. Dinos je že namestil na vogale nekaterih ljubljanskih ulic, ob večjih trgovinah in v nekaterih stanovanjskih soseskah lične zbiralnike za odpadno steklo. Prvih 50 poskusnih zbiralnikov je izdelal Donit Medvode po zamisli industrijskega oblikovalca Saša Mächtiga.

V deželah zahodne Evrope poznajo take zbiralnike že nekaj let. V teh deželah namreč dobro vedo, da rabljena steklena embalaža ne spada na smetišča, ker je izredno koristna industrijska surovina. To ve tudi naša steklarska industrija, ki pa ima velike težave pri nabavi odpadnega setkla. Tisoč kilogramov odpadnega stekla namreč nadomesti tisoč dvesto kilogramov drugih surovin: osemsto kilogramov kremenčevega peska, štiristo kilogramov kalcinirane sode in nekaj kilogramov posebnih dodatkov. Tudi prihranek energije je precejšen.

Zato je Tina Tomlje, predsednica skupščine mesta Ljubljana, ki se je udeležila predstavitvene slovesnosti skupaj z drugimi uglednimi gosti, posebej pozvala Ljubljančane, naj vestno in prizadevno uporabljajo zbiralnike ter tako prispevajo svoj delež k zbiranju odpadnih surovin in navsezadnje k lepšemu in čistejšemu okolju.

B. P.

Nerešena vprašanja novega sistema invalidskega zavarovanja

SPORI V INVALIDSKIH ZADEVAH

Lani so se pokazale težave pri reševanju sporov v zvezi s statusom delovnega invalida oziroma spremenjene delovne zmožnosti. Spremenjena delovna zmožnost je po 37. členu zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja preventivna oblika, ki preprečuje invalidnost oziroma invalidizacijo. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list SRS št. 27/83) je opredelil spremenjeno delovno zmožnost povsem v skladu z zveznim zakonom, tako da se delavcu ob spremenjeni delovni zmožnosti ne priznavajo pravice iz invalidskega zavarovanja, ki izhajajo iz zakona.

Poleg spremenjene delovne zmožnosti je po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju tudi neposredna nevarnost za nastanek invalidnosti tveganje, zaradi katere ima zavarovanec pravico do prerazporeditve, ne pridobi pa pravic iz invalidskega zavarovanja. Obe preventivni obliki se uveljavljata v temeljni organizaciji in sicer v skladu s samoupravnimi splošnimi akti temeljne organizacije.

Prav zato prihaja do neenakopravnega položaja delavcev, kajti pravice ob obeh tveganjih so po splošnih aktih urejene različno. S tem v zvezi velja opozoriti na ureditev v nekaterih drugih republikah (n. pr. v SR Hrvatski), kjer je spremenjena delovna zmožnost sicer prav tako predvidena oblika preventive, vendar so delavci tudi ob spremenjeni delovni zmožnosti v bistvu izenačeni z delovnimi invalidi 3. kategorije invalidnosti vsaj glede pravic do nadomestila osebnega dohodka zaradi manjšega osebnega dohodka na drugem ustreznem delu.

Napačno razumevanje spremenjene delovne zmožnosti

Precej sporov zaradi spremenjene delovne zmožnosti dokazuje, da v Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije pogosto zavračajo pravice iz invalidskega zavarovanja, češ da gre za spremenjeno delovno zmožnost in ne za invalidnost. Sodišče združenega dela SR Slovenije pogosto ugotavlja napačno razumevanje spremenjene delovne zmožnosti. O njej govorimo le takrat, ko lahko razporedimo delavca na ustrezna dela oziroma naloge. Če pa ne upoštevamo delavčeve strokovne izobrazbe, ki je bila pogoj za dela oziroma naloge, na katerih je delavec delal predno je prišlo do trajne spremembe v zdravstvenem stanju, lahko delavce razporejamo tudi na manj zahtevna dela oziroma naloge. Vendar so zato prizadeti pri osebnem dohodku. Nadomestilo zaradi manjšega osebnega dohodka na drugem ustreznem delu pa je seveda prepuščeno samoupravnemu splošnemu aktu. Če samoupravni splošni akt takega nadomestila ne predvideva, potem ga delavec tudi ne more uveljavljati.

Čakanje na ustrezno delo

Sodišče združenega dela SR Slovenije je že večkrat poudarilo, da bi morala v postopku za priznanje pravic iz invalidskega zavarovanja sodelovati tudi temeljna organizacija, v kateri je invalid v delovnem razmerju. Temeljna organizacija namreč mora zagotavljati delovnemu invalidu zaposlitev bodisi v temeljni organizaciji, v delovni organizaciji ali pa tudi v drugi organizaciji združenega dela. Če gre za spremenjeno delovno zmožnost, pa mu mora dela oziroma naloge zagotoviti v temeljni organizaciji. Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji ugotavlja spremenjeno delovno zmožnost tudi v primeru, ko dela oziroma naloge, na katere naj bi bil delavec razporejen, niso proste. Zato tak delavec kljub možnosti, da bi dela oziroma naloge opravljal, čaka na razporeditev. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju temu delavcu ne zagotavlja nadomestila za čas čakanja na razporeditev, razen če tega nadomestila ne predvideva samoupravni splošni akt. Ugotavljamo, da pristojni organi skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja poudarjajo pogoje, ki jih določa razvid del oziroma nalog, ko gre za spremenjeno delovno zmožnost, čim delavec izpolnjuje strokovne zahteve za kakršno koli delo. Pri tem pa ne upoštevajo specifičnih zahtev ne tehnološkega postopka ali drugih obremenitev, ki pa seveda iz razvida del oziroma nalog niso razvidne. Menimo, da bi morala temeljna organizacija sodelovati v postopku pri skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zlasti pa bi morali v invalidski komisiji poleg izvedencev medicinske stroke sodelovati tudi drugi izvedenci za tehnologijo, varstvo pri delu, psihologijo dela in drugi. Sodelovanje izvedencev teh strok bi bilo nujno zagotoviti tudi v okviru skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Na preprečevanje invalidnosti pozabili

Da bi zmanjšali število invalidov bi morali dosledno spoštovati in uveljavljati tudi prerazporeditev zaradi neposredne nevarnosti za nastanek invalidnosti. Ta oblika preventive pa je možna le tedaj, če je organizacija združenega dela povezana s službo medicine dela oziroma če ustrezne strokovne službe v organizaciji skrbijo za preprečevanje invalidnosti tudi s prerazporejanjem delavcev in s prekvalifikacijo oziroma dokvalifikacijo. Ta oblika preventive pa se ne uveljavlja, ker je bila izločena iz sistema invalidskega zavarovanja in skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja in nima s tem v zvezi nobene obveznosti.

Spričo takega uveljavljanja novega sistema invalidskega zavarovanja bi bilo nujno treba pripraviti celovito analizo zlasti glede spremenjene delovne zmožnosti in neposredne nevarnosti za nastanek invalidnosti. Tako bi ugotovili, ali je z novim sistemom zagotovljena enakopravnost delavcev, pri katerih je nastala trajna sprememba v zdravstvenem stanju in ali res uporabljamo obe obliki preventive.

Ivan Žužek

Za otroke in mladino
STRIPI
MIKIJA MUSTRA

SCENARIJ KAVBOJSKE AGRESIJE

V ponedeljek ponoči je s treh ameriških oporišč v Veliki Britaniji vzletelo osemnajst ameriških bombnikov F 1 – 11 (ta letala predstavljajo močno hrbtenico ameriškega vojaškega letalstva, letijo pa lahko tudi več kot dvakrat hitreje od zvoka), z dveh ameriških letalonosilk (America in Coral Sea) v Sredozemlju pa 15 letal A-6 in A-7.

Bombniki ameriškega letalstva in mornariška eskadrilja šestega ladjevja ZDA, ki je nameščeno v osrednjem Sredozemlju, so se blizu libijske obale združili in ob zaščiti lovcev začeli napad na Libijo. Kot so sporočili v Washingtonu, se je napad na libijske »teroristične centre« začel nekaj po 19. uri po ameriškem času oziroma ob dveh po polnoči po libijskem času. V prvem napadu, ki je trajal kakih 20 minut, so ameriški napadalci bombardirali pet »skrbno izbranih ciljev« – poleg taborišč za urjenje in raketnih izstrelišč pri Tripoliju in Bengaziju so letala napadla tudi štab libijskega voditelja polkovnika Gadafija.

Iz Bele hiše so potem sporočili, da je predsednik Reagan ukazal letalski napad na Libijo, ker ima »dokaze o Gadafijevi povezanosti« z nedavno teroristično akcijo v disko klubu v Zahodnem Berlinu. Sporočili so tudi, da ima Washington podatke o tem, da je Gadafi pripravljal tudi druge terorističe akcije proti Američanom.

Zatorej: po Gadafiju je bilo treba – po ameriškem in Reaganovem sklepanju – nemudoma udariti tako iz »maščevalnih in represivnih« kot tudi »iz samoobrambnih ukrepov in pobud«.

Naslednji dan, v torek, so sledili novi napadi na Libijo. Gadafijeve ladje so medtem napadle italijanski otok Lampedus, na katerem je oporišče Nato, in izstrelile nanj nekaj raket.

Ameriški predsednik Reagan je v sredo ponovno zagrozil Libiji, da »ZDA sicer ne bi rade ponovile napada na Libijo, vendar se ne bodo obotavljale ponovno uporabiti sile, če se Libija ne bo odrekla terorizmu«.

V kronologiji napada je treba vsekakor omeniti tudi odločen protest, s katerim so udeleženci ministrskega sestanka koordinacijskega biroja neuvrščenih držav, (ki je kmalu po napadu imel izredni sestanek v New Delhiju) ostro obsodili ameriški vojaški poseg proti neodvisni in neuvrščeni Libiji in zahtevali od ameriške vlade, naj nemudoma ustavi vse vojaške akcije, ki ogrožajo libijsko suverenost in ozemeljsko nedotakljivost. Varnostnemu svetu OZN pa so poslali zahtevo, naj takoj začne akcijo, s katero bi preprečil nove napade. »Prav v času, ko smo se zbrali tu, v New Delhiju,« je dejal zvezni sekretar za zunanje zadeve Raif Dizdarević, »da bi dali nov prispevek k miru in sodelovanju, so Združene države Amerike napadle neuvrščeno Libijo, njihova letala pa so sejala smrt med nedolžnim prebivalstvom. Libija ima zakonito pravico, da se brani. Jugoslavija je že prej izrazila zaskrbljenost, da se utegne zgoditi kaj podobnega.« Predsedstvo SFRJ (ki je takoj po ameriškem oboroženem napadu na libijsko džamahirijo najodločneje obsodilo agresijo in opozorilo, da očitno kršenje suverenosti in ozemeljske nedotakljivosti neodvisne in neuvrščene države na moč ogroža varnost, stabilnost in mir v tem območju) je namreč že 27. februarja in 25. marca letos v svojih izjavah opozorilo na nevaren razvoj dogodkov v Sredozemlju in hkrati posvarilo tako na nedopustnost razkazovanja vojaške moči in uporabe sile kot na možnost in poti za krepitev miru, sodelovanja in varnosti v Sredozemlju.

Scenarij ameriškega napada na Libijo bi si lahko – če ne bi bil tako brutalen in krvav – predstavljali malce po kavbojsko: boj proti terorizmu postaja osrednja postavka v ameriški politiki, pri čemer je očitno, da se predsednik Reagan čedalje bolj nagiba (in to tudi dokazuje) k nevarni teoriji, da je terorizem moč tolči z vojaško silo. Resda je po svetu zdaj mnogo upravičenih razprav o tem, kako se postaviti po robu terorizmu. Krvavega početja teroristov nikakor ni mogoče opravičevati, vendar pa to ne more biti opravičilo za napad na prestolnico suverene države. Toda ameriški predsednik Reagan (ki si tudi na notranjepolitičnem področju verjetno želi pred volitvami spraviti nasprotno, demokratično stranko, v defenzivo) očitno hoče dokazati, da ne bo dovolil, da bi Libija počela, kar se ji zljubi, dokler je on v Beli hiši. To je morda Gadafi lahko počel prej, zdaj pa, ko je v Beli hiši gospodar on, Reagan, pa tega ne bo več... Samo tako si je namreč moč razlagati ves scenarij napenjanja mišic in letalskih bombardiranj, ki po vietnamski vojni predstavljajo največji ameriški zračni napad doslej.

Kaj pa v tem scenariju, ki je v kronologiji zaostrenih odnosov med Libijo in ZDA od leta 1979 sem (ko so v Tripoliju demonstrantje, ki so izražali podporo Homeiniju, zažgali ameriško veleposlaništvo) dosegel sedaj kritično točko, počno ameriški zahodni zavezniki, je seveda zanimivo dodatno poglavje, saj je največ zvestobe Reaganovim maščevalnim potegom orožja pokazala edinole britanska vlada Margaret Thatcherjeve.

Posebno poglavje tega scenarija zadeva pa tudi odnose med ZDA in njeno nasprotno stranjo – Sovjetsko zvezo. Zlasti bi bila zanimiva »snamalna knjiga« o njunem dialogu pred ameriškim napadom na Libijo in o zdajšnjih odnosih.

Mitja Meršol

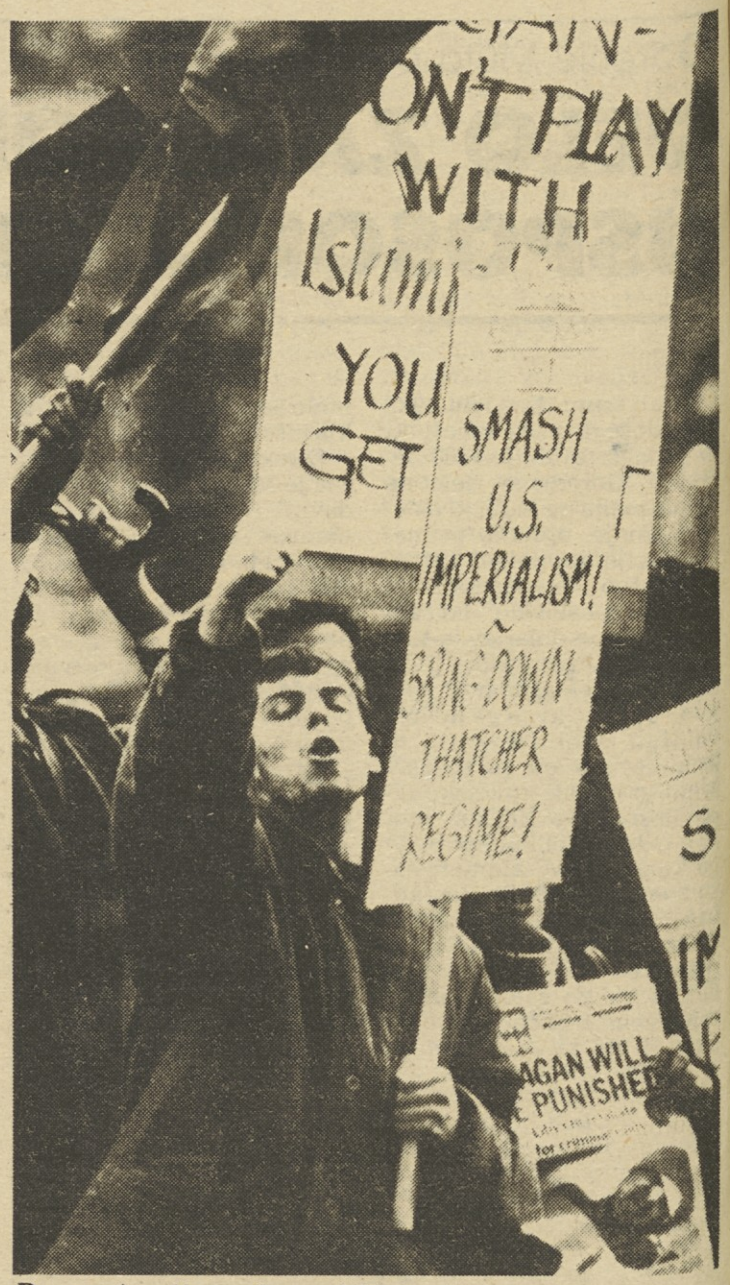

Demonstrantje pred ameriškim veleposlaništvom v Londonu protestirajo proti ameriškemu napadu na Libijo.

Razbitina sestreljenega ameriškega reaktivca na ulici Tripolija.

naša žena pri vašem prodajalcu časopisov

O mednarodni dejavnosti jugoslovanskih sindikatov (2)

SINDIKALNO GIBANJE V RAZVOJNIH TEŽAVAH

Jugoslovanski sindikati si v zadnjem obdobju prizadevajo še bolj razviti stike predvsem z zahodnoevropskimi sindikati. Pri tem so dokaj uspešni in to kljub razcepljenosti mednarodnega sindikalnega gibanja in naših omejenih gmotnih možnostih. Medsebojni stiki so bili koristni, saj je prišlo do izmenjave izkušenj o delovanju sindikatov v zapletenih mednarodnih ekonomskih razmerah, ko se v nekaterih narodnih gospodarstvih odvijajo procesi preusmerjanja in tehnološkega posodabljanja in posledice le-teh vplivajo na položaj delavcev. Predstavniki zahodnoevropskih sindikatov se posebno zanimajo za naše gospodarske težave, inflacijo in nezaposlenost, delitev dohodka, načrtovanje, naložbeno politiko, samoupravljanje in politično ureditev sistema, kot tudi za vlogo in delovanje jugoslovanskih sindikatov v takšnih razmerah.

Razumevanje za naše zagate

Vse pogostejša tema pogovorov je bilo tudi mednarodno sindikalno delovanje, nujnost oživljanja vsestranskega sindikalnega sodelovanja v Evropi za mir, razoroževanje, mednarodno varnost in razvoj vseh delov sveta. Dejstvo pa je, da lani v tej zvezi ni bilo večjih skupnih akcij.

Naši sindikalni predstavniki so se lani z zahodnoevropskimi sindikalnimi voditelji nekajkrat pogovarjali o tem, kako naj bi še pospešili gospodarsko sodelovanje med državami kot tudi v okviru Evropske gospodarske skupnosti. Omeniti velja, da so sindikalni sogovorniki pokazali precej razumevanja za naše težave, izrazili so spoštovanje do naše neuvrščene politike in pripravljenost za nadaljnje sodelovanje. Kritično pa se v zadnjem času opredeljujejo do vloge jugoslovanskih sindikatov glede zaščite naših delavcev in do delovanja samoupravnega in političnega sistema.

Blokovski pritiski na sindikate

Mednarodno sindikalno sodelovanje je seveda še vedno obremenjeno z močno ideologizirano konfrontacijo med blokoma in pritiski na posamezne države. Mednarodne sindikalne centrale si na podlagi blokovske delitve prizadevajo disciplinirati svoje članice in jih podrediti enotnemu blokovskemu delovanju. Zato so bila – in so še – posebej ogrožene enotnost in avtonomnost afriškega sindikalnega gibanja in Organizacija afriškega sindikalnega gibanja, ki se je pod pritiski sindikalnih central iz tujine znašla v krizi. Poskus polarizacije afriških sindikatov na ideološki osnovi pa je vplival na neuspeh četrtega kongresa Organizacije afriške sindikalne enotnosti.

Težnje za ideologizacijo niso obšle niti Evropske konfederacije sindikatov, ki naj bi ostala predvsem organizacija socialdemokratsko usmerjenih zahodnoevropskih sindikatov. Možnosti za to, da bi se v to konfederacijo včlanili francoski CGT, španske delavske komisije in portugalski sindikati, se tako niso povečale.

Svetovna sindikalna federacija (SSF) se opredeljuje za najširše mednarodno sodelovanje in enotnost sindikalne akcije, vendar njen program ni pritegnil k delovanju širšega kroga sindikatov zunaj vzhodnega sindikalnega gibanja. Jugoslovanski sindikalni predstavniki so dobili kopico povabil za udeležbo na raznih srečanjih, ki so se jih udeleževali glede na sprejeta merila. Delegacija sindikata delavcev v kemiji se je na primer udeležila mednarodne konference sindikatov o vprašanjih zaščite pri delu v industriji stekla in keramike, ki jo je pripravila strokovna unija SSF.

Svetovna konfederacija dela (SKD) si je lani prizadevala predvsem oživiti idejo o novi mednarodni ekonomski ureditvi. Na lanskem kongresu je sprožila pobudo za sklic mednarodne konference delavcev »tretjega sveta«, da bi tako okrepili enotnost držav v razvoju v pogajanjih s posojilodajalci in pospešili sodelovanje v odnosih Jug-Jug. Svetovna konfederacija dela je obenem še bolj kritično kot doslej ocenila vlogo in delovanje sindikatov v socialističnih državah, kar bo še bolj cepilo mednarodno delavsko gibanje.

Emil Lah

Nadaljevanje prihodnjič

Bistveno več štipendij za zahtevnejše izobraževanje

KONČNO RAZPIS KADROVSKIH ŠTIPENDIJ

V zadnjih dneh so učenci in študentje dočakali tudi razpis kadrovskih štipendij. Letošnji razpis precej zamuja, saj so kandidati morali oddati svoje prijave za vpis v usmerjeno izobraževanje že znatno prej. Svoje odločitve lahko glede na štipendijske možnosti spremene le še do konca tega meseca – do 25. aprila namreč lahko neovirano prenesejo svoje prijave (na drugo šolo), če se odločijo za drug vzgojnoizobraževalni program kot prvotno. Zamudo razpisa kadrovskih štipendij moramo pripisati napetim rokom pri podpisovanju novega samoupravnega sporazuma o štipendiranju, pa tudi lagodnosti pri uveljavljanju akcijskega načrta. Tu lahko pomemben delež krivde pripišemo skupnostim za zaposlovanje ter sindikalnim in mladinskim organizacijam.

Že pri oblikovanju sprememb samoupravnega sporazuma so se podpisniki dogovorili, da mora sporazum veljati že za naslednje šolsko leto, saj bi bila v nasprotnem primeru v sistemu prevelika zmeda, pa tudi spremembe so takšne, da zahtevajo kar najhitrejšo uveljavitev v praksi. Očitno pa izpeljavi v prenekaterih okoljih – ob obilici drugih političnih nalog te pomladi – niso bili kos. Nerodno je, da smo s pomanjkljivo politično akcijo ogrozili in omajali sistem štipendiranja v naši republiki, ki smo ga vrsto let skrbno dograjevali in bili nanj v primerjavi z drugimi republikami tudi upravičeno ponosni. Tako pa nejasnosti, zlasti glede štipendij iz združenih sredstev, še ostajajo. Jasno je, da tudi poklicne odločitve, če jih ne spremlja jasna pespektiva zagotovitve gmotnega položaja v času šolanja učencev in študentov, ne morejo biti celovite in v skladu s hotenji, in potrebmi.

Novi samoupravni sporazum o štipendiranju je uveljavil nekaj pomembnih novosti, ki bodo vplivale na izboljšanje materialnega položaja učencev in študentov. Za kadrovsko štipendijo lahko zaprosijo udeleženci v usmerjenem izobraževanju, pri katerih dohodek na družinskega člana ne presega povprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto. Ta znesek je bil lani 54.967 dinarjev, doslej pa so za kadrovsko štipendijo lahko zaprosili tisti, katerih dohodek na družinskega člana ni presegal 85 odstotkov omenjenega zneska. Novosti sporazuma so tudi večje razlikovanje štipendij za tiste, ki se šolajo v kraju bivanja ali pa drugod ali se vozijo, možnosti pridobitve štipendije za podiplomski študij in štipendiranje izrazito nadarjenih.

Letošnji razpis kadrovskih štipendij je v celoti za prek 4500 štipendij obsežnejši kot lani. To pomeni 20-odstotno povečanja glede na lansko leto, ko je bilo število razpisanih štipendij največje doslej. Največja obogatitev ni toliko v povečanju absolutnega števila štipendij, marveč predvsem v večjem številu štipendij za višje stopnje usmerjenega izobraževanja. Za V. zahtevnostno stopnjo (tehniški poklici) se je število štipendij povečalo kar za 43 odstotkov, za VI. za 41 odstotkov in za VII. zahtevnostno stopnjo celo za 43 odstotkov.

Poudariti kaže, da v tistih občinah, kjer sta samoupravni sporazum o štipendiranju podpisali dve tretjini podpisnikov, ni več nobenih ovir za njegovo uveljavljanje. Pohiteti pa bo treba tam, kjer znatno zaostajajo in čim prej uvrstiti obravnavo sporazuma na dnevne rede delavskih svetov ali zbore delavcev. Pri tem se morajo sindikalne organizacije čimbolj potruditi in nadoknaditi zamujeno.

I. Ž.

POLETJE V ŠKOLJKI – dvakratni kulturni dogodek

Ob skromnih gmotnih možnostih za slovensko kulturo je vsaka premiera novega slovenskega filma prvovrsten kulturni dogodek. Čeprav ob revnejši filmski beri, kot bi jo želeli, tudi mladinski filmi niso ravno izjema, se vsakega toliko bolj razveselimo.

Tokrat bo Viba predstavila nov mladinski celovečerni film »Poletje v Školjki«. Po scenariju Vitana Mala in svojih dodatkih ga je posnel režiser Tugo Štiglic. Igralci so večinoma otroci, tudi problemi izhajajo iz njihovih dilem na poti dozorevanja.

Pri Delavski enotnosti je v zbirki Koroška pota izšel almanah

KORENINE ŽIVE

V novi zbirki Koroška pota, ki je začela izhajati pri založbi Delavska enotnost, je izšel almanah Korenine žive treh avtorjev Danice Bem-Gala, Franceta Cegnarja in Marjana Remica. Obravnava zugodovinske dogodke iz druge svetovne vojne s Koroške onstran matične domovine.

Pobudo zanj so dali koroški partizani, kar je tudi razumljivo, saj naša polpretekla zgodovina, partizanski boj in protifašistični odpor koroških Slovencev koroški in nemško govoreči javnosti ni dovolj znan. Neonacistične oziroma šovinistične sile so ga dolgo zamolčevale in napadale. Zato si Zveza koroških partizanov že desetletja prizadeva ne le zgodovinsko ovrednotiti svoj boj, ampak ga z najrazličnejšimi publikacijam popisati in ohraniti za mlade in prihodnje rodove. Toliko bolj, ker avstrijski šolski sistem ne osvetljuje (te) polpretekle zgodovine.

Mladi, ki hodijo v avstrijske šole, o tej zgodovini ničesar ne zvedo. Morajo pa se na nekaj opreti. Prav partizanstvo daje mlademu rodu pomemben del samozavesti, s katerim se lahko po svoje uveljavi, saj ga priznava tudi Avstrija.

Takšne poublikacije pa so pripomogle, da je tudi širša avstrijska javnost izvedela nekaj več o koroških Slovencih.

Naš čas je zelo naklonjen najrazličnejšim oblikam dokumentarno-zgodovinskega branja. Zato se zdi odločitev urednika almanaha Korenine žive, da nas s sliko in besedo popelje po koroških partizanskih poteh, pravilna.

Knjiga je pisana poljudno in znanstveno. Slikarja Danica Bem-Gala in France Cegnar naslikata koroške domačije, Marjan Remic pa ob vsaki njuni sliki napiše spremno besedilo. Izvemo, kako in koliko so v času NOB domačini prispevali k boju koroških partizanov.

Partizanske domačije na avstrijskem Koroškem, v Podjuni, Rožu in Žilji, Gurah in v Svinški planini so predstavljene na 148 slikah. Te slike nas popeljejo štirideset let v preteklost, ki jo popisuje Marjan Remic. Znajdemo se v kmečkih domovih, kjer so zavedni koroški Slovenci (in celo nekateri protifašistični Avstrijci) sprejemali partizane z gostoljubnostjo in domačnostjo, ljubeznijo in pogumom, čeprav so vedeli, da bodo doživeli represalije: požgane domačije, zapore in smrt. Vendar njihove velikodušnosti in ljubezni do svojega naroda ni moglo nič preprečiti – ne streli ne pokoli, ne požigi in ne transporti v koncentracijska taborišča.

Prav zavoljo te pokončnosti Koroščev se je oboroženi boj tamkaj močno razvil in razširil, ter kar je najpomembnejše, obdržal.

Usode domačij in posameznikov Marjan Remic ne popisuje z velikimi besedami in obrabljenimi frazami, temveč jih skuša pričarati v vsej izjemnosti, pretresljivosti in človečnosti.

Poleg popisov zgodovinskih dejanj, ki so jih pisali preprosti ljudje, je avtor uvodnim poglavjem (Korenine upora, Iz terorja skali upor, Po zmagi v ilegalo in Koroški spomeniki) dodal še nekaj pretresljivih dogodkov iz povojnih let na Koroškem ko so koroške Slovence strahovali, zapirali, pretepali in ropali ne le pritajeni nacistični oblastniki, temveč celo zavezniki, pripadniki angleških zasedbenih sil. Te podrobnosti pa so še danes za širšo javnost malo znana dejstva, ki bi jih mogli poimenovati koroška zgodovinska ironija.

Almanah Korenine žive je razgibano, živahno branje, pisno in slikovno gradivo učinkujeta doživeto, kar sploh ne preseneča, kajti biografije avtorjev izpričujejo, da so, čeprav žive v Ljubljani, tesno povezane z avstrijsko Koroško in njenimi ljudmi, ki še danes doživljajo različne pretrese in napade, da o neizpolnjevanju 7. člena državne pogodbe sploh ne govorimo.

Doktorica Danica Bem-Gala je kot terenka med vojno delovala med Karavnkami in Celovcem. Po osvoboditvi je opravljala različne politične dolžnosti in dokončala študij medicine. Vsa povojna leta pa se ukvarja tudi s slikarstvom.

Mlad partizan z brzostrelko pred knežjim kamnom na Gosposvetskem polju na znameniti sliki je France Cegnar-Franček, danes profesor na biotehniški fakulteti v Ljubljani, med vojno pa borec v vrstah koroških partizanov. »Potrebujemo agronome in ti boš študiral agronomijo,« so mu rekli, in partizan Franček je moral opustiti misel na slikarstvo, toda slikarskega čopiča ni odložil, o čemer pričajo tudi slike iz pričujoče knjige.

Besedilo je prispeval Marjan Remic, novinar, urednik in publicist, ki je po vojni poročal o koroški problematiki, svoje koroške impresije pa je strnil v knjigi Koroška pričevanja.

Kakorkoli že, razkošno opremljen almanah Korenine žive je uporabno branje za vsakršno populacijo. Njegova uporabnost pa s povzetki v srbohrvaščini, angleščini, italijanščini in nemščini samo pridobitva.

Neva Brun

Gledališčniki pripravljajo problemsko konferenco o svojih tegobah

ODMERJENA SREDSTVA HROMIJO USTVARJALNOST

V sindikatu delavcev v kulturi so se resneje lotili problematike slovenskih gledališč. Pri republiškem odboru deluje iniciativni odbor za pripravo problemske konference o gledališčih. Ta je pripravil tudi osnovno gradivo za problemsko konferenco na to temo, ki bo po načrtih še to pomlad.

Namen problemske konference o slovenskih gledališčih je seznaniti javnost s položajem, v katerem so se znašla v sedanjih neugodnih gmotnih časih slovenska gledališča.

Gledališčniki bodo seveda sprožili tudi pobude, ki naj pomagajo prebroditi težave. Zavedajo se, da kultura in z njo gledališka dejavnost delita nezavidljiv in nevzdržen status družbenih dejavnosti v naši družbi, ki smo ga šele ob kričečih nesorazmerjih delovanja inflacije začeli temeljiteje spreminjati.

V pripravah na problemsko konferenco so že opravili nekatere analize, predvsem dohodkovnih odnosov in kadrovskih vprašanj. Z njimi hočejo prikazati stvarne razmere, hkrati pa naj bi pomenile tudi izhodišča za iskanje ustreznejših rešitev.

V izhodiščih pripravljalci problemske konference opozarjajo na zaostajanje gledališke in splošno kulturne dejavnosti v celovitem gospodarskem razvoju in nevzdržno enačenje (v zakonodaji) kulturno-umetniške dejavnosti z gospodarstvom. Splošno finančno vrednotenje dejavnosti neposredno vpliva na kakovost in količino dela. Za tehnične in ostale gmotne možnosti uprizoritev zlahka rečemo, da so bedne. Svobodna menjava v družbi, v gledališčih in med njimi ni zaživela, to pa povzroča tudi mnoge druge posledice. Standard zaposlenih v gledališki dejavnosti omogoča zgolj skromno preživetje. Osebni dohodki, bolje rečeno odmerjena sredstva zanje, ne omogočajo ustreznejšega nagrajevanja boljšega in ustvarjalnejšega dela, da o reševanju stanovanjskih vprašanj in drugih sestavin družbenega standarda umetnikov ne govorimo.

Vse to se odraža tudi v gledališkem vsakdanjiku, tudi v pereči kadrovski problematiki, ki se kaže v neustrezni starostni sestavi zaposlenih, omejitvah pri zaposlovanju, pa slabih možnostih za dopolnilno izobraževanje, da ne izgubljamo besed o policentričnosti razvoja slovenskega kulturnega prostora in medsebojni povezanosti – gmotni, programski in poslovni, kot umetniški slovenskih gledališč.

V iniciativnem odboru menijo, da njihova akcija pomeni začetek iskanja ustreznejših rešitev in pripravljajo vrsto pobud. Te bodo tudi konkretno naslovili na organe, ki morajo skrbeti za njihovo reševanje, zato verjamejo, da se bo nekaj premaknilo.

I. Ž.

Delavska enotnost

NOVO IZ ZALOŽBE

zbirka
Knjižnica Sindikati št. 80

F. Rozman, M. Stiplovšek, J. Kos:

PRAZNOVANJE 1. MAJA NA SLOVENSKEM

Kmalu bo minilo sto let, odkar 1. maj za delavce na vsem svetu ni enak drugim dnevom v letu. Prvi maj je postal dan, ki simbolizira večdesetletno bojevanje delavskega razreda za svoje pravice, dan, ki simbolizira mednarodno solidarnost proletariata vsega sveta. Tudi na Slovenskem smo se že prvo leto praznovanja, torej 1890 vključili v delavsko manifestacijo. Kako je to potekalo, je prikazano v brošuri, ki prva zajema zgodovino prvega maja na Slovenskem.

Cena 1.320 din

Pohod po poteh partizanske Ljubljane bo nedvomno naša letošnja največja telesnokulturna in družbenopolitična prireditev

V PRIČAKOVANJU NOVEGA VELIKEGA SNIDENJA

Kljub lagodni hoji in lepemu vremenu pohod na 35 kilometrov ne bo kar tako.

Številne prireditve ob proslavljanju dneva zmage so se z leti združile, narašča tekmovalni program, nadvse pomemben je postal tudi manifestativni del, ki bo z letošnjo novostjo, nedeljskim pohodom po 35 kilometrov dolgi trasi, dobil tudi svoj vrhunec.

Najdaljši pohod, za katerega vlada veliko zanimanje in je manifestativnega značaja, bo, kot smo v našem tedniku že poročali, v nedeljo 11. maja. Da bi se izognili gneči, ne bodo vsi pohodniki štartali na istem mestu in prihajali na isti cilj, pa tudi čas za pohod je drseč. Udeleženci bodo lahko štartali od 8. ure dalje. S tem v zvezi prireditelji priporočajo, naj se večina poda na pot med 8. in 9. uro. Najdaljši pohod bodo lahko začeli udeleženci na sedmih različnih mestih, vsako štartno mesto pa bo obenem tudi kontrolno mesto za vse pohodnike. Za spominsko plaketo in značko bo potrebno zbrati osem kontrolnih žigov, ki jih bodo pohodniki dobili na štartu, vmesnih kontrolnih postajah in cilju. Pohod bo v vsakem primeru zahteven, saj 35 kilometrov kljub lagodni hoji in lepemu vremenu le ni kar tako.

Kot že rečeno, bo štartnih in ciljnih mest sedem: 1. Osnovna šola Valentina Vodnika na Vodnikovi cesti v Šiški, 2. Osnovna šola Milan Šušteršič v Štembalovi ulici za Bežigradom, 3. Slaščičarna Jakob v ulici Gradnikove brigade v Novih Jaršah, 4. Gostilna Babnik na Dolenjski cesti, 6. Gostilna Livada na cesti Slovenske artilerijske brigade in 7. Avtomontaža, temeljna organizacija TNG, na Cesti na Brdo na Vrhovcih.

Štartna mesta, ki bodo hkrati tudi cilj, bodo odprta le do 18. ure. Zato se bodo morali zamudniki kar podvizati.

Najmlajši, to je pionirji in pionirke prvih štirih razredov osnovnih šol, bodo imeli pohod Po poteh spominov in tovarištva že v četrtek, 25. aprila, saj njihov pohod pomeni obenem tudi praznovanje dneva OF.

Deveti maj, dan osvoboditve, pade letos na petek. Tako se bodo osrednje prireditve začele s tekmovalnim dnem, ko bodo najboljši tekmovali na mestnih ulicah.

Tričlanska ekipe različnih kategorij se bodo v moškem Partizanskem maršu tudi letos pomerile na 28 kilometrov dolgi progi, ženske pa na 14 kilometrov. Prijave za oba marša bodo prireditelji sprejemali na dan pohoda od osmih zjutraj do poltretje ure popoldan. Le pri štafetah zmage ter bratstva in enotnosti je prijavni rok že potekel (15. t. m.). Tudi letos bodo štafete zmage tekle 3×1000 m za moške ekipe, ločeno za osnovne in srednje šole, ter 3×600 m za ženske ekipe teh šol. Enake dolžine so tudi pri teku štafet bratstva in enotnosti. Štarti štafet bodo od 18.35 do 19.42, že pred njimi pa bo na ulicah v središču mesta tradicionalni kolesarski kriterij.

Kot vedno bo vrhunec tekmovalnega dne mednarodni Tek prijateljstva, ki bo letos že dvajsetič zapored. Začel se bo ob 20. uri, proga pa bo dolga 4220 m.

Ali bo na sobotni tako imenovani množični dan spet padel rekord v udeležbi? Kdo ve, ko pa je pohod iz leta v leto bolj priljubljen in gre vrhu tudi za jubilejno leto. Spet bo na voljo sedem različnih poti, na oddaljenejša štartna mesta pa bodo tudi letos vozili posebni avtobusi.

Na pohodni dan, to je v soboto, 10. maja, bo tudi sklepna slovesnost ob jubilejnem pohodu. Ta bo ob 10.30 na Trgu revolucije.

Ul

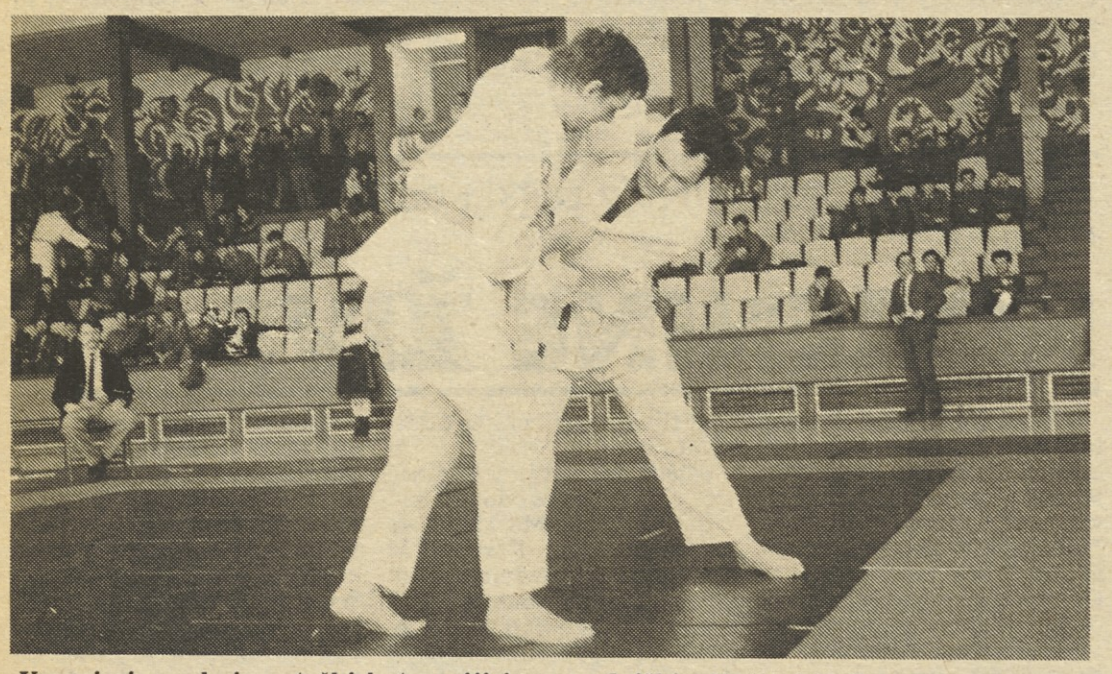

V zanimivem boju v težki kategoriji je po sodniški odločitvi Kelher premagal Grebenca (levo).

Ekipno republiško prvenstvo UNZ v judu

VELIKA MERA BORBENOSTI IN ZNANJA

Delavci Uprave za notranje zadeve iz Slovenj Gradca so vzorno pripravili ekipno prvenstvo Slovenije v judu, ki se ga je udeležilo 96 predstavnikov trinajstih uprav za notranje zadeve enot milice in RSNZ. Tekmovanje je bilo dokaj naporno, saj je trajalo kar osem ur. Srečanje je bilo obenem tudi izbirno tekmovanje za državno prvenstvo, ki bo prihodnji mesec v Sarajevu. Veliko tekmovalcev je bilo zelo dobro pripravljenih, tako tehnično kot kondicijsko, zato je bilo dokaj težko izbrati zares najboljše. Od starejših tekmovalcev, ki so na prvenstvih že večkrat dobili kolajne, lahko posebej pohvalimo Rebernjaka, Kerčka, Mohorka, Gajška, Božiča, Košpeta, Meška, Rakušo, Kelherja, Jermana, Lesjaka in Likona.

Rezultati po kategorijah pa so:

Do 60 kg: 1. Rebernjak (KP), do 65 kg: 1. Šenveter (MB) do 71 kg: 1. Mohorko (MB) do 78 kg: 1. Pavlica (ZEM), do 86 kg: 1. Bakan (ZEM), do 95 kg: 1. Ličina (LJ) nad 95 kg: 1. Kehler (NG).

Ekipni vrstni red: 1. ZEM – RSZN, 2. UNZ Ljubljana mesto, 3. UNZ Maribor, 4. IC ONZ Ljubljana, 5. UNZ Nova Gorica, 6. UNZ Kranj.

Besedilo in slika: Niko Mušič

Pestre počitnice delavcev Mebla

PRECEJ LETOVANJ ZUNAJ SEZONE

Bliža se poletna turistična sezona in mnoge delovne organizacije so že pripravile program počitnikovanj za svoje delavce in njihove ožje družinske člane. Ena izmed takšnih delovnih organizacij je tudi DO Meblo iz Nove Gorice, ki zaposluje 3100 delavcev. Upoštevajoč velike podražitve, ki so letos že zajele domači turistični trg, so morali v marsikateri delovni organizaciji zaradi slabega poslovanja zmanjšati ali omejiti počitniško ponudbo.

Kolektiv ni šel v skrajnost, saj je letošnjo ponudbo celo popestril, kar je razveseljivo, tudi cene so ostale dostopne.

Svoje počitniške zmogljivosti imajo delavci Mebla v 14 različnih turističnih krajih na obali in v notranjosti. Imajo 30 počitniških prikolic, dom v Selcah, apartmaje v Maredi in Bovcu in še nekaj sicer že starejših hišic v Novem gradu. Skupno imajo delavci Mebla na voljo 238 ležišč. Letovanje traja od sedem do deset dni. Da bi bila udeležba večja, so prosilcem ponudili 20-odstotni popust v juniju in septembru za Novigrad, kar polovco cenejše pa je bivanje za vse tiste, ki bodo letovali v počitniških prikolicah junija in septembra. Enodnevno bivanje v prikolici bo stalo 1100 dinarjev (za 4 osebe), za ležišče v domu v Selcah pa bo treba plačati 250 dinarjev na dan. Za kaninske apartmaje je treba plačati 1800 dinarjev (za družino), stanovanje v Maredi pa je dražje za 2000 dinarjev. Ugodno je tudi to, da bodo dopustniki plačali stroške po končanem letovanju v dveh obrokih.

Lani je v Meblovih počitniških objektih letovalo 557 družin s skupaj nad 220 ožjimi družinskimi člani, letos pa pričakujejo še večje zanimanje. Ugotovili so, da so cene izredno visoke za delavce in je še toliko pomembneje, kakšnih uslug bodo delavci deležni. Letovanje je še kako pomembno za dobro počutje in večjo storilnost slehernega delavca.

Rajmund Kolenc

Dragocene izkušnje Sebastiana Kneippa

S svojo knjigo Moja vodna kura, ki je izšla natanko pred sto leti, si je pridobil Sebastian Kneipp izreden sloves. Podobnega kot skoraj devet desetletij za njim Maurice Messegue, goreč bojevnik proti onesnaževanju okolja ter odličen poznavalec naravnega zdravilstva, s svojim delom Narava ima vselej prav.

Knjiga Moja vodna kura je bila uspešnica brez primere. Doslej je bilo natisnjenih že precej več kot 600 tisoč izvodov. Avtor Kneipp pravi v svojem znamenitem delu tole:

»Trideset let sem poskušal in vsako uporabo vode najprej preizkusil na svojem telesu. Odkrito priznam – trikrat sem spoznal, da moram načine uporabe spremeniti, strune popustiti. Moral sem se spustiti s stroge in trde k milejši in od milejše k še milejši metodi zdravljenja. Po svojih današnjih in z neštetimi zdravljenji preizkušenih prepričanjih vem, da zdravljenje z vodo deluje najbolj koristno in da najbolj zanesljivo pomaga tistim, ki znajo vodo uporabiti najbolj preprosto, najbolj nedolžno.«

Tri leta po izidu Moje vodne kure je Sebastian Kneipp napisal novo knjigo z zapovedovalnim naslovom: »Tako bi morali živeti!« Tu je avtor zavzel stališče do vseh življenjskih vprašanj svojega časa. Posebno natančno je obravnaval prehrano, telovadne vaje pa tudi zgradbo in nego človeškega telesa. Poudaril je, kako pomembno je ponovno vzpostaviti red v vsem človekovem telesnem in duševnem delovanju. Pri tem je zlasti poudaril, kako pomembno je, krepiti in povečevati odpornost organizma, kajti k dobremu razvoju nujno spada tudi razumno utrjevanje. Nasprotje, pomehkuženje, povzroča ohlapnost in nedejavnost in s tem tudi bolezen.

Izkušnje in nauke Sebastiana Kneippa, zagovornika naravnega zdravljenja in utemeljitelja zdravega načina življenja, še danes spoštuje in uporablja na milijone in milijone ljudi. Mnogi v želji, da bi ostali zdravi, premnogi zato, da bi se do zdravja spet dokopali. *A. Ul.*

št. 36

A aktualna tema

Gojko Stanič:

KAKO NAPREJ

Pomisleki ob osnutkih dokumentov, ki obravnavajo pota preseganja krize

Avtor celotni družbeni prostor presoja z vidika ciljev in kriterijev, ki so postavljeni in obče sprejeti. Brošura vstopa v politični prostor, ki ga obvladuje priprava na kongrese družbenopolitičnih organizacij, mrzlična iskanja nadaljnjih poti za uresničevanje programa stabilizacije in kritične razprave, kako naj bi se razvijala naša celotna skupnost v prihajajočem obdobju. S konkretnimi pobudami v smeri, kako spreminjati razmere, obnašanje in kako oblikovati določene vrednosti – moralne, razvojne in politične – kriterije, bo koristen in izzivalen pripomoček tistim, ki bodo v naslednjih mesecih razpravljali, kako oblikovati poti v prihodnost.

Cena 685.– din

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo ... izvod(ov) brošure Praznovanje 1. maja na Slovenskem in ... izvod(ov) brošure KAKO NAPREJ.

Naročeno pošljite na naslov:

.....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: ..... Naročeno, dne: .....

Žig

Podpis naročnika

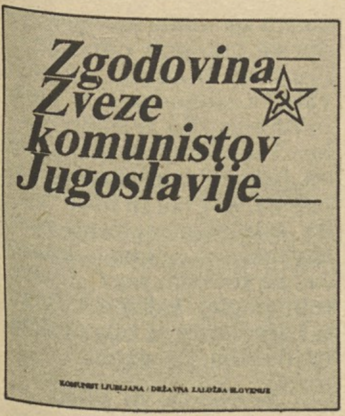

Bosiljka Janjatović, Miroslav Stiplovšek

REVOLUCIONARNI SINDIKATI JUGOSLAVIJE 1919 – 1920

Združitev razrednih sindikatov na revolucionarni podlagi ***(3)***

Ob izidu Zgodovine Zveze komunistov Jugoslavije

Letos sta Komunist in Državna založba Slovenija izdala Zgodovino Zveze komunistov v slovenščini. Obsega 418 strani in je razdeljena na štiri poglavja.

Objavljamo prispevek dr. Bosiljke Janjatović in dr. Miroslava Stiplovška o delovanju revolucionarnih sindikatov do Obznane. V Zgodovini ZKJ je prikazana tudi vloga strokovnih organizacij – sindikatov v posameznih obdobjih razvoja jugoslovanskega revolucionarnega gibanja pa tudi nekatere posebnosti sindikalnega delovanja v Sloveniji in drugih pokrajinah Jugoslavije.

Vodstvo CDSSJ je moralo decembra 1920 zaradi sabotiranja združevanja strokovnih zvez izključiti iz svoje sestave Strokovno komisijo za Slovenijo. Ustanovilo je nov pokrajinski svet CDSSJ in v njegovem okviru so bile najmočnejše strokovne zveze na Slovenskem. Režim je po eni strani podpiral odpor desničarjev proti združevanju posameznih strok, po drugi strani pa je v strahu pred prekipevajočim delavskim gibanjem, ki je postalo vedno izrazitejše, in revolucionarnimi delavskimi nastopi pod komunističnim vodstvom, na razne načine poskušal skrhati in otopiti ost razrednega boja, katerega rezultati so ogrožali njegov obstanek. Oblasti so prepovedovale delavska zborovanja, zavlačevale izdajo dovoljenj za sklicevanje kongresov sindikalnega strokovnega združevanja, ovirale svobodne volitve delavskih zaupnikov ali drugih delavskih predstavnikov, omejevale pravico do svobodnega sindikalnega organiziranja, s silo dušile mezdna in stavkovna gibanja, proti demonstrantom in manifestantom sta nastopali žandarmerija in vojska. Buržoazija se je postopoma pripravljala, da bo prepovedala komunistično gibanje, njegove politične in sindikalne organizacije.

To je bil odkrit obračun buržoazije z delavskim razredom. Vendar je nastopala tudi z veliko zvijačnejšo politiko; njeni režimi so podpirali vse druge sindikalne organizacije, na primer socialdemokratske in tiste, ki so bile pod vplivom klerikalnih in nacionalnih krogov (take so bile takrat krščanskosocialna Jugoslovanska strokovna zveza, narodnosocialni sindikati itn). Buržoazija je že takrat, in to je bilo izrazito zlasti v naslednjih letih – tudi sama ustvarjala sindikalne organizacije, ta najmnožičnejša delavska združenja in sicer z namenom, da bi dosegla vpliv v delavskem razredu, otopila ost njegovega boja ter na ta način razbila njegovo enotnost in onemogočila samostojno politično in splošno družbeno izraženje delavstva.

Boj CDSSJ za izboljšanje socialnoekonomskega in družbenopolitičnega položaja delavcev

CDSSJ in SRPJ SDSJ(h) so ustanovili v času, ko so se po novi državi razmahnile mezde in stavkovne akcije delavcev vseh strok; to je bil tudi čas drugih družbenopolitičnih akcij delavskega razreda in drugih delovnih plasti. V teh bitkah je delavski razred dosegel nekaj sprememb v svojem delovnem in tudi družbenem položaju, vendar so ga čakali še novi boji, novi spopadi, ker je buržoazija zelo ostro varovala lastne interese. Včasih je morala celo kaj popustiti, ker se je bala zaostritve razrednih spopadov in ker jo je presenetila moč delavskega razreda in njegovih organizacij. To je bilo samo začasno popuščanje. Zato so CDSSJ tako kot SDSJ(h) čakali boji za novo izboljšavo delavskega položaja, za spremembo gospodarskega, političnega in sploh družbenega položaja delavcev. Poleg tega dosežene spremembe v položaju delavcev niso pomenile tudi končne uresničitve delavskih potreb in zahtev. CDSSJ kot takrat najbolj množična sindikalna organizacija v državi v SDSJ(h) – KPJ kot najštevilčnejša delavska stranka sta postala pobudnika in organizatorja delavskih bojev, ne glede na to, ali so potekali v okvirih gospodarskih, političnih ali splošnih družbenih potreb in zahtev delavcev, organiziranih v revolucionarnih sindikatih in partiji, ali delavsktvu zunaj njih. Do ustanovitve CDSSJ si je delavski razred priboril osemurni delovni čas, in sicer v Sloveniji in Hrvatski, ta pridobitev pa se je – v marsičem po zaslugi CDSSJ, vendar tudi zaradi množičnega odpora delavcev – do konca leta 1919 razširila na vso državo, čeprav je poznejši razvoj pokazal, da je bilo njegovo izvajanje kot vse socialne zakonodaje odvisno od moči delodajalcev in organiziranih delavcev. Konec leta 1918 in v letu 1919 si je delavski razred priboril tudi druge socialne pridobitve: prepovedali so nočno delo, razen v industrijah, kjer mora proizvodni postopek teči podnevi in ponoči, zagotovili so jim tedenski počitek najmanj 36 ur, sklepali so kolektivne pogodbe, ki so zagotavljale zaslužek, prilagojen rasti cen, dosegli so prve uspehe na področju socialnega zavarovanja delavcev, ponekod so začele delovati ustanove za varstvo delavcev, priborili so si svobodo sindikalnega organiziranja in sestajanja, sindikalno organizacijo ali delavske zaupnike so priznavali kot zakonite predstavnike delavcev v spopadih z delodajalci, priznali so praznovanje prvega maja, tega mednarodnega praznika delavske solidarnosti, in ustregli tudi številnim drugim delavskim zahtevam. K vsemu temu jea veliko prispevala aktivnost organizacij CDSSJ, ki so branile dosežene delavske zahteve in zahtevale njihovo razširitev ter dosegale nove pravice za vse delavce, ne samo za tiste, ki so bili organizirani v CDSSJ. Pri tem jih je vodila njihova opredelitev za revolucijo, tesna politična povezanost z bojem, ki ga je vodila SDSJ(h). Čeprav se je CDSSJ bojeval za spremembo splošnega družbenega položaja delavcev, torej nepopustljivo vztrajal v razrednem boju, katerega cilj je bil, da bi zrušil buržoazno družbo, ni odnehal tudi v boju za družbene reforme, ki so bile glavna vsebina dela socialdemokratov socialistov, kar je ocenil, da so ti boji tako kot sicer tudi mezdna in stavkovna gibanja ter druge sindikalne akcije sredstvo v razrednem boju, ne pa njegov cilj. Zaradi vsega tega je zgodovina dejavnosti CDSSJ, njegovega boja za spremembo delovnega in gmotnega položaja delavcev, vendar tudi splošnega družbenega položaja delavskega razreda, zgodovina nenehnih razrednih bitk, ki so pogosto načenjale temelje buržoazne države, pogosto pa so bile nedvoumno in odkrito naperjene proti njenemu obstoju. Te bistvene značilnosti dejavnosti CDSSJ, čeprav je treba reči, da so bile izrazitejše do pomladi 1920 oziroma do zloma splošne železničarske stavke konec aprila 1920, so bile trajne v vsem času njegovega obstoja. Poleg tega si je CDSSJ prizadeval, da bi organiziral enotno gibanje za vso industrijsko panogo ali vsaj za delavce ene stroke, kjer koli se je to dalo uresničiti, vodil pa je tudi številne akcije v posameznih tovarnah in delavnicah, po vsej državi za povišek mezd ali druge aktualne delavske potrebe in zahteve.

Nadaljevanje prihodnjič

Sedež straže Juž. žel. VI. 14. 4. 1920
Za južna stran komite
" severna " Smole (Šušnik)
Eden kurir mora biti vedno na razpolago pri straži št. 11 in 12. ima ta rajon za patrolirati, eden kurir mora biti pri straži št. 7 in Kolinski Tovarni.
St. Komite

Načrt stavkovnega komiteja za zasedbo ljubljanske postaje

NAGRADNA KRIŽANKA 13

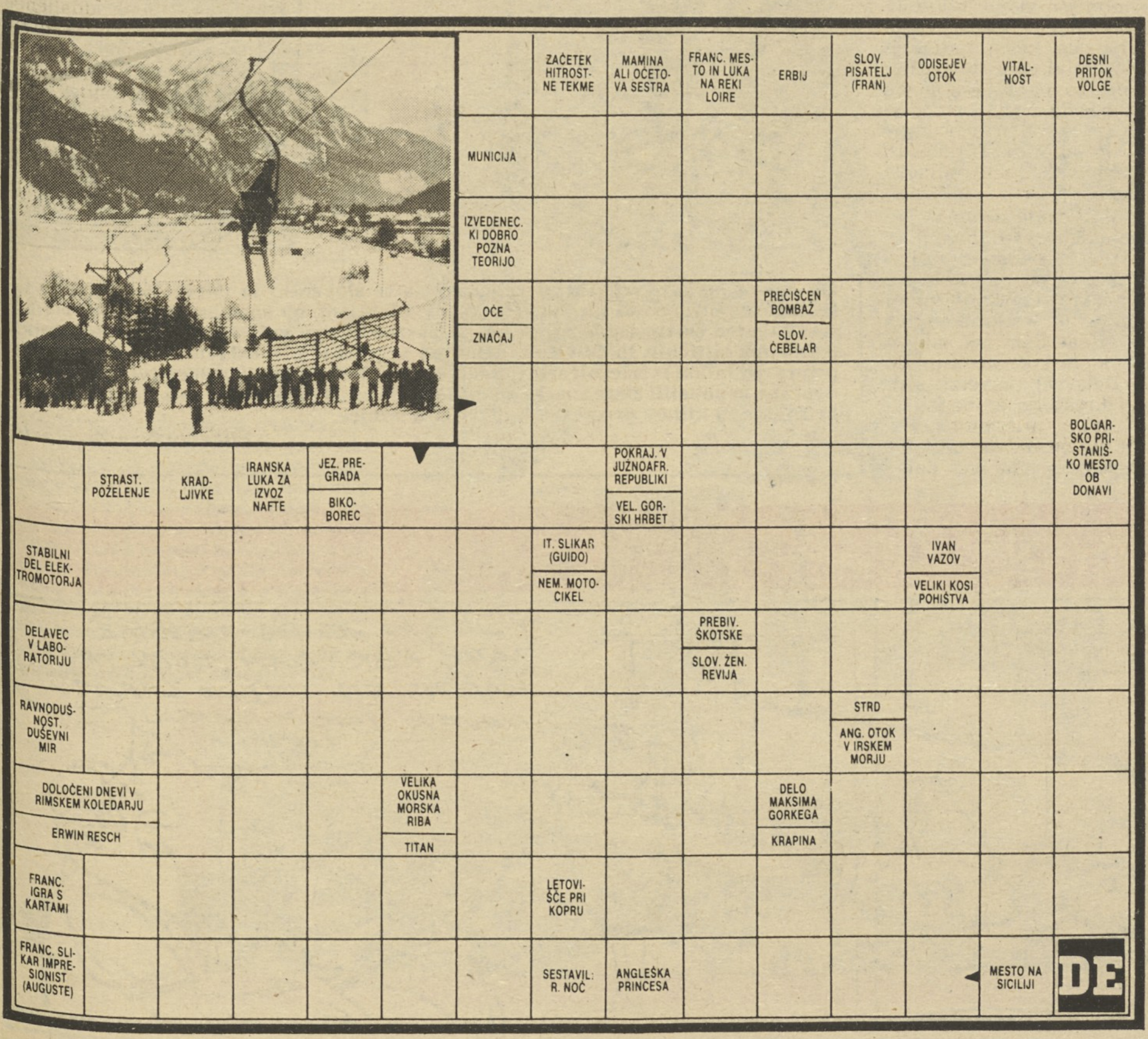

Rešitve pošljite do 6. maja 1986 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST 82, Ljubljana, Celovška cesta 43, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 13. Nagrade so 1200, 1100 in 1000 din.

Rešitev nagradne križanke št. 12

BP, REOSTAT, IRKUTSK, KR, REIS, ILOVA, ROK PETROVIČ, SELLECK, PEZA, SOMALEC, OK, NIN, UVULA, NONET, NIČ, LOS, BILEK, ITALIJAN, EVORA, TERORIZEM, ESKO, IK, AGATA, STAS

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 12

1. nagrada 1200 din: Sonja Gajič, Trubarjeva 25, 66330 Piran;
2. nagrada 1100 din: Bogomil Pejha, Ul. 29. nov., 63000 Celje;
3. nagrada 1000 din: Urška Miklavčič, Kajuhova 19, 64000 Kranj

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

● Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije.

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo ● Izdaja ČGP Delo – tozd Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787 ● Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gačnik ● Odgovorni urednik: Franček Kavčič ● Člani uredništva: Marjan Horvat (pomočnik odgovornega urednika, politični sistem), Emil Lah (zunanja politika), Boris Rugelj (gospodarjenje), Andrej Ulaga (šport, oddih in rekreacija), Igor Žitnik (izobraževanje, kultura). Novinarji – reporterji: Andrej Agnič, Ciril Brajer, Ivo Kuljaj, Marija Frančeškin, Janez Sever, Meri Jurca (tajnica), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Franci Mulec (oblikovalec) ● Pomočnik direktorja tozda: Milan Živkovič. ● Telefon: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgovorni urednik 313-942, pomočnik direktorja tozda 322-778, tajništvo uredništva 313-942 ● Naročniška centrala 318-855 ● Založba Delavske enotnosti, Celovška c. 43, Ljubljana, odgovorni urednik 318-855 ● Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij Ljubljana, Celovška c. 43, 311-956 ● Uredništvo Naša žena, Ljubljana, Celovška c. 43, 318-855 in 321-651 ● Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323-951 ● Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403 ● Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923 ● Žiro račun 50100-603-41502 ● Knjigarna galerija Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317-870 in 312-891 ● Posamezna številka Delavske enotnosti 45 din, letna naročnina 2.340 din ● Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo ● Poštnina plačana v gotovini ● Tisk ČGP Delo, tozd Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35 ● Izdajateljski svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbežnik-Bučar, Dušan Gačnik, Alfred Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vlajko Krivokapić, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaga in Igor Žitnik.

Drago Bradač, Celje:

PUSTI DRŽAVO, SEBE POGLEJ

– Tovariš Bradač, kdo ste pravzaprav?

»Jaz sem deklica za vse!«

– To se verjetno na glas ne reče tako?

»Točno tako se reče. Človeka ljudje poznajo po tem, kaj dela in kako.«

– In kaj vi delate?

»Zdaj ali kaj vse sem delal?«

– Pojdiva po vrsti. Najprej bi povedala kakšno o tem, od kod izhajate, kje ste bili rojeni. Ste Celjan, Savinjčan ali Korošec?

»Najprej Tržačan. Rojen sem bil v Trstu, živeli smo v Trstu, sestra je še v Trstu. Poročila se je s profesorjem slovenske gimnazije in se vrnila v Trst. Sicer pa je naša družina doživljala tegobe, kot vsaj sto podobnih. Po prvi vojni smo se selili. Za trenutek smo se ustavili v Topolščici in potem ustalili v Celju.«

– Nekateri menijo, da ste Korošec.

»To ne drži. Verjetno so do tega prišli, ker sem se po drugi vojni v Celje vrnil iz Slovenj Gradca. Nemci so namreč našo družino takoj po okupaciji izselili. Mene so ujeli v uniformi starojugoslovanske vojske in me odvlekli v taborišče. Po osvoboditvi sem dobil prvo zaposlitev v Slovenjem Gradcu.«

– No, zdaj sva že nekoliko bliže. Koliko ste stari?

»Petega maja jih bom sedemdeset.«

– In še vedno delate?

»Uradno sem upokojen. Tu, na razvojnem centru sem honorarno zaposlen kot kurir.«

– To je po svoje zanimivo. Vi ste namreč eden tistih, ki na ves glas zahtevate, da je treba zaposlovati mlade, sami pa...

»Točno. Trdim in po svojih močeh vztrajam, da moramo zaposlovati mladino. Mladim je treba dati delo. Ne samo za to, da bi imeli mir pred njimi, ne, zato, ker so samo oni sposobni rešiti težave, ki smo jih mi zakuhali. Seveda pri tem ne mislim na dosedanjo kadrovsko politiko. Treba je v resnici kadrovati mlade in to tako, da pridejo pravi ljudje na pravo mesto...«

– Ste komunist? Organiziran?

»Da. Zakaj? Hočete reči, da sem sokriv? Točno, da sem sokriv, še več. Priznam, da sem še bolj kriv, ker sem »tihi član«. Ne oglašam se več, vse manj sodelujem.«

– Kako to? To je vendar proti...

»Proti čemu vse je to proti, me na koncu koncev niti ne briga. Boli pa me, da sem to in takšen zdaj jaz. Spremenil sem se v nekaj, kar ne bi nikoli v življenju želel biti. Postal sem star nergač.«

– Zakaj?

»Ni je stvari na svetu, ki se ne bi utrudila. Tako tudi človek. V življenju sem delal vsega vraga in doživel marsikaj. Ko te nenehno in stalno nekaj tolče po glavi, se pač počasi umikaš. Na začetku si tega ne priznaš, na koncu pa ugotoviš, da si se klavrno – umaknil.

Jaz sem zagovornik dela. Resnega in poštenega dela. Danes je resno in dobro delo manj cenjeno, kot kdajkoli prej. Danes so najbolj cenjeni plačani – govorci. Ni bistveno to, kako delaš, temveč to, kako znaš svoje delo prikazati drugim.«

– Bili ste direktor, bili sindikalni aktivist na visokem položaju...

»Direktor sem bil manj časa, kot je trajala pot iz Slovenjega Gradca do Celja. Ko so me namreč z dekretom postavili v Celju za direktorja in sem peš šel iz Slovenj Gradca v Celje, sem bil direktor dejansko samo slabi dve uri...«

– To je sila malo časa, da bi se dokazali...

»V tem času so tovariši ugotovili, da formalno nisem član partije. In je bilo konec z direktorstvom.«

– Bili ste član, točneje tajnik okrajnega sindikata.

»Da. Tajnik okrajnega sindikata. To so bili zanimivi časi. Ko danes poslušam o delu sindikalnih aktivistov, mi gre na smeh. Fantje bi morali videti, kaj vse smo sindikalni aktivisti delali nekoč. In kakšno veljavo smo imeli!«

– V čem je razlika? Je danes vloga sindikata manjša?

»Ne. Narobe. Sindikat je medtem dobil večjo in pomembnejšo vlogo. Le vpliv sindikata je po moje manjši. To pa zato, ker je tudi povsod drugod vpliv delavca in odločanje manjši. Saj ne, da ne bi sodeloval in razpravljal. Da ne bi smel razpravljati in odločati. Ti odločaš, dokončno pa odločijo drugi.«

– V življenju ste opravljali vrsto odgovornih funkcij.

»Tudi. Vendar moramo priznati, da ne preveč dobro. Ne mislim, da ne pošteno in zavzeto, le v narobe smer sem tiščal. Sem pač takšen človek. Nekoč, ko sem bil pri Delavski univerzi, sem imel direktorja, ki me je vsako jutro po prihodu na delo namesto pozdrava počakal z vprašanjem, kdaj bom dal – odpoved... Možakar je vse štiri molel od sebe, ne samo, da ni bil sposoben, povrhu je bil še len, ti pa delaj s takim. In vendar so ga nekaj let držali na tem delovnem mestu, dokler mu niso v Žalcu našli spet – direktorsko mesto! In tako je to pri nas. To ni osamljen primer...«

– S svojim delom ste dosegli izredno popularnost. Poznali so vas od Celja do Ljubljane, Maribora, Zagreba...

»Bolj kot na delo pri Delavski univerzi sem ponosen na tistih petnajst let, ko sem bil tajnik pri atletskem društvu Kladivar. To so bila leta, ko je atletika Celje ponesla v svet. Mogoče je zanimivo ob tem, da smo takrat društvo vodili ljudje, ki nismo za to dobili plačila. Še več. Pogosto smo iz svojega žepa dodali kakšen dinar za čaj ali sendvič atletu na tekmovanju. Tako vsi, od trenerjev do predsednika. Atleti so bili dobri učenci, študentje, talente smo združevali z vsega območja, prenekateremu je bila tista društvena postelja edina možnost za šolanje. Štipendij ni bilo, denarja je bilo malo. Toda volje je bilo mnogo več. Pripravljenosti za delo in odgovornosti. Danes ljudje prevzemajo funkcije zaradi funkcije in ne zaradi dela. To je hudo narobe, kar je seveda lepo videti po rezultatih.«

– Tudi pri Delavski univerzi je šlo skozi »vaše roke« nešteto tečajnikov, učencev, organizirali ste vrsto reči.

»Točno. Organizirali smo precej reči. Način dela je bil drugačen saj nisi čakal, da pridejo ljudje k tebi, temveč si ti šel med ljudi in jih pripeljal v Delavsko univerzo. Mislite, da so danes ljudje bolj izobraženi, kot so bili pred nekaj leti? Mislite, da danes ljudje ne želijo več organizirane zabave, družabnosti, dobrih predavateljev? V Celje smo takrat spravili od najpopularnejših pevcev do najodgovornejših politikov in dvorane niso bile nikoli prazne. Danes za to skrbi vrsta dobro plačanih referentov, strokovnjakov, v mestu pa vlada mrtvilo, ljudje se vse bolj odtujujemo drug od drugega, zapiramo vase, v stanovanja, v bloke in naselja. To je hudo narobe. Vsekakor pa zelo daleč od tistega razglašanega, od tistega, kar naj bi naša družba bila. Vsi upiramo prst navzgor, krivimo državo. Jaz pa pravim: pusti državo, sebe poglej, kakšen si in kaj si naredil, da bi bila ta država, družba, drugačna.«

– In zdaj ste tu, kurir.

»Še dva meseca. Če verjamete ali ne, noben od teh mladih, ki pravijo, da nimajo zaposlitve, noče opravljati tega dela. Meni pa teh petdeset tisočakov pomeni mnogo. Šestdeset tisočakov imam pokojnine, vendar moj fant ne dobi zaposlitve. Preživel je meningitis, končal šole, toda zdravniškega spričevala ne more dobiti. Čez dva meseca naj bi končno prišel pred zdravniško komisijo za ugotavljanje invalidnosti. Grozljivo je to, če mlad človek ne dobi dela. Na srečo se je sin uveljavil kot pisec aforizmov, s tem si zasluži kakšen dinar, živeti od peresa pa se pri nas ne da. Toda pustiva to. Še dva meseca me boste lahko srečali zjutraj in zvečer s tisto torbo, s petnajstimi časopisi, ki jih kupujem...«

Janez Sever

Ob dnevu jugoslovanskih železničarjev so se slovenski in istrski železničarji že šestintridesetič zbrali na Zaloški cesti v Ljubljani, ob spomeniku žrtvam velike stavke pred šestinšestdesetimi leti. K spomeniku so položili vence predstavniki družbenopolitičnih in številnih delovnih organizacij. Proslavo samo pa so letos pripravili mladi iz železničarske srednje šole iz Maribora. Na prireditvi v festivalni dvorani so podelili zlate značke železničarjem za 30 in večletno delo kot zahvalo in priznanje za njihov prispevek k razvoju železnice.

Slika: Srdjan Živulovič

ŽENSKE IN DISKRIMINACIJA

avtorice: Maca Jogan, Jasna Fischer, Polona Končar, Maja Košak, Tanja Rener, Katja Boh, Vida Miloševič.

»Morda bog ve. Ne rečem, da je, toda če je, potem ni dober – kajti zakaj je ustvaril žensko?« je pred mnogimi leti zaupala neka Afričanka angleški bojevnici za žensko enakopravnost O. Schreiner.
Ali je še kaj žensk po svetu, ki mislijo tako kot ta Afričanka? Je socializem, ki se ob mnogih ovirah vendarle uveljavlja kot zasnova drugačnega življenja, izoblikoval bolj humane razmere za položaj žensk?
cena 1985 din
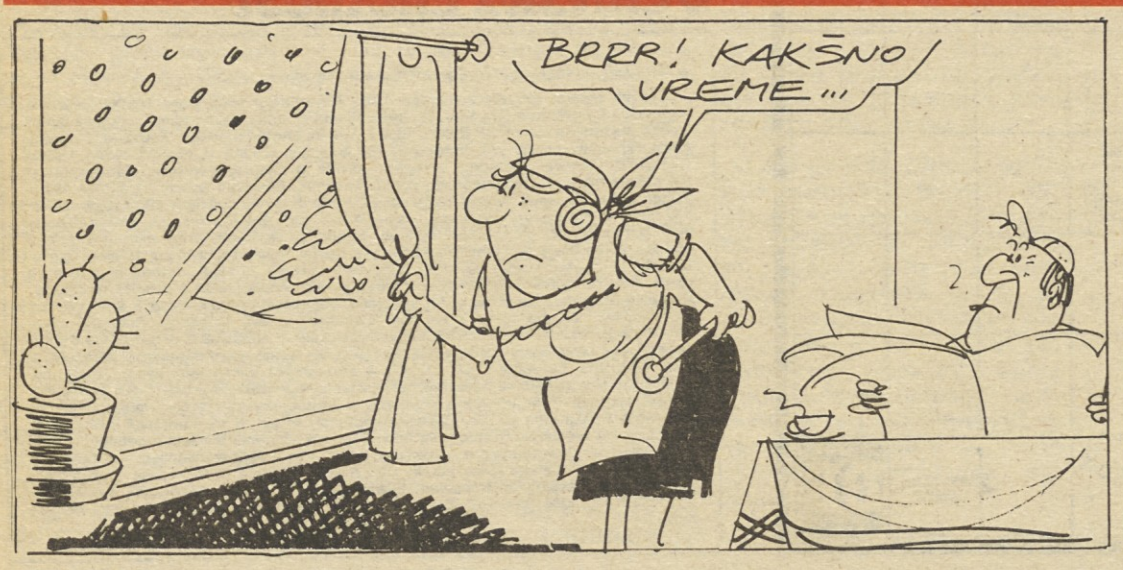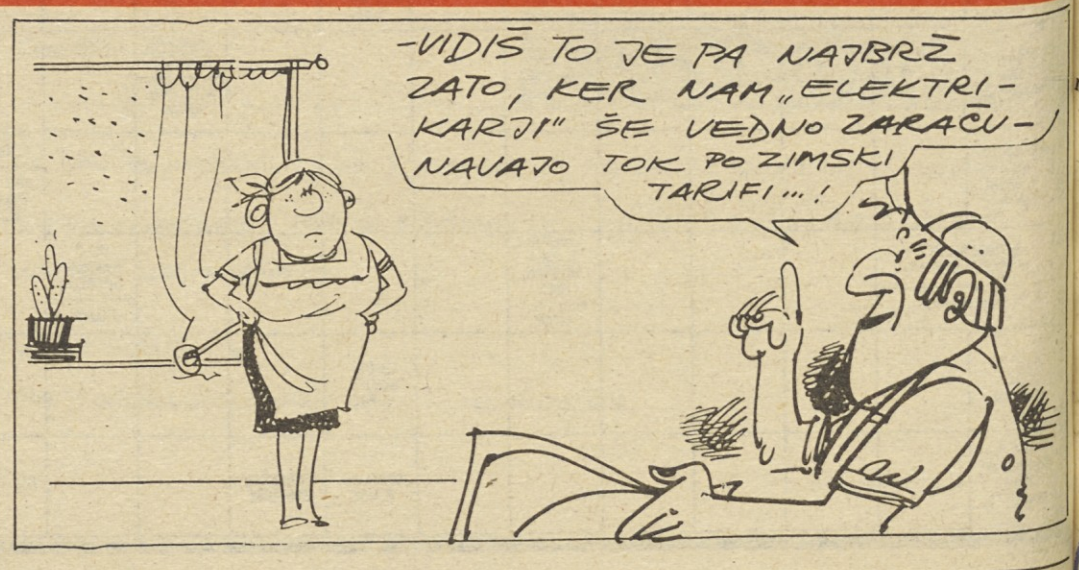
LIPE SVEDER: PODALJSANA ZIMA